

بوو، خه لکی زۆری لی رازی بوون و و پیتی دلخۆش بوون.

لهو سهردهمانه دا بوو که هۆزی بلباس له لای باشماغ و تيله کۆمليان له پاره پرووت نابوو. خان ئەحمه دخان به له شکرێکی که مه وه بۆيان چوو. له سارال و هۆبه توو (ههوتوو) توشيان هات و پيکيان دادا. هه ره له هه وه لێن هيرشدا بلباس دهستييان به پاشه کشه کرد؛ به لام له جهنگه ی ئەم هاتوها واره دا گولله يه ک بهر ئەحمه دخان کهوت و جوانه مه رگی کرد. ده لێن ئەللا و پيردي خانی کوری عه لی نه زه رخان، که ده بيته نه وه ی سوپهان و پيردي خان ئەو کاره ی کردوو. خوا ئەزانێ.

بلباسه کان که زانيان سه رداري ئەرده لانيان کوزراوه، هجوميان هينا و زۆريان له شکر شپزه کرد. ئەمير ئەسلان خانی کورې په زا قولی خان، غيره تی بزووت و له دوژمنان بوو به بزووت و ده گه ل حمه ره شيد به گی وه کيل و هه والانيان شيريان له کالان کيشا و به ربوونه جهسته ی بلباسان و پايوان نان تا ده سه قز و سياکتيوان په ستاوتن و هه رچی بوويان به تالانيان هينا. ده لێن له پاش نه مانی ئەحمه دخان، ئەرده لانی بۆ تۆله ی ئەو، له هه موو ده مان نازايانه تر شه پيان ده کرد. بۆ نمونه ميرزا لوتفوللا کورې ميرزا عه بدوللاي وه زير که ده بيته مامی دایکی من (واتا مه ستووهر). ئەو پرۆژه حه قده بلباسی له سه ر زين هه لداشتووهر.

دوای ئەو سه ره که وتنه، شه رکه رانی سه نه یی جه نازه ی سه رداري خويان هينايه وه سه نه و چه ند پرۆتيک پرسه يان بۆ دانا. جا چونکه خوسره و خان له ش به بار و له کارکه وتوو بوو. به فه رماني ناغا محه مه د خانی قاجار لوتفالی خان کرا به والیي کوردستان.

ليتره دا قسه کانی مه ستووهره خانم ده رباره ی خوسره و خان و خان ئەحمه د خانی کورې دوایي دیت.

ئيسماعيلی مه لا حمه حوسين ده لێ*: خوسره و خانی گه و ره سالی

* وه رگيتره وه عه ره بيه که ی شه ره فنا مه له کتیبی تاريخ ئەرده لانی سمايلى مه لا =

١١٦٨ ک = ١٧٥٤ م، حوکمی ولاتی ئەرده لانی ده س که وتووهر. هينديک ده رده سه ره شیی تووش بووه. سالی ١١٩١ ک = ١٧٧٧ م محه مه د پاشای به به، له شکرې تورکاني به سه رکه ردايه تیبی حه سه ن پاشا ده گه ل خۆی هينا و چوو ته سه ر خاکی ئەرده لان. خوسره و خان به گزێ داچۆه؛ ده رۆستی نه هات و بانه ی لی داگير کرا. له پاشان به له شکره وه بۆ ساندنه وه ی بانه چۆه. ئەو جاريش تی شکاوه و ناچار کراوه خۆ بداته ناو شاخانه وه.

له سالی دوایي دا که ريم خانی زه ند له شکرېکی به سه رکه ردايه تیبی که لبالی خان به هيمداده وه ناردوو، ئەو جار خوسره و خان محه مه د پاشای به به ی شکاندوو و پاره دووی ناوه تا ده که ره کووی په ستاوتووهر. خوسره و خان سالی ١٢١٤ = ١٧٩٩ م مردووهر.

ميژووی نايه توللا مه ردۆخ باسه که وا ده س پي ده کا:

هوکماتی خوسره و خانی ئەرده لان - دووباره: پاش لادانی عه لی خانی بابان له سالی ١١٧٩ ی کۆچيدا به فه رماني که ريم خانی زه ند خوسره و خان کرايه وه به والیي کوردستان و له سالی ١١٨٠ دا گه يشته وه سه نه. ده ستي کرد به ناوه دانکرده وه ی شار و بنکه ی واليه تی. له جیگه ی سه ربازه ی ئیستا که ئەوسا جی ديه و خان بوو، باله خانیکي روو به پرۆژه لاتی زۆر جوانی سازکرد. حه وزیکي له بيچمی هه ژديه ی لی کردبوو؛ گه لیک هه يکه لی به ردینی تپدا بوو، که ناو له قورگيانه وه فيچقه ی ده کرد و به ناوی تالاری خوسره وييه به ناويانگ بوو. ئەو تالاره تا سالی ١٣٣٨ ک واتا زه مانی حوکمی عه لی محه مه د خانی شه ريفودده وه له هه رما بوو؛ به لام له روو خان

= حمه حوسين که من له عه ره بيه که وه وه رم گيتره وه سه ر کوردي و خستومه ته شه ره فنا مه وه، زۆر به کورتي له م باسه وه دوواوه و سه ير له وه دايه که له پاش باسی سوپهان و پيردي خان، ناوی: ئەحمه د سولتان خان کراوه ته سه ره بند و ناوه رۆک باسی خوسره و خانه! جا ليتره دا يان سمايلى مه لا حمه حوسين، يان مامۆستا مه لا جه ميل، يان منی هه ژار يه کيکمان ئەو هه له يه مان کردوو؛ که ده بووايه بنوسرايه خوسره و خان.

نزیک بیوو. ئەو تیکی دا و خانووی تری له جی بنیات نا. چوار باغیکیش هەر خوسرهو خان سازی دابوو، که ئیستا گهرهکی چوار باغ لهوئ کراره. سالی ۱۱۸۴ پردی قشلاغی له پیتشو چاکتر کردوو.

سالی ۱۱۹۱ وهزیری بهغدا له تۆلهی ئەوهی له پیتشدا له شکری کهریم خان بهسرایان تالان کردبوو، به لهشکری زۆروه له ریگهی زهوارا هات. عهبدوئلا پاشای والیی مووسل و کهرکووک له لای قهلاچولانهوه که پینج فرسهختی له قزلجهوه دوره، پرویان کرده سنووری ئیران. حهمه پاشای بابانیش که تا ئەوسا بهرفهرمانی کهریم خان بوو. رهگهڵ پۆمییان کهوت و دهسته بهریوو کوردستان بگری. وهزیری بهغدا ههشت ههزار سواری خۆی دایه که دهگهڵ لهشکری حهمه پاشا بهرهو مهربوان ری کهون. خوسرهو خان ئەو خه بهرهی دا به کهریم خانی زهند و بۆ خۆشی به دوو ههزار سواری ئهرده لانهوه بهرهو هیترش بهران ری کهوت. له ریگه دا حهوسهت سواری مهراغهیی و گهرووسی، رهگهڵ کهوتن. له قهراغ گۆلی زرتیار ده بیته شهڕ مهراغهیی و گهرووسی ههر زوو دهشکین و ههڵدین. ئهرده لانییه کانیش دوائ سێ سهت کوشته و سهت و هفتا کهس که به دیل دهگیرین روو به سنه راده کهن. میرزا مههدی و میرزا عهلی، کورانی میرزا عهبدوئلائی وهزیر، نه سروئلا بهگ کوری یوسف بهگ، حهمه رهزا بهگی ئهرده لان، عهبدوئلا بهگی مونشی و گهلیکی تر لهو شه ره دا کوژراون. میرزا ئەحمه دی کوره گه وهی میرزا عهبدوئلائی وهزیر و زۆر له سه رناسانیش به دیل گیراون.

حهمه پاشا له ترسی کهریم خان زات ناکا بیته پیش؛ له ترسی وهزیری بهغدا ناویری به پاشدا بگه ریته وه؛ له مهربوان قه تییس ماوه. خوسرهو خان شکات لای کهریم خان دهکا. ئەویش سادق خانی بهرهو بهسرا و نه زهر عهلی خانی له ریگهی مهنده لییه وه بۆ سه ر بهغدا ده نیری؛ که لبالی خان و عهلی مراد خانیشی له ریگهی کوردستانه وه بهرهو سنووری عوسمانی به ری دهکا.

سادق خان بهسرا دهگری. نه زهر عهلی خان تا سێ فرسه خ بۆ بهغدا دهگری و تالان دهکا. که لبالی خان و عهلی مرادخان دینه سنه. ههرچه ند حهمه پاشا په شیمانی ده ره ده ری به هره نادا. له ره جه به مانگی سالی ۱۱۹۱ دهگهڵ خوسرهو خان بهرهو مهربوان دین.

حهمه پاشا بی شهڕ ههڵ دێ و ئەمانهش دهگه نه قزلجه. لوتفالی خانی کوری سویمان ویری خان به چهند سواریکه وه ده که ویتته شوین هه لاتوان. تا قه ره داغ دهچت و تالانی دهکا و دهیسووتین. کهریم خان به گورگالی خانی جله و داردا خه بهر ده نیری که بگه ریته وه سنووری ئیران؛ چونکه قه راره دهگهڵ عوسمانی سولج بکه ن تا بزاین چۆن ده بی، ئیتر عهلی مراد خان دیتته وه. خوسرهو خان و که لبالی خان دینه گوندی زاغه و دوو مانگ لهوئ ده میننه وه. فهرمانی کهریم خان دیت که پیتک نه هاتوین و هیترش بهرنه وه سه ر ولاتی رۆم و هیچ درتیعی مه کهن. دیسانه وه هیترش ده کریتته وه. خوسرهو خان له پیشایی له شکر و له شکری زهند به سه ر کردایه تیی که لبالی خان و عهلی مرادخان به شوینییه وه هه لده کوتنه سه ر شاره زوور. زولفه قار خانی خه مسه شیان ده گاتی. روو ده که نه قه لاچولان.

حهمه پاشا هه لدی. حه سه ن پاشای وهزیری بهغدا به له شکریکی زۆر به سه ر کردایه تیی که هیا ده نیریته هیمدای حهمه پاشا. له ریگه حهمه پاشا ده گیرنه وه؛ مل له سه نگه ر گرتن دهنی که شهڕ بکه ن. له م بهینه دا ئەحمه د پاشای برای حهمه پاشا له برای هه لده گه ریته وه و ده بیته دۆستی دوزمنانی. له به ره به یاندا که برپاره شهڕ بکری، ده کهن و ناکه ن که سیان وه به ره چاو نایه به گزیدا بچن. ده ره ده که وی که ههر شه وی، له شکری رۆمییان ره ویون و دنیا چۆل و بی خاوه نه. چه کداری زهند و قزلباش و ئهرده لانی مل له تالان و برۆ و ناوایی سووتاندن دهنین. ته نانه ت کچ و ژنانیش فه ساد ده کهن. خوسرهو خان ئەم کاره ی به لاره زۆر گران دی، دیله کان له قزلباش و زهند ده ستی نیته وه و ده یان داته وه به کهس و کاربان. هیتدیک مالی به کاریش دهگهڵ خۆی بار دهکا بۆ کوردستان. ئەحمه د پاشا و رهزا قولی خانی برای

خۆی له شارەزوور به جێ دێلێ.

حه‌مه‌پاشا خۆی ده‌خاته مالى كه‌ریم خان و پولیكى باشى ده‌داتى و فه‌رمانى پێ ده‌نووسى كه‌ ئه‌حمه‌د پاشا ده‌ركرێ و هه‌مه‌پاشای له‌جێ دائرێ. وه‌زیری به‌غدا كه‌ زانیی كه‌لاوى ئه‌حمه‌د له‌ سه‌ر هه‌مه‌ نراوه. گورجیك قاقه‌زى والیه‌تیی بابان و شارەزووری بۆ ئه‌حمه‌د نارد و نازناوى پاشایه‌تیی دایه و كه‌مه‌ هیمدادیكیشی بۆ نارد. له‌م لایه‌شه‌وه‌ كه‌ریم خان عه‌لى مراد خانى نارد هیمدادی هه‌مه‌پاشا. ئه‌حمه‌د پاشا خۆی هاوئیشه‌وه‌ به‌غدايه. عه‌لى مراد خان ده‌گه‌رپه‌ته‌وه‌ شیراز. سه‌رله‌نوێ ئه‌حمه‌د پاشا به‌ له‌شكریكى ته‌یاره‌وه‌ هه‌رش ده‌باته‌ سه‌ر شارەزوور. دیسان عه‌لى مرادخان بۆ ده‌نیترن. شه‌ر ده‌قه‌ومى و عه‌لى مرادخان به‌دیل ده‌گه‌رپه‌ته‌وه‌ ده‌نیترن به‌غدايه. وه‌زیری به‌غدايه‌ زۆر به‌ حورمه‌ته‌وه‌ ده‌نیترپه‌ته‌وه‌ شیراز. كه‌ریم خان زۆر تووره‌ ده‌بێ. شه‌فیع خانى زه‌ند به‌ دوازده‌ هه‌زار سوواره‌وه‌ بۆ یاریده‌ی هه‌مه‌پاشا به‌رێ ده‌كا. له‌ زستاندا ئه‌و سووارانه‌ دینه‌ كوردستان. پاش دوو مانگ له‌ سه‌ره‌تای به‌هاریا خوسره‌وخانیشیان ده‌گه‌ل، ده‌چنه‌ سه‌ر شارەزوور. ئه‌حمه‌د پاشا بێ شه‌ر هه‌لدێ، هه‌مه‌پاشا داده‌مه‌زپه‌ته‌وه‌ و له‌شكری هیمداد ده‌گه‌رپه‌ته‌وه‌.

له‌ سێشه‌مووی ١٣ی سه‌فه‌ره‌ مانگی سالی ١١٩٣دا كه‌ریم خان مرد. (ئه‌ی وای كه‌ریم خان مرد). به‌ ئه‌بجهد سالی مه‌رگیه‌تی - ١١٩٣ك له‌ هه‌موولایه‌كه‌وه‌ ئازاوه‌ سه‌ری هه‌لدا. عه‌لى مرادخان خۆی به‌جینشینی كه‌ریم خان ده‌زانى. زولفه‌قار خانى هه‌وشاریش داواى كه‌له‌پووری نادرشای ده‌كرد. ده‌بوايه‌ به‌شه‌ر بێن. عه‌لى مرادخان له‌شكری لێ كرد و ئه‌حمه‌د خانى كورپى خوسره‌وخانیشى كه‌ چارده‌ سال بوو له‌ ئه‌سفه‌هان بوو، ده‌گه‌ل خۆی هه‌تیا. هه‌یه‌كانى عه‌یراق و هه‌مه‌خانى لوړ و ئه‌حمه‌د ئاغای باشاغا و هه‌یتریش له‌ رێ هاتنه‌ پالی. له‌ مه‌لبه‌ندی عه‌لى شوكر له‌ مانگی په‌مه‌زانا، هه‌ر دووك به‌ره‌ تێك به‌ربوون. له‌شكری هه‌وشار شكا و زولفه‌قارخان به‌ دوو سێ كه‌سه‌وه‌ به‌ په‌له‌پووزی خۆی گه‌یاند هه‌ تارم و خه‌لخال و حاكمی

خه‌لخال گرتی و بۆ عه‌لى مرادخانى نارد و گورجی سه‌ریان پری.

دواى ئه‌و شه‌ره‌ عه‌لى مراد خان ئه‌حمه‌د خانى به‌حورمه‌ته‌وه‌ به‌رێ كرده‌وه‌ و داواى كرد خوسره‌وخان له‌ تاران بچته‌ لای.

خوسره‌وخان له‌ نێوه‌راسته‌كانى په‌مه‌زانى سالی ١١٩٣ ده‌گه‌ل زۆر له‌ پیاوماقوولانى كوردستان و هه‌زار و پینج سه‌د سوواره‌وه‌ به‌ره‌و تاران پری كه‌وت. عه‌لى مراد خان به‌خۆی و سه‌ردارانیه‌وه‌ تا دوو فرسه‌خى تاران به‌پێشوازییه‌وه‌ هات و به‌وپه‌رێ حورمه‌ته‌وه‌ برديه‌ تاران. له‌ دووه‌مه‌ین چاوپێكه‌وتنا خوسره‌وخان تكای رزگاربوونی ئه‌للا قولى خانى حاكمی كرماشانى كرد، كه‌ له‌ زینداندای بوو. تكای قبوول كرا و ئه‌للا قولى خانى به‌ردا و كراوه‌ به‌ حاكمی كرماشان. عه‌لى مرادخان ده‌گه‌ل خوسره‌وخان، ماوه‌یه‌ك ده‌چنه‌ قه‌زوین و دینه‌وه‌ ئه‌سفه‌هان. له‌ ئه‌سفه‌هان هه‌مه‌ره‌شید به‌گی وه‌كیله‌ كه‌ ئه‌ویش به‌كێك له‌ هاوڕێكانى خوسره‌وخان بوو، لای عه‌لى مراد خان باسی زولم و ناحه‌قیی خوسره‌وخان ده‌كات. عه‌لى مرادخان كه‌ له‌ هه‌یز و پینزی خوسره‌وخان له‌ دلدا نیه‌گه‌ران بوو، هه‌ل به‌ده‌رفه‌ت ده‌زانێ. خوسره‌وخان له‌كار لا ده‌دا و فه‌رمانى والیه‌تی بۆ كه‌هزاد خانى كورپى سوپهان وێردی خان، ده‌رده‌كا و ده‌گه‌ل په‌شید به‌گ و ئه‌رده‌لانییه‌كانى ترا ده‌نیترپه‌ته‌وه‌ كوردستان.

هه‌ر له‌و سه‌رده‌مانه‌دا، كورپانى سادق خانى زه‌ند، له‌ عه‌لى مرادخان یاغی ده‌بن. عه‌لى مرادخان له‌شكریكى زه‌ندان ده‌نیترێ و، هه‌مه‌ په‌شید به‌گی وه‌كیله‌ش به‌ سێ سه‌د سواری ئه‌رده‌لانه‌وه‌ به‌ره‌و ئازاوه‌ناوه‌كان به‌رێ ده‌كا. له‌و شه‌ره‌دا كورپانى سادق خان سه‌رده‌كه‌ون و له‌شكری زه‌ند و ئه‌رده‌لان زۆر شه‌په‌زه‌ ده‌كرین. هه‌مه‌ره‌شید به‌گ و شكسته‌ی له‌شكره‌كه‌ی نایه‌نه‌وه‌ ئه‌سفه‌هان و راست ده‌چنه‌وه‌ سه‌ن بۆ لای كه‌هزادخان.

خوسره‌وخان كه‌ به‌و شكانه‌ ده‌زانێ، ده‌گه‌ل په‌زا قولى خانى برای و لوتفالى خانى مامی به‌ره‌و كوردستان دین و ده‌گه‌نه‌ ئیسه‌فه‌ندا‌باد.

همه‌ره‌شید به‌گ و که‌هزادخان و میرزا یوسف و میرزا نهمه‌د کورانی
میرزا عه‌بدو‌ل‌لای وه‌زیر و ده‌ست و پیوندیان، سنه به‌جی ده‌هیلن و خو‌ده
پایگه‌لان راده‌کن. خوسره‌وخان به‌چند سواریکه‌وه شوتینیان ده‌که‌وی. له
زینوی عاشقان تووشی کوچ و باریان دیت و، هرچی مالی ده‌ولت و
خویانه، به‌جیتی ده‌هیلن و سه‌لته سواره شاره‌زورر خو‌ت بگره و هاتم.
خوسره‌وخان دیته‌وه شارو زورر که‌س له‌ئاواره‌بووان ده‌گه‌رینه‌وه و دنیا ته‌من
و نارام ده‌بیته‌وه.

زوری پی‌ناچن. همه‌ پاشا و عومه‌ به‌گی برای مه‌حمود پاشا به‌زیری
دیتنه لای خوسره‌وخان. مه‌حمود پاشا وه‌لام ده‌نیری ته‌گه‌ر ته‌وانه‌م بداته‌وه
ده‌ست، که‌هزادخانی ده‌ده‌مه‌وه. نیتیر پیتک دین. ناغا محه‌مه‌دی بروجردی،
همه‌پاشا و عومه‌ به‌گ ده‌باته‌وه؛ بابه‌کر ناغاش که‌هزادی پیتی، له‌ریگه
ده‌گه‌نه یه‌ک و پیتکیان ده‌گورنه‌وه.

مه‌حمود پاشا هه‌ر ده‌سه‌به‌جی هه‌رتک برای خو‌ی ده‌کوژی. به‌لام
خوسره‌وخان ده‌ستی که‌هزادخان ده‌کاته‌وه و زوری ده‌لاوینیتنه‌وه.

همه‌ره‌شید به‌گی وه‌کیل و خزمانی، مالی خو‌یان ده‌به‌نه زه‌هاو و نه‌زهر
عه‌لی ناموزای و کورانی له‌زه‌هاو جی دیتلن و ده‌چیتنه به‌غدا و په‌نا به
وه‌زیری به‌غدا ده‌با ته‌ویش چوار گوندی ته‌و ناوه‌یان پی‌ده‌سپیری و چوار
سال له‌وی ده‌میتنه‌وه. له‌م به‌ینه‌دا هه‌میشه ده‌گه‌ل کوچه‌ران شه‌ر و هه‌رایان
بووه؛ تا وای لی‌هاتووه خزمان له‌ره‌شید به‌گ وه‌رز بوون و هاتوونه‌وه به‌ر
سایه‌ی خوسره‌وخان و عافوی کردوون. همه‌ره‌شید به‌گیش له‌زه‌هاو جازر
بووه؛ ناچار په‌نای به‌عه‌لی مرادخانی زه‌ند بردووه. عه‌لی مرادخان داوای
له‌خوسره‌وخان کردووه که‌بیه‌خش و پاله‌نگان و جوانرۆی پی‌بسپیری.
خوسره‌وخان به‌تکای عه‌لی مرادخانی کردووه.

که‌هزاد خان و لوتفالی خان، له‌بنه‌وه ده‌گه‌ل همه‌ره‌شید به‌گ نیوانیان
هه‌بوو. گوتیشمان نه‌زهر عه‌لی ناموزای ره‌شید به‌گ و کورانی له‌زه‌هاو

بوون، که‌ره‌شید به‌گ چووه ته‌سفه‌هان و خو‌ی کرده‌ دوستی عه‌لی مرادخان.
کاربه‌ده‌ستی زه‌هاو ته‌و خه‌به‌ره‌ی دا به‌وه‌زیری به‌غدايه. وه‌زیر نامه‌یه‌کی
دوستانه‌ی پر له‌دل‌دانه‌وه‌ی بو‌همه‌ره‌شید به‌گ نویسی و داوای لی‌کرد
بچیتنه به‌غدايه. کاغه‌زه‌که به‌ر له‌گه‌یشتنی، ده‌ست که‌هزادخان ده‌که‌وی. بو
خوشیرین کردن راست ده‌بیا ده‌یداته ده‌ست خوسره‌وخان. خوسره‌وخانیش
کاغه‌زه‌که بو‌عه‌لی مرادخان ده‌نیری و بو‌شی ده‌نوسی که‌ته‌م پی‌اوه به‌و
هه‌موو چاکه‌ی نه‌زانپووه که‌ده‌گه‌لی کراوه. ته‌وه‌تا ده‌گه‌ل دوژمنانت دوسته.
عه‌لی مرادخان فه‌رمانی گرتن و تالانی همه‌ ره‌شید به‌گ ده‌دا. هه‌رچی له
ته‌سفه‌هانی هه‌بوو، پی‌اوی عه‌لی مرادخان بردیان. همه‌ره‌شید گه‌را و پینج
هه‌زار تمه‌نیان جه‌ریه‌ له‌که‌سوکاری ساند. پاش ماوه‌یه‌ک له‌زیندان
به‌رده‌بی. هه‌م به‌هۆی خه‌لکه‌وه و هه‌م خو‌ی مل له‌خرابه‌ی خوسره‌وخان
ده‌نیتن و، عه‌لی مرادخانی لی‌ده‌ترسیتن. عه‌لی مرادخان که‌ته‌واو خو‌ی
قایم نه‌کردبوو؛ له‌هه‌موو به‌هیزان و نه‌خوازه له‌خوسره‌وخان ده‌ترسا.

دوو‌زمانی همه‌ره‌شید کاری خو‌ی کرد؛ له‌سالی ۱۱۹۶ ده‌عه‌وتی له
خوسره‌وخان کرد که‌بچیتنه ته‌سفه‌هان. خوسره‌وخان وه‌ک جاری پی‌شوو عوزر
و به‌هانه‌ی هیتناوه. عه‌لی مرادخان به‌راویژی همه‌ره‌شید به‌گ فه‌رمانی
والیه‌تیی، بو‌ره‌زا قولی خانی برای خوسره‌وخان نارد.

جه‌عه‌فه‌رخانی دایکبرای خو‌شی به‌پینج هه‌زار سواره‌وه نارد، که
خوسره‌وخانی قول به‌سته بو‌بیننه ته‌سفه‌هان. خوسره‌وخان به‌ر له‌گرتن هه‌ر
خو‌ی ده‌گه‌ل هیتندیک له‌یارانی له‌ریی خوانساره‌وه چووه ته‌سفه‌هان. خان
ته‌حمه‌دی کوریشی له‌ترسی جه‌عه‌فه‌رخان ده‌گه‌ل پی‌اوانی خو‌ی به‌ره‌و
هه‌ورامان چوو. ره‌زا قولی خان گویی نه‌دایه فه‌رمان و ته‌ویش، به‌ماله‌وه
خو‌ی گه‌یاند ته‌حمه‌د خان. سی رۆژ دواي رۆیشتنی ته‌مانه جه‌عه‌فه‌رخان
هاته‌سنه و ده‌ستی به‌کوشتار و تالان کرد. ته‌حمه‌د خان له‌شاره‌زورر ما،
به‌لام ره‌زا قولی خان خو‌ی گه‌یاند ورمی و په‌نای به‌ئیمام قولی برد که
ته‌ویش سه‌ری له‌پاشایه‌تی ده‌خورا.

جه عفه رخان پاش ئه وه موو نامه ردیبه که کردی شیخ عبدولمؤمنینی دووهمه باپییره گهوره من (نایه توللا) که پیشنوژ و خودبه خوینی جومعه بوو، نارده شماره زوور، به لکو رهزا قولی و نه حمه د خانی بو فریو دا و بیانیهیتیته وه سنه. شیخ مؤمین دهره تیکی باشی بو هه لکهوت، رویش و تازه نه هاته وه و لای نه حمه دخان گیرسایه وه.

ئیمام قولی به شش هزار سواره وه، به ناوی یارمه تیبی رهزا قولی خان به ره وه سنه هات. جه عفه رخان له ترسان هه به شه و رای کرد و سنه ی چول کرد. رهزا قولی خان به والیه تی له سنه دامه زرایه وه.

ئیمام قولی به ره وه نه سفه هان ده چیت؛ له ریگه دا له سه ره ته گبیری سه رکده کانی شهری، و از له وه سفه ره ده هینی و ده گه پتیه وه ورمی.

ته نیا حه قده روژ بوو رهزا قولی خان حوکی سنه ده کرد که له سه ره دنه دانی حه مه رشید به گی وه کیل، که هزادخان و لوتفالی خان به له شکری کرماشانه وه دینه سه ره سنه و له ده وری شار ده بیته شه. رهزا قولی خان له شهردا به نیته زه زه علی خان بریندار ده بی و به ره وه گه رووس راده کا و له وی دهری.

خوسره و خانیش که ده چیتته نه سفه هان، علی مرادخان لووتی لی هه لده کا و به هیچی ناگری؛ شش مانگ به سه ره گردانی ده مینیته وه. به لام له پاش نه و شه ری سنه و مردنی رهزا قولی خان، خوسره خان وه قه در ده که ویتته وه. علی مرادخان زوری دلنه وایی ده داته وه و، فه رمانی والیه تیبی کوردستان بو نه حمه دخانی کوری دهنی و نه ویش ده گه ل شیخ عبدولمؤمنیندا دیتته وه. که هزادخان و لوتفالی خان پیشسوازی لی ده کن و ده لین ناماده ی به رفه رمانیین.

سالی ۱۱۹۸ علی مرادخان که له بهر شه راب خواردنه وه ی زور توشی نه خویشی ئاوبه ند بسوو، پشتی ده دنیا کرد و مرد. ئیتر دنیا بوو به پاشاگردانی و زوردار و بی زور. خوسره و خانیش دیتته وه سنه و خه ربکی

ئاوه دانکردنه وه و کوکردنه وه ی کوچ کردووان ده بی.

ئه للا قولی خانی زهنگه نه ش له وه که سانه بوو که بو پادشایه تی خو ی ده سانه ناپوو. به دنه دانی حه مه ره شید به گ، به نزیکه ی بیست هزار سواری تیکه ل له زهنگه نه و که لهور و عه شایری سه ره سنوور و سه ره پیل زه ها و خه لکی ولاتی عوسمانییه وه، به توپخانه و سه نسه نه وه له سه حنه و که نگا و ره به ره و کوردستان هات و پیشه نگ و که یخوداشی حه مه ره شید به گی وه کیل بوو.

خوسره و خان به حه وسه د و په نجا سواری هه لپژارده وه له مانگی مه ولوودی سالی ۱۱۹۹ دا ده چوه پیشیان. له مله ی باخان که سی فرسه خی شاری سنه یه. خوسره و خان هه ریبه که له سی کوره کانی خو ی کرده سه رکده ی سه د سوار و په نجا سواریشی له گه ل خو یا هیشته وه*. نه حمه د خانی کوره گه وری ده گه ل میرزا یوسف کوری عه بدوللای وه زیر ده کاته سه یاره ی له شکر و له پیشدا دهرن. نیو سه عات له شه و رابردبوو له ده شتی نه میراباد تووشیان به تووشی سه یاره ی دوژمنه وه بوو، که کورانی حه مه ره شید به گیشیان ده گه ل بوو. پیک هه لپژان و زهنگه شکان و به ره و پاش هه لاتن. له به ره به یاندا، نه حمه دخان به تالان و یه خسیری زوره وه هاته وه لای باوکی. له تاو هه لاتدا، خان له شکری خو ی له سونقر راگرت و به ریزی کردن. خو ی له ناوه راست و نه وانی تریشی له چه پ و راسته وه راگرتن. له ولاشه وه نه للا قولی خان و له شکری هاتن و له به رانه ریاندا له شکریه زیان کرد. نه للا قولی خان که له شکری نه رده لانی زور به کم و سوک ده زانی، به فیزه وه له شکری خو ی به ریز کرد. توپخانه و زه نبوره کی

* وهک زانیمان مه ستوره خانم نووسیویه حه وسه د (له لاپه ره ۱۲۵، میژوی نه رده لانه که ی چاپی به هرامی، ۱۹۴۶). له میژوی نایه توللا جزمی دووهمه، روپه ر ۱۴۰، ده لی: حه وسه د و په نجا سوار. به لام له دابه شکرده که دا ده لی: هه ریبه که له کوره کانی سه د سواری پی سپارد و په نجا سوار بو خو ی مایه وه. وا دیاره هه ل له چاپدا بی و دوو سه د بوو بیت به سه د؛ خوا نه یزانی - هه ژار.

کرده بالی راست و چهپ و شهر هه لگیرسا. ئەحمەدخان که دیسان له ریزی پیشهوه بوو، کهم کهم پاشه کشەوی کرد، تا گەیشته شوینیک که گولله تۆپی دوژمنیان نه گاتێ. زەنگەنە لایان وایه سەرکه و تون، بەلام له پڕ ئەحمەدخان لەنا وەر راستهوه و ئەمیر ئەسلان خان و محەممەد خان که برای ئەحمەد خان بوون له راسته و چۆیهوه ویکرا، له پڕ هیرش بۆ زەنگەنە و کوردەکانی پیاوی حەمەره شید بەگ دەبن و خۆیان دهننا و راده کەن و (چت خواردوو؟ ترش و چهوه ندهر؟) به شیر و خەنجەر بەردەبەنە گیانی دوژمن و زۆریان لێ دەکوژن و زۆریان پێ دزه پێ دەکەن. ئیتر ئەللا قولی خان خان فەرمان بەهەموو لەشکرەکهی ددها که ئەوانیش هیرش بەرن و تۆله بکەنەوه. بەلام ئەردەلانییەکان وەک شیر لە مەیدان دەچەقن و، چەقەنە ی مەرگ بۆ دوژمن دەنێنەوه. له گەرما و گەرمی شەردا، جله و دارێکی خوسره و خان که ناوی رەزا بەگ دەبێ، تووشی ئەللا قولی خان دیت و لەسەر زینی هەلده دێرێ و سەری دەپرێ و بەدیاری بۆ خوسره و خانێ دەهینێ. لەشکری زەنگەنە مل له هەلاتن دەنێ. لەشکری ئەردەلان دەبیتە دوو بەش. بەشێکی شوین هەلاتوان دەکەوێ که نه هیتێ دەرچن؛ بەشێکیشی خەریکی کۆکردنەوهی تالانی شەر دەبن. هەر له تۆپ و تۆپخانەوه هەتا سیر و پیاویش، هەرچی زەنگەنە بوویانە له مەیداندا بەجێ ماوه. خوسره و خان دەرگەل محەممەد ئاغا ی باپیری میرزا عەلی ئەکبەری سادقو لولک دەچیتە ناو خێوتی پادشایەتی ئەللا قولی خانەوه.

محەممەد ئاغا دەروانی سندوقی زۆری تێدا یه. یهکیان سەر هەلده داتەوه پریهتی له شتی به نرخ. سندوقەلەیهکی تێدا یه ئەوی دەخاته گیرفانییهوه و دیتەوه لای خوسره و خان که له بەر ماندوویی پالی داوه تەوه، خان به محەممەد ئاغا دەلێ: بۆ نه چووی بەشی خۆت تالان دەست بخە؟ دەلێ: من تۆم بۆ مائی دنیا بەجێ نه هیتشت و له شوین تۆ هاتم. چیرۆکی یه غدان و سندوقەلەیهکی بۆ باس دهکا و له گیرفانی دەر دیتی و له پیش خانێ دادەنێ و، دهیهوێ قفلەکه بشکینی، تا خان ناوه که ی ببینی.

خان دەلێ، بویتە من کللیکی بچوکم لایه بزانی بهوه ناکا؟ کللی که به بهند و مورەوهوه بووه، قفلەکه دهکاتهوه. خان دەلێ دیاره به ختمان یاره. تەنانەت کللیشمان قفلێ زەنگەنە دهسکینی. قوتوه دارینه که هەلده پڕین پریهتی: له گەواهی راتی هەمه پرهنگه. خان تەنیا ئەنگوستیلەیهکی پیرۆزی لێ هەلده پڕی که نیشانه ی پیرۆزی و سەرکهوتنه و، ئەوی تری که هەرخوا بزانی چەندی هیناوه داوه به محەممەد ئاغا.

زۆری نه کیشاوه که دەسته سوارێک گەراونهوه و پره شید بهگی وه کیل و نه سیر خانی کولیبی و چەند که سێکی تریان قۆلبهسته هیناوه ته لای خان. خان فەرمانی دا دەستی پره شید به گیان کردوه و، هەرچی له خۆی و سوارانی به تالان گیرابوو، درایهوه و، زۆر به پرووی خۆشهوه دواندی و گوتی: دۆستایهتی له دوژمنایهتی باشتره، ئەمەش بزانه: «چرا غیر که ایزد...» ئیتر به سیه چیتر خۆت توشی دهردی سەری مەکه. شیلم و ساواری کوردستانی خۆمان له پلاو و گوشتی ئەسفەهان و خۆرشتی کرماشان چاکتر و خۆشتره.

خوسره و خان هەر لهو شەرگهوه، حاجی عەلی خانی مامی ئەللا قولی خانی خەلات کرد و به حاکمیەتی ناردیه کرماشان. حاجی عەلی خانی هەرچی خەزینە و نهغدینه ی وه شیراوه و کهرکه مەر و پرهوه ئەسپ و هەموو دارایی ئەللا قولی خانی که ئەو رۆژه نرخێ له سەد هەزار تەن پتر بووه، به پیاوی خوسره و خاندا ناردیه ناو هۆردووی خان. خان هەمووی جگه له ئەسپێک و خێوت و باره گای ئەللا قولی خان، پوشکه یهک چیه بۆ خۆی نه گیراوه و گش له گشتی به سەر له شکردا دابهش کردوه و به وه پری سەر به رزبیهوه گەراوه تەوه سەنه.

له سالی ۱۲۰۰، جەعفەر خانی دایکبەرای عەلی مرادخان که له ئەسفەهان خۆی کردبووه شا. به هەموو لەشکری خۆیهوه هاته هەمه دان و

ناردی به شوین خوسره و خاندا که بچیتته لای. خوسره و خان خرابی جواب داوه و دوای دوو رۆژ به له شکره وه به ره وه هممه دان بزووت و ناردیه لای هممه حوسین خانی قهره گوئزلوو، هممه ده مین خانی گه پرووسی و عهلی خانی خه مسه که بینه یاریده. ئه وانیش به پینج هه زار سواره وه هاتن و له نزیک گوندی (سالحووا) گه بشتنه خوسره و خان.

سبهی ئه و رۆژه که پینج شه مه و بیست و چواری مانگی شاپانی ۱۲۰۰ بوو، له شکرکی خوسره و خان له (به هاری) هممه دان تووشی له شکرکی جه عفه رخان هات و شه ر دامه زرا. ئه و رۆژه هیچ لایه ک چییان بۆ ده گه ل یه کتر ناکری. رۆژی دووهم له به ره به ری نیوه رۆدا له شکرکی عه لی خانی خه مسه و هممه حوسین خانی قه راگوئزلوو، ده شکین و لیک بلاو ده بن. خوسره و خان توره ده بی؛ هه زار سواری هه لبراره دی که دابویه ده ست سی کوره کانی ده گز زنده کان راکرد. ئیتر هه ر له هه وه ل هروژمدا، مه یدانی شه ر له زیندوو ی زه ندان به تال و له کوژراویان دارمال بوو. که س نه ما هه لته یه، جه عفه ر خان نه بی، که له به ر گه دوگیپالی زلی نه یده توانی راکات. خو ی له سه نگره ی توپخانه دا حاشاردا و ده رنه ده که وت. سواران ی نه رده لان چه ند که سیکیان نابلقه ی سه نگره ریان ده دا، مابه قیش خه ریکی تالان وه کوژدن بوون. یه خسیر و تالانیککی بی ژماریان ده س که وت. له و شه ره دا هه زار و سی سهد چه کداری زه ند و لوپ که سه ر به جه عفه ر خان بوون، کوژران. له شکرکی نه رده لان و خه مسه و گه پرووسیش سی سهد و چل و پینج کوشته و زامداریان هه بوو.

جه عفه رخان ی ورگ زلیش سه عات پینجی شه و گه واهیراتی پاشایه تی و قورعانیکی ناره لای خوسره و خان؛ که ریگه ی راکردنی بداتی. خوسره و خان خه به ر بۆ سه روکی توپخانه ی جه عفه رخان ده نیتری که جه عفه رخان و سی که س له یارانی مه ره خه س بکا و خو ی به توپخانه وه، خو ی به ده سه ته وه بدات. کار پیک هات و جافر هه لات و توپخانه بوو به هی نه رده لان.

خوسره و خان دوای ئه و شه ره زۆر زوو مه لایر و وریرگد و توپسه رکان و کزاز و فراهان و گولپایه گانی گرت و دوو سی رۆژ له وی سایه وه و، به ره و ئه سفه هان که وته ری. شه وی چواره می سه فه ره که، له کویری پیما و قوولانی خاندا، میرزا ئه حمه دخانی وه زیر، به خان ده لی: ئه مرۆ ئیتر هیچ له مپه ریکت له به ر نه ماوه که ببیه شا. ئاغا محه مه د خان ی قاجاریش ئه و هیزه ی نییه به رانه ریت بکا. واباشه تالای ده ولت هه لکه ی و، سکه و خودبه به ناوی خو ت بی.

جه عفه ر به گی ته رخان، له وه رامما ده لی: ئاوات و ئاره زوو هه رگیز نابرتته وه و هه رکه س پتوه بیج هه رگیز ناسیتته وه. دنیا ی بی سانه وه ش چله کایه ک ناژی. شیلم و ساواری کوردستان نه ک له پادشایه تی ئیران. بگره له پاتشایه تی هه موو دنیا زۆر خو شتر و باشتره. من ده لیم ئه م خه یالانه لیتره جی به یلتن و بیس له گه رانه وه بکه نه وه. ئه م راولیژه کار ده کاته سه ر خوسره و خان. به یانیی ئه و شه وه هه رچی یه خسیری زه ند و هیتری لایبوو، به گه واهیراتی پادشایانه و توپخانه و زه نبوره کخانه وه، به نامه یه کی نوکه رانه وه بۆ ئاغا محه مه د خان ی قاجاری نارد. ولاته کانی گرتبووشنی به پیما وانی ئاغا محه مه د سپارد و به ره و کوردستان هاته وه. ئاغا محه مه د خان که نامه ی خوسره و خان و ئه و هه موو دیاری و مرده ی شکانی جه عفه رخان ی پی گیشته، له خو شیان هه ر وه خت بوو بال بگری.

نامه یه کی زۆر خو شی به ئه سپی تاییه تی خو یه وه به ره شه می زی ره وه و خه نجه ریککی ده سک ئه لماس و جلی پاشایانه وه، بۆ خوسره و خان نارد و پاشی سپارد که سونقر و کولیایی سه ر به حوکی ئه و بن.

سالی ۱۲۰۱ سمایل خان ی زه ند، هیترشی برده سه ر کرماشان، ده وری حاجی عه لی خان ی حاکمی دا که خوسره و خان داینا بوو. حاجی عه لی خان خه به ری دا به خوسره و خان. خوسره و خان بی ئه وه چاوه نویری جوابی ئاغا محه مه د خان بی، چوو به هاواریه وه نزیک به کرماشان ببوو، سمایل خان هه لات و خو ی گه یانده چیای بیستوون. جوابی ئاغا محه مه د له کرماشان

گه‌یشته خوسره‌وخان که ده‌هیمدای حاجی عه‌لی خان وهره و نه‌وا خۆبشم هاتم. ئیتر ئاغا محهم‌دیش به له‌شکری زۆره‌وه پرووی کرده کرماشان.

به‌ر له‌وه نه‌و بگاته به‌ره‌وه، خوسره‌وخان چوه جه‌سته‌ی سمایل خان و له سه‌ربه‌ندی سیلاخور به گژی داهات و دوا‌ی شه‌پتی زۆر خه‌ست، سمایل خان شکا و تالانیکی زۆر ده‌ست ئه‌رده‌لانیان کهوت. هه‌ر له‌وتیوه به‌ناوی ئاغا محهم‌د خانی قاجاره‌وه میرزا فه‌تحو‌لای کوری میرزا عه‌بدو‌ل‌لای وه‌زیری کرده حاکمی تویسه‌رکان و گه‌رایه‌وه و باس و خواسی بو‌ئاغا محهم‌دخان نارد. نه‌ویش جواپتیکی زۆر پر له ئافه‌رینی بو‌نارد و راشی سپارد که بیته هه‌مه‌دان بمینی. خوسره‌وخان وا دهرده‌خا که خۆی بو‌ی ناکری بچی به‌لام لوتفالی خانی ئامۆزای به‌دیاری و پیشکیشی زۆره‌وه نارد. ئاغا محهم‌د خان عوزری نه‌هاتنی خان قبو‌ل ده‌کا و ده‌گه‌ریته‌وه تاران.

لوتفالی خان دوو سال لای ئاغا محهم‌د خان مایه‌وه نه‌وسا به‌زۆر حورمه‌ته‌وه نارد رایه‌وه کوردستان و، دیسان شا داوا‌ی کردبوو، خوسره‌و خان ببینی. خوسره‌و خان که چاکه‌ی له حه‌مه‌سه‌ن خانه‌وه دیتووه و زۆریشی خزمه‌ت به‌ئاغا محهم‌د خان کردووه، له شابانی ۱۲۰۴دا ئه‌حمه‌د خانی کوری له جیگه‌ی خۆی داده‌نی و، به‌ره‌و تاران ده‌روا و، حه‌سه‌ن عه‌لی خانی کوری مسته‌فا خان و میرزا ئه‌حمه‌دی وه‌زیریش ده‌گه‌ل خۆی ده‌با.

وه‌زیران و پیاوماقوولانی ده‌ولته‌ت تا فرسه‌خیک به‌ده‌ر له تاران به‌پیره‌وه دین و به‌ده‌بده‌به و سه‌نسه‌نه ده‌یبه‌نه تاران. به‌خزمه‌ت ئاغا محهم‌د خان ده‌گا و نه‌وپه‌ری حورمه‌تی لی ده‌گیرئ. شه‌ش مانگ هه‌ر میوانتیکی زۆر عه‌زیز ده‌بی.

شه‌ویک له کاتی خوارنه‌وه‌دا به‌فه‌رمانی ئاغا محهم‌د خان ده‌رمان ده‌کریته‌ ناو پتیکی ئاره‌قی خوسره‌وخان و، به‌هه‌وا‌ی مه‌ستییه‌وه شیت ده‌بی.

هه‌ر خه‌به‌ری شیت بوونی خان گه‌یشته‌وه کوردستان. هه‌ر هۆزه‌ی له‌به‌رخۆیه‌وه مۆز ده‌کا و دنیا ده‌بیته‌ ئاژاوه‌بازی. عه‌شایه‌ری موکری و بل‌باس له ئه‌حمه‌د خان یاغی ده‌بن. نه‌ویش به‌هه‌زار سواره‌وه ده‌چته سه‌ریان. له سارا‌ل و هۆبه‌توو (هه‌وه‌توو) توشیان دیت و شه‌ر ده‌قه‌ومیت و له کیو‌راویان ده‌نی و ده‌پی ده‌شتیان ده‌کا و بل‌باس و موکری ده‌شکین و هه‌لدین و ئه‌حمه‌د خان راوه‌دوویان ده‌نی. له‌م شه‌ر و هه‌رایه‌دا، نه‌للا‌و‌یردی خانی کوری نه‌زه‌ر عه‌لی خان که ده‌بووه نه‌وه‌ی سو‌یحان و‌یردی خان، له بو‌سه‌وه تفه‌نگیکی هاو‌یشته ئه‌حمه‌د خان و گیانی لی ساند. به‌کوشتنی ئه‌حمه‌د خان شه‌ر نه‌و‌یستا، حه‌مه‌ په‌شید به‌گی وه‌کیل و ئه‌میر ئه‌سلان کوری په‌زا قولی خان ده‌بنه سه‌رکرده‌ی له‌شکر و بل‌باسان راوه‌دنه‌ین تا ده‌سه‌قز و سیاکیویان ده‌په‌ستین. له‌و دواکه‌وتنه‌دا میرزا لوتفولا کوری میرزا عه‌بدو‌ل‌لای وه‌زیر زۆر به‌ئا‌زا ناویانگی ده‌رکردووه. پاش نه‌مانی شه‌ر، لاشه‌ی ئه‌حمه‌د خانیان به‌تالانی فره‌ی دوژمنه‌وه هینایه‌وه سه‌نه و خه‌به‌ری روداو به ئاغا محهم‌د خان ده‌ده‌ن. نه‌ویش فه‌رمانی والیه‌تی کوردستان بو‌ لوتفالی خان ده‌نیئ. خوسره‌وخان سالی ۱۲۰۶ کۆچی دوا‌یی ده‌کات*.

لوتفالی خان کوری سو‌یحان و‌یردی خان: سالی ۱۲۰۵ کرا به‌والی. حه‌سه‌ن عه‌لی خانی کوره‌ گه‌وره‌ی به‌بارمه‌ته ناره‌ده لای ئاغا محهم‌د خان. خوسره‌وخانیس هه‌ر له‌و ساله‌دا مرد.

له سالی ۱۲۰۶ له خوزستان شو‌رشیک دژی ده‌ولته‌ت هه‌لگیرسا. فه‌رمان به لوتفالی خان درا که ئاژاوه‌که دامرکینئ. نه‌ویش نزیک به‌سی هزار سوا‌ری له کوردستان** هه‌لگرت و له رتیگه‌ی کرماشان و لو‌رستانه‌وه

* قازی حه‌مه‌شه‌ریف ده‌لی خوسره‌وخان له ۱۲۰۸دا له که‌ریه‌لا مردووه. مه‌ستوره خانم لای وایه ۱۲۰۵ بووه.

** به قسه‌ی حه‌مه‌شه‌ریف قازی ده‌هزار سوار.

بهره‌و خوزستان بزووت و له ریگه‌ش له‌شکری کرماشان و لوړستانی ره‌گه‌ل کهوت. حاکمانی خوزستان له‌و له‌شکرکیشییه ترسان و بی شه‌ر خویان دا به‌دهسته‌وه و توپه‌یان کرد و باجیان به‌دیاری و پیشکیشی زوره‌وه هینایه لای والی و شیخه‌کانیشیان به‌دیاری و سه‌وقاتی زوره‌وه بهره‌و دهریاری قاجار وهری کهوتن.

لوتفالی خان له سهره‌تای چله‌ی زستانه‌وه تا سهره‌تای خاکه‌لیوه له خوزستان خوی گرت و خه‌ریکی سهر نهرم کردنی سهره‌رقان بوو. چه‌کدارانی کوردستان له‌و ماوه‌یه‌دا تالانی زوریان به‌رکه‌وت. ته‌نیا باپیره گهره‌ی من (مه‌ستوره) که چوو‌بوو حیساب میساب ده‌گه‌ل عه‌باس قولی خانی والی شوشته‌ر بکا. هزار تمه‌نی پی برابوو.

له‌و ده‌مانه‌شدا نه‌حمه‌د سولتانی بانه و، به‌گزاده و سانه‌کانی هه‌ورامان و خه‌لکی مه‌ریوان، ویکرا ببوونه دژی ده‌وله‌ت و دوستی پاشای بابان و ده‌ستیان به تالان و برۆ کردبوو. لوتفالی خان گوئی به به‌فر و سهرمانه‌دا و بو سهرکوت کردنی نه‌مانه بهره‌و بانه رویشته. هه‌رکه گه‌یشته قزلجه. دانیش‌توانی مه‌ریوان که سهر به‌پاشای بابان بوون. مه‌ریوانیان چۆل کردبوو، بهره‌و شاره‌زور هه‌لاتن. به فه‌رمانی والی هه‌موو مالی ناواییه‌کان سوتینران.

نه‌حمه‌د سولتانی بانه‌ش په‌نای به‌بلباسان برد. خانی سنه فه‌تحالی سولتانی ناموزای نه‌حمه‌د سولتانی کرده حاکمی بانه.

له دوا‌ی نارام کردنه‌وه‌ی بانه و هه‌ورامان. خان دهریاری دیهاتی سهر سنوور که ناوهره‌حمانی پاشای بابانیه‌وه به‌سهر راده‌گه‌یشت پیای ناردی لای پاشای بابان؛ نه‌ویش دیهاته‌که‌ی دایه‌وه ده‌ست پیای خان و قه‌رار و ابوو هاوسایه‌کی ته‌با بن. به‌لام پاشای بابان زور له‌سهر په‌یمان نه‌ما و تیکی دا. خان فه‌رمانی دا که ئیتر نابج هه‌وارچی شاره‌زور بو کویستانی ئیران بین. نه‌و ساله‌ که‌س نه‌یتوانی بیته هاوینه‌هه‌وار. زوربه‌ی خویان و مه‌ر و

مالاتیان له گهرمان تیدا چوون. دوو سه‌د مالییک نه‌بی که ده‌گه‌ل پیاماقوولانی کوردستان دوست بوون به‌دزی و الییه‌وه هاتبوونه هه‌وار و مه‌ر و مالاتی خه‌لکی تریشیان ده‌گه‌ل خۆ هینابوو. خان به‌و فیله‌ی زانییه‌وه. حه‌مه‌به‌گی کوری مه‌نوجه‌ر به‌گی به‌نی نه‌رده‌لانی راسپارد کوتوپر به‌سهریان دابدا و به مه‌ر و مالاته‌وه بیانیه‌تیته نزیک شاری سنه.

له مانگی ره‌بیع دووه‌می سالی ۱۲۰۹ دا لوتفالی خان به‌مه‌رگی مفاجا مرد. ده‌لین هینده‌ی شهرباب خواردۆته‌وه پی پی دراوه! خوا ده‌یزانی. تا ئیره پوخته‌ی میژووی مه‌ستوره خانم بوو دهریاری لوتفالی خان.

تایه‌توللا مه‌ردۆخ ده‌لی: پاش کوزرانی نه‌حمه‌د خان. سالی ۱۲۰۵ به‌فه‌رمانی ناغا محه‌مه‌دی قاجار لوتفالی خانی مامی خوسره‌وخان کرایه والی. نه‌ویش حه‌سن عه‌لی خانی کوری به‌دیارییه‌وه وه‌ک بارمه‌ ناردی پی ته‌خت.

سالی ۱۲۰۶ خوسره‌وخان به‌شیتی له تاران مرد، نه‌میر نه‌سلان خان به‌ته‌ختی ره‌وان (دروشکه) لاشه‌که‌ی هینایه‌وه کوردستان و نه‌وسا ناردی له که‌ربه‌لا ناشتیان.

هه‌ر له‌و سالی ۱۲۰۶ ده‌دا خوزستانیه‌کان یاغی ده‌بن. فه‌رمان به‌لوتفالی خان ده‌دری سهرکوتیان کاو بو نه‌و مه‌به‌سته‌ش له‌شکری کرماشان و لوړستانی ره‌گه‌ل که‌وی. خان له سهره‌تای زستاندا به‌پینج هزار سواره‌ی نه‌رده‌لانی و کرماشانی و لوړستانیه‌وه خوی گه‌یاندی خوزستان و، یاغیه‌کانی گرت و، به‌تالان و دیاری زوره‌وه، ناردنیه دهریاری قاجار. خوی زستانه‌که‌ی له خوزستان گوزه‌راند و سهره‌تای به‌هار گه‌رایه‌وه کوردستان. له سهره‌تای زستانی ۱۲۰۷ دا نه‌حمه‌د سولتانی حاکمی بانه و کومه‌لیک له به‌گزاده‌کانی هه‌ورامان به‌دنه‌دانی ناوهره‌حمان پاشای بابان له والی هه‌لده‌گه‌رینه‌وه و ده‌ست ده‌کن به‌تالان و خراپه‌ کردن. لوتفالی خان ده‌به‌فر و بۆرانی زور دژواردا، به‌سج هزار سواریه‌وه نه‌رده‌لانه‌وه ده‌چیته

سهربان. هەر دهگاته مهربوان ئەحمەدسولتان ڕادهکاته ناو بلباسان. خان فەتھالی سولتانی نامۆزای ئەحمەدسولتان دهکاته حاکی بانه و فەرمان ئەدا هه‌موو دپهاتی یاغیبه‌کان ده‌سوتین و، ئەو گوندانه‌ی سه‌رسنووریش که ئاوره‌حمان پاشا زه‌وتی کردبوو ده‌سیزنه‌وه. به‌حه‌مه‌ به‌گی کوری مه‌نوجهر به‌گیش ده‌سپیری، نه‌هیلێ هه‌وارچی شاره‌زوور به‌م دیوه‌دا بێن. ئیتر ئەو ساله‌ زۆریه‌ی مالاتی شاره‌زوور قه‌ده‌کا.

له‌ سالی ۱۲۰۸، والیی هه‌ویزه‌ له‌ شا یاغی ده‌بێ. حه‌سه‌ن عه‌لی خانی کوری لوتفالی خان که له‌ ده‌ربار بووه، به‌فه‌رمانی شای قه‌جهر دپته‌وه کوردستان و ده‌چپته‌ سه‌ر ئەو یاغیبانه. به‌زمانی لوس و بێ شه‌ر ئاژاوه‌که‌ ناهیلێ و والیی هه‌ویزه‌ و شێخه‌کانی هاوکاری، ده‌گه‌ڵ خۆیا ده‌باته‌ ده‌ربار.

له‌مانگی شه‌شه‌کانی ۱۲۰۹ لوتفالی خان له‌ سۆنگه‌ی شه‌رپاب خواردنه‌وه‌ی زۆره‌وه‌ له‌په‌رگیانی ده‌رده‌چێ. به‌فه‌رمانی شای قه‌جهر حه‌سه‌ن عه‌لی خان ده‌کرپته‌ والی و به‌خه‌لاته‌وه‌ دپته‌وه‌ ولات.

حەسەن عەلی خان: ئاغا محەممەد خان که خه‌به‌ری مه‌رگی لوتفالی خانی بیست، حه‌سه‌ن عه‌لی خانی کوری لوتفالی خانی که له‌ تاران بوو بانگ کرد و دوا‌ی سه‌ره‌ خۆشی لێ کردن، په‌لی والیه‌تی کوردستانی دایه‌ و، نارديه‌وه. حه‌سه‌ن عه‌لی خان پیاویکی به‌دین و نوێژ و ڕۆژ و پاک بوو، ئازا و به‌هه‌بیه‌تیش بوو. هه‌موو کاروباری ولاتی نابوه‌ به‌رده‌ستی حه‌مه‌ره‌شید به‌گی وه‌کیل و، زۆریه‌ی وه‌ختی به‌ چونه‌ ڕاو ڕاده‌بوو. له‌ شه‌ری شووشی که سالی ۱۲۱۱ (له‌ ئازه‌ریا‌بجان) قه‌وما و حه‌سه‌ن عه‌لی خانیش به‌سواره‌ی خۆیه‌وه‌ تیا به‌شدار بوو. دوا‌ی به‌کوشت چوونی ئاغا محەممەدخان، له‌ گه‌رانه‌وه‌دا به‌گولله‌ی قه‌لانشینان زامار بوو. ئامانوللاخان کوری خوسره‌وخان و سو‌یحان و یردی خانی کوری حه‌مه‌مۆمن خان، ده‌گه‌ڵ چهند به‌چکه‌خانیکی تری ئه‌رده‌لانی، به‌هه‌له‌داوان خۆیان گه‌یاندوه‌وه‌ سنه‌ و ده‌یانه‌ویست حه‌سه‌ن عه‌لی خان دم له‌پوش که‌ن. حه‌مه‌ره‌شید به‌گی وه‌کیل

ئه‌گه‌رچی زۆریش نه‌خۆش بوو، له‌به‌ریان ویتستا و نه‌یه‌یشت به‌مراد بگه‌ن، ناچار روویان کرده‌ مهربوان و دوا‌ی دوو ڕۆژ مانه‌وه، به‌ره‌وه‌ سه‌قز چوون. حه‌سه‌ن عه‌لی خانی زامار گه‌یشته‌وه‌ سنه‌ و خه‌ریکی خۆ ده‌رمان کردن بوو. ئامانوللاخان و سو‌یحان و یردی، هاواریان بو‌ ئاوره‌حمان پاشای به‌به‌ نارد که ده‌هانیان بپت. ئه‌ویش چهند چه‌کدارتیکی به‌سه‌رکرده‌ی سله‌یم به‌گی براهه‌وه‌ بو‌ ناردن و بو‌گرتنی کوردستان وه‌رێ که‌وتن و گه‌یشتنه‌ مهربوان. حه‌سه‌ن عه‌لی خان و حه‌مه‌ره‌شید به‌گی وه‌کیل سنه‌یان به‌خه‌لکه‌که‌ی چۆڵ کرد و به‌ره‌وه‌ ماهی ده‌شت و نیو ده‌ره‌ندی کرماشان چوون. له‌ویوه‌ ولامیان بو‌ والیی به‌غدا نارد و له‌ده‌ست بابان شکاتیان کرد.

مه‌لا حه‌مه‌شه‌ریفی قازیشیان نارد له‌ سله‌یم به‌گ ده‌س ڕاگرێ تا جوابی وه‌زیری به‌غدا دپته‌وه‌. وه‌زیری به‌غدا به‌په‌له‌ وه‌لامی بو‌ ئاوره‌حمان پاشا نارد، که ده‌س له‌ یارمه‌تی ئه‌و به‌چکه‌خانانه‌ به‌ردا، ئاوره‌حمان پاشا، سله‌یم به‌گی گه‌راندوه‌وه‌ و خانه‌کان هاتنه‌وه‌ سه‌قز.

ئامانوللاخان خۆی گه‌یاند سوله‌یمانی و چاوی به‌ ئاوره‌حمان پاشا که‌وت و زانیی له‌ ترسی وه‌زیری به‌غدايه‌ ناتوانی یاریده‌یان بدات. ناهومی‌د گه‌راهه‌وه‌ لای هه‌والانی و له‌ ویوه‌ رووی کرده‌ تاران. سو‌یحان و یردی و هه‌واله‌کانی تر، له‌سه‌ر دل‌دانه‌وه‌ی حه‌سه‌ن عه‌لی خان گه‌رانه‌وه‌ سنه‌ و ناشت بوونه‌وه‌.

فه‌تخالی‌شای قاجار، که له‌جیگه‌ی ئاغا محەممەدی مامی بیوه‌ شا، په‌نای ئامانوللا خانی دا و، مه‌ل‌به‌ندی ئیسفه‌ندا‌بادی، پێ سپارد که خۆی و دار و ده‌سته‌ی به‌سه‌ری ڕا‌بگه‌ن.

پاش ماوه‌یه‌ک به‌دنه‌ی فه‌تخالی به‌گ و، ئەحمەد به‌گ و، نه‌سه‌رو‌للا به‌گ، کورانی حه‌مه‌ره‌شید به‌گی وه‌کیل، زۆر له‌ پیاوه‌ گه‌وره‌کانی کوردستان چوونه‌ تاران و، چۆنی خراپه‌ بو‌ حه‌سه‌ن عه‌لی خانیان تی چاند.

ناردیان خانیان برده تاران. و پیرای همه زهمان بهگی وه کیل، کوری همه رهشید بهگی وه کیل و، همه رهحیم بهگی کوری میهرهعلی سولتان و، نه زهرهعلی بهگ له مائی بهگلهریگی تاراندا حه بسیان کرد و تامانوللا خان کرایه والیی کوردستان. (قسهی مهستوره خانم نممه بوو).

نایه توللا دهلی: له سالی ۱۲۰۹د که لوتفالی خان مرد. ناغا محهمه د خانی قه جهر، حهسنهعلی کوری لوتفالی خانی کرده والی و ناردیهوه کوردستان. خوی ملی له نوپژ کردن نابوو؛ کارهکانیشی به حهمه رهشید بهگی وه کیل سپاردبوو. زوریشی راو پی خوش بوو. دوو سال و ارا، له سالی ۱۲۱۱د شا بهرهو نازهریایجان و قههباغ و قهلائی پهناهاباد که بهقهلائی شووشی یان شیشه ناو دهبراهات. لهسهر فرمانی شا، حهسنهعلی خان بهپیتنج سهد سوارهوه گهیشتی. لهپاش گرتنی قهلاکه، ناغا محهمه د خوی و پیواوه نزیکهکانی دهچنه ناو قهلا و لهشکریش له دهری شار خیهوت لی ددهن.

سی رۆژ له وهپیش شای قه جهر کالهکی بهسی فهپاشی خوی سپاردوو که بوی هه لگرن. فهراش کالهکیان خواردوو. شا هه رهشهی لی کردون. نهوانیش زانیویانه دهکوژرین؛ نیوه شهو دهرفه تیان هیناوه و، شایان له خهودا بۆ ههمیشه بی ههست و خوست کردوو.

نهو له ته بهیته فارسییه: (روبه بریده کیری را ازل بدرید کون.) واتا: (نه زهل کنگی ریوییه کی کیر براوی دری) بهحیسانی نه بجهد میژوووی سالی مهرگیه تی که دهپیتنه: ۱۲۱۱.

بهیانی که لهشکر دهزانی شا کوژراوه، هه لی نه ما هه لی! ته نیا حهسنهعلی خان خۆ رادهگری و، بهسوارانی خویهوه، ههلی قولی خانی برای ناغا محهمه د، رزگار دهکا و، دهگه لیا له شار دهرددهکوهی. خه لکی شار له ههموو لاهه دهسپرتیان لی دکهن و، گولله یهک بهرقاچی حهسنهعلی خان دهکوهی و، به زاماریش دهس له برای شا بهرنادا و، رزگاری دهکا و،

نهوسا نیجازهی لی دهخوایی که بیتهوه کوردستان. بهلام تامانوللا خان کوری خوسرهوخان و سویحان و پیردی خان کوری مؤمن خان که زاوی تامانوللا خان بووه و، ههردووک ناموزای حهسنهعلی خان بوون، دهگه ل کومه لیک له سه رناسانی کوردستان، کهین و بهینی خویان دهکهن و، هه لدهگرنه غار و ههشت رۆژ بهر له گهیشتی حهسنهعلی خان، دینهوه سنه و، دهیانوهی بینه حاکم. حهمه رهشید بهگی وه کیل که نه خوشیش بووه، ملی نه داوه.

کاتی خه بهر دی که حهسنهعلی خان گهیشته نزیک سنه، سویحان و پیردی و تامانوللا خان بهرهو مهربان هه ل دین و دوایه دینه سه قز. حهسنهعلی خان دیتتهوه شار و خهریکی چاره ی زامارییه که ی ده بی.

تامانوللا و سویحان و پیردی په نا به تاوره حمان پاشای به به ده بن. نهویش چه کداریکی زوریان به سه رکردایه تیبی سه لیم بهگی برای که به سه لیم سی تنگه ناسراوه (ده لین نه سپه که ی سی تنگه ی هه بووه)، دهنیترته هیمدادیان و، ههردووک خان دهگه ل لهشکری سه قز و بانه و، بابانهوه دهگه نه مهربان. حهسنهعلی خان و، حهمه رهشید بهگی وه کیل مائی خویان و خزمانیان باردهکهن و، دهچنه نیوان ده ریه ند و ماهی دهشت. پیواوه دهنیترنه لای والی به غدا و له کاره ساتی خه به ردار دهکهن. مه لا شه ریفی قازیش دهنیترنه لای سه لیم بهگ که پیی بللی با دهس راگری. نه گهر والیی به غدا گوتی ده بی سنه سه ر به ولاتی عوسمانی بیت، نیمه بی شه ر ته سمیل ده بین. نه گهر واشی نه گوت، خوی زانی، یان به قسه ی والی بکا یان گوئی پی نه دات.

والیی به غدا له وه لامدا راده سپیترته بابانیان که نایی له سنوو به و دیوا بچن. لهشکری به به دهگه ریتتهوه. حهسنهعلی خان و حهمه رهشید بهگی وه کیلیش دینهوه سنه.

له مانگی قوریانی سالی ۱۲۱۲د تامانوللا خان روو به تاران ده چی.

سویحان ویردی و ههوالانی لهسه ر دلدانهوهی حهسه ن عهلی خان دهچنهوه سنه .

هه ر له و مانگی قوریانه دا، فهتحالیشا لهجیبی مامی دهبیته شا . سح مانگ له پاشایه تیبی فهتحالیشا راده بری . حه مه ره شید به گی وه کیل به نه خوشی دیته تاران بو سه ر حه کیم و حه ولیش ده دا حه سه ن عه لی خان له ده ولته تی تازه دا خوشه ویست بکا و له کیشهی ئامانوللا خانی بیاریزی . هه ر ده گاته تاران، دوا ی هه شت رۆژ ده مرئ . خزمه کانی لاشه که ی دینه وه سنه . حه سه ن عه لی خان، پله ی وه کیلی ئه دا به حه مه زه مان به گی کوره چکۆله ی حه مه ره شید به گ چونکه میتردی خوشکی خان بووه .

فه تحالی به گی کوره گه و ره ی حه مه ره شید به گ و دوو برای تری به ناوی ئه حمه د به گ و نه سرو للا به گ ئه م کاره یان زۆر به لاهه گران دیت . ده گه ل کۆمه لیک له بیاماقولانی سنه دا، که یین و به یینیک ریک ده خه ن و، له مانگی محه ره می سالی ۱۲۱۳ کۆچیدا ده چنه تاران و، ده بنه یاری ئامانوللا خان و مل له بنکۆل کردنی حه سه ن عه لی خان ده نین . حاجی میرزا ئه حمه دی وه زیر که له ده رباری شادا کار به ده ست بووه و ئه حمه د به گی حه مه ره شید به گ زاوا ی بووه، ده بیته هاریکاریان و کاریک ده کا که حاجی میرزا ئیبراهیم خانی شیرازی سه دری ئه عزه میش بیته لایه نگیریان .

فه رمان بو حه سه ن عه لی خان ده چن که بیته تاران . کاتن ده گاتن وا له شکری شا بو گرتنی خوراسان ناماده یه . شا ده لئ پاش گه رانه وه له سه فه ر له کاره که ده کۆلمه وه . هه ردووک ده سه تی کوردی دژ به یه ک، ره گه ل شا ده که ون تا له خوراسان ده گه رپته وه . دوا ی ئه وه که خویره تیبی حه سه ن عه لی خان بو شا پروون ده بیته وه، خه لات و فه رمانی والیه تیبی کوردستان بو ئامانوللا خان ده رده چن و حه سه ن عه لی خان و حه مه زه مان به گی وه کیل، بیتکار ده کرتین . حه مه ره حیم به گی کوری میهرعه لی سولتان و نه زه ر عه لی به گ، له خانووی به گلر به گی که مالی حاجی برایم خانی شیرازی

سه دری ئه عزه م بووه، حه بس ده که ن . فه تحالی به گی کوره گه و ره ی حه مه ره شید به گ ده که ن به وه کیلی والیبی کوردستان .

ئامانوللا خان: له یه که می ره جه به مانگی سالی ۱۲۱۴، ئامانوللا خان له پالپشتی والیه تی پالی دایه وه . ئامانوللا خان زۆر زانا و زانادۆست بوو، زۆر به پرشت بوو، ده سه ر تا وانبارانه وه نه ده چوو، پاداشتی چاکه ی هه موو چاکه کارانی له به ر چاو بوو . جیره ی مه لایان و زانایان و دیاری بو مه رفه دی ئیمامزادان که ئه و ده ینارد، سالانه سه ری له چل هه زار تمه ن ده دا . له ئاوه دانکردنه وه و خانووی جوان دروس کردنا، که س تای ئه وی نه کردووه . له سایه ی ئه ودا هه موو که س حه سایه وه و گش که س خوشی ده ویست . شه و و رۆژی نه بوو، هه ر خه ربکی ته یار کردنی له شکر و تیر کردنی ره عیه ت بوو .

له سالی ۱۲۱۶ دا حه سه ن عه لی خانی کۆنه والی که له ماله بیتگلر بیگی حه بس بوو، توانی له تاران راکا و په نای برده به ر بلباسان . له شکریکی پیکه وه ناو هات، تا گه یشته شه ش فرسه خی سنه . ئامانوللا خان بو ی چوو . حه سه ن عه لی خان نه یوترا ده گزی راجن و خو ی گه یانده وه ناو بلباسان . خانیش گه رایه وه سنه .

دوا ی ماوه یه کی که م هیندیک ره ش و روت و لۆتی و پۆتی له ده وری حه سه ن عه لی خان کۆیونه وه و، هه لیان نا هه لکاته سه ر سنه . بلباس له ئامانوللا خان ترسا بوون؛ ره گه لئ نه که وتن . حه سه ن عه لی خان به و تاقمه بی سه روه به وه، هاته به ره وه، ئامانوللا خان بو یان چوو، له قه راغ ده شتی مه ریوان بوو به شه ریان . چه ند که سیک له بیوانی حه سه ن عه لی خان زوو کوزران . حه سه ن عه لی خان زۆر به هه لپه هی رشی برده ناوه راستی له شکر و به ره و ئالا چوو؛ که ئامانوللا خان له و جی بوو . یه جیا به گ و حه مه قولی به گی سه قزی که هه ردووکیان زۆر ئازا بوون، پی شیان لی گرت، به لام هه ردووک کوشتن . ئه مجار فه تحالی به گی وه کیل بو ی چوو . حه سه ن عه لی خان نیتزه یه کی داهینایه له سه ر زین هه لئ داشت و به ره و خان هرووژمی

برد. لهو هپرش هینانه‌دا، قاچی نه‌سپه‌که‌ی به‌کونه‌مشکیتک داچوو، نه‌سپ گلا و به‌سهر سهر داهات و سوار هه‌لدیرا. کۆمه‌لیک له چه‌کدارانی خان رایان کردی و برینداریان کرد. ئامانوللا خان که خزمی خوئی وادیت هاته بان سهری و هه‌لیساند و هینایه‌وه بو سنه و چه‌کیمی برده سهری که برینی دهرمان کهن.

له‌پاش ماوه‌یه‌ک له‌سهر داوای کاربه‌دهستانی ده‌ولت، چه‌سه‌ن عه‌لی خانی نارده تاران، له‌فه‌راشخانه‌ی بینگله‌ربینگیدا زنجیر کرا و، دوای گه‌رانه‌وه‌ی شا بو پین ته‌خت* په‌نامه‌کی کوژرا.

له‌پیشا گوتمان، ئامانوللا خان، فه‌تخالی به‌گی کوری چه‌مه‌ره‌شید به‌گی له‌جیگه‌ی باوکی کرده وه‌کیل. نه‌ویش وه‌ک وه‌کیله‌کانی پیشو، به‌نیاز بوو هه‌مه‌کاره ههر خوئی بیت. به‌لام ئامانوللا خان زور جار قسه‌ی ده‌شکاند و، به‌زوری نه‌ده‌گرت، له‌مه‌وه فه‌تخالی و برایانی خه‌ریکی ئاژاوه‌ نانه‌وه بوون. خان که زانیی خه‌ریکی چین، بانگی کردن و دلئی دانه‌وه و کاروباری به وه‌کیل سپارد. به‌لام نه‌مه‌ش به‌هره‌ی نه‌دا و دوای سنج چوار مانگیک (هه‌مان تاس و هه‌مان چه‌مام)! ملیان له‌ملچه‌وتی نایه‌وه. خه‌لکیکی زوریان هه‌لخړاند و خوئیان گه‌یاند تاران. ده‌لین نه‌و ئاژاوه‌چیپانه کاریکی وایان کردبوو، که‌س سه‌ودای ده‌گه‌ل پیاوانی والی نه‌ده‌کرد. ته‌نانه‌ت سنج شه‌و و رۆژان شیوی والی له‌به‌ر بئ رۆنی له‌بنی مه‌نجه‌لدا ماوه‌ته‌وه.

والیش بو‌به‌رگری له‌به‌لای نه‌و دژانه‌ی، ره‌وانه‌ی تاران ده‌بی؛ به‌لام ده‌روانتی هاوکاری زور که‌مه و نه‌یاری یه‌کجار زوره. له‌داخان نه‌و دوو شیعه‌ی؛ به‌فارسی بو‌دیت:

له‌م دیمه‌نی نه‌م گه‌ل و سوپایه

لاوازم رووم به‌ره‌نگی کایه

* نیازی گه‌رانه‌وه‌ی فه‌تخالی شا له‌سه‌فهری خوراسان- نازاد بوور.

له‌و خه‌لکه‌ ئیتر هومیید براوم

چاوم له‌به‌زه‌بییه‌کی خودایه*

نه‌م دوو شیعه‌ره له‌کاغه‌زیک نه‌نوسیی و لای خوئی دانه‌نی و داوای قلیان ده‌کا. تنوکیک ئاو له‌قلیان ده‌په‌ری و ده‌رژیتته سهر وشه‌ی سوپا. ده‌لئی وا دیاره به‌ختم به‌کاره و، دوژمن زه‌فه‌رم پین نابا.

دژه‌کانی والی هه‌رچه‌ندی ته‌قه‌لا ده‌که‌ن و خو له‌دار و به‌رد ده‌ده‌ن، چیپان بو‌ناکرئ. له‌ئاکاما میرزا نه‌حمه‌دی وه‌زیر ده‌بیتته ناوپی و پیکیان دینی و دین ده‌ستی والی ماچ ده‌که‌ن و عافویان ده‌کا و، خه‌لات و به‌خشیشیان ده‌داتئ... فه‌تخالی ده‌کاته‌وه وه‌کیل و دینه‌وه بو‌کوردستان. باپی‌ره گه‌وره‌ی منیش (مه‌ستووره) یه‌کیک بوو له‌و ئاژاوه‌چیپانه و بئ نه‌مه‌گیی کردبوو، والی چه‌ند رۆژتیک خوئی تی نه‌ده‌گه‌یاند و پینج هه‌زار تمه‌نیشی جه‌ریه‌ کرد. به‌لام دوای هه‌ژده رۆژ، دیسان پله‌ی (نزاره‌ت) چاودیری پین سپارده‌وه و خه‌لانی باشی دایه و، موچه‌ی بو‌زیاد کرد و کچه‌گه‌وره‌که‌شی کرده خاتوونی نه‌نده‌روون. وه‌کیل تا ماوه‌یه‌ک بئ قره‌ خه‌ریکی کار بوو؛ به‌لام وه‌ک گوتوویانه:

خوئیک بگری به‌شییری

ته‌رخنی ناکه‌ی به‌پییری

فه‌تخالی به‌گ دیسان ده‌گه‌ل براکانی ملیان له‌سهر چه‌وتی و به‌دغه‌ری نایه‌وه. ئیتر والی نه‌یکرا چیتر بیانه‌خشی. له‌دووامین رۆژی مانگی شابانی سالی ۱۲۱۷ له‌دوی فه‌تخالی و دوو سنج برای نارد، که‌ بچه‌ لای

* دوو شیعه‌که به‌ فارسی ئاوا بووه:

از جوشش و کثرت سپاهی

تن گشته نحیف و چهره کاهی

لا خلق امید قطع گشته

ممانده به عطوفت الهی

و قوماری دهگه‌ل بکه‌ن. به‌نۆکه‌رانیشی سپارد، له پشت په‌رده و سندوقخانه خۆداگرن. له‌په‌رمانی دا، نۆکه‌ر رۆژانه سه‌ریان و شه‌ته‌کیان دان و، له وه‌تاغیتکا که لای ده‌روازه‌ی ئەندروونه‌وه بوو، چه‌بسیان کردن. پیاویشی وه‌ناو شار خست هه‌رچی که سوکار و دۆست و یاربانه‌ گرتیانن. هه‌ر ئەو شه‌وه فه‌تحالی و نه‌سرووللا و ئەحمه‌دی که سه‌ی برا و له دایکیک بوون کوشتن. چه‌مه‌زه‌مانی برا چۆکه‌شیانی که پله به‌رزتر بوو؛ دوو ساڵ خسته زیندانه‌وه؛ تا جارێک که والی له ماڵ نه‌بوو، سوله‌یمان خانی برا چکۆله‌ی والی ئەویشی کوشت و کهس نه‌یزانی له کوئی نێژرا.

جا چونکه‌ باه‌لباب وه‌کیلیه‌تی هین ئەو ماڵه‌ بوو، چه‌مه‌ره‌حیم به‌گی کوپری میه‌ره‌له‌ی سوڵتان که زاوا و ئامۆزای په‌شید به‌گ بوو، کرا به‌وه‌کیل. به‌لام والی هه‌ر خۆی به‌هه‌موو کاران راده‌گه‌یشت و له‌شکری ساز ده‌دا و، زێر و زبوی کۆده‌کرده‌وه.

له‌ ساڵی ۱۲۱۹دا ئاوره‌حمانی پاشای به‌به، له حاکمه‌تیی شاره‌زوور ده‌رکرا و له ده‌وله‌تی عوسمانی زیز بوو؛ په‌نای به‌ فه‌تحالیشا هینا و رووی له والی نا که یاریده‌ی بدا. ماوه‌یه‌ک له سه‌نه‌ ماوه‌وه؛ ئەوسا به‌دیاری و پێشکه‌شه‌وه والی برديه‌ تاران. شا له‌به‌ر ئەو کاره‌ باشه، زۆری چاکه‌ ده‌گه‌ل والی کرد، شیریک‌کی جه‌واهیریه‌ند و ئەنگوستیلیکی ده‌ستی خۆی خه‌لات کرد. زۆریش ده‌گه‌ل پاشای بابان روخۆش بوو.

شا کۆرێکی پینک هینا که پیاوماقوولانی ده‌وله‌ت و والیی سه‌نه‌شی تیا بوو. ته‌گبیری پین کردن چی بکه‌ن باشه؟ وایان دانا که پاشای بابان له عوسمانییان هه‌لا‌توه و په‌نای به‌ئیران هیناوه، ناگرێ ناهومید بکرێ. له‌شکری ئەده‌ینی تا له شوپن خۆی داده‌مه‌زیته‌وه.

وه‌زیری به‌غدايه‌ بو شه‌ری ئیرانییان پتر له بیست هه‌زار چه‌کداری ده‌وله‌تی و عه‌شایه‌ری به‌تۆپ و تۆپخانه‌ی زۆره‌وه ناره‌ قه‌سری شیرین و، چاوه‌نۆر مان.

فه‌تحالیشا، شازاده محه‌مه‌د عه‌لی میرزای - که کرماشان و خوزستان و لورستانی له ده‌ستا بوو - راسپارد که وه‌زیری به‌غدا ته‌نبی بکا. فه‌ره‌جوللا خانی سه‌رداریشی تیگه‌یاندا که به سه‌ی هه‌زار چه‌کداره‌وه په‌گه‌ل له‌شکری والی ئەرده‌لان که‌وی و، له ریتی مه‌ریوانه‌وه هپرش به‌رنه‌ سه‌ر ولاتی بابان.

ئامانوللا خان، نزیکه‌ی ده هه‌زار چه‌کداری ده‌نگ دا و له برانه‌وه‌ی مانگی جیمادی دووه‌می ساڵی ۱۲۲۱دا، ده‌گه‌ل فه‌ره‌جوللا خانی سه‌ردار له سه‌نه‌ ده‌رکه‌وتن و مه‌نزل به‌مه‌نزل چوون تا گه‌بینه شیخ عه‌تار. وه‌زیری به‌غدا به‌بیریا هات تا ئامانوللا نه‌گه‌بیه‌ته ئاوره‌حمان پاشا، با گوردی خۆی لی بگرێ و له‌ناوی به‌ری؛ ئەو سا ئیران و عوسمانی ئاشت ده‌بنه‌وه.

له‌سه‌ر ئەو خه‌یاله‌ خالید پاشای حاکمی به‌به‌ی ده‌گه‌ل سوله‌یمان پاشای که‌هیا، کرده سه‌رکرده‌ی ده هه‌زار چه‌کدار و، به‌ره‌و ئاوره‌حمان پاشای ناردن.

ئاوره‌حمان پاشا که زانیی چه‌بسه، گورجیتک خه‌به‌ری بو والی نارد، ئەویش هپچ گیسر نه‌بوو تا خۆی گه‌یاندی و له‌شکران ئاماده‌ی هه‌موو پێشها‌تیک کرد. که‌هیای به‌غدا و خالید پاشای به‌به و سوله‌یمان پاشای حه‌ریر و کۆبه و له‌شکری حه‌شه‌م ئاغاسی که تیکرا سه‌ی هه‌زارێک ده‌بوو، هاتنه شه‌ری والی. له رۆخ گۆلی زرتیوار، گه‌بینه یه‌ک و شه‌ر قه‌وما، ئەما چۆن شه‌ریک! هه‌ر تۆپ بوو ده‌ته‌قی و هه‌ر نیتزه بوو ده‌چه‌قی و هه‌ر سه‌ره‌بوو داده‌که‌وت و هه‌ر لاش له‌ناو گۆمی خوتندا ده‌خه‌وت. له ئاکامدا له‌شکری ئیران بردیانه‌وه و له‌شکری رۆم قاچاندیان و کهس وازی ئاوردانه‌وه‌ی نه‌ما. جگه‌ له کوژراوان، سوله‌یمان پاشای که‌هیا و زۆر له دوژمنان به‌دیل گیران. سه‌لیم به‌گی برای ئاوره‌حمانی پاشاش له‌و شه‌ره‌ بریندار ببوو؛ دوا‌ی دوو سه‌ی رۆژ مرد.

ئىتر ئاورپەحمان پاشا لە شوپىن خۆى دامەزرايەو. ئامانوللا خان و سەردار، گەرانەو. كەهيای بەغدايان بە دوو سەد يەخسىرى رۆمىيەو، بەمحەمەد ئاغای باپىرى گەورەى نووسەر (مەستورە) دا رەوانەى ئاسانەى فەتحالشا كرد. شا ناردیەو بەغدايە و دەگەل ئاورپەحمان پاشاشى ئاشت كردهو.

لە مانگی محەرەمى سالى ۱۲۲۲دا خان ئەحمەد خان كورپى رەزا قولبخان و حەمە قولى خان كورپى خان ئەحمەد خانى براى ئامانوللا خان و حەمەرەحيم بەگى وەكىل و نەزەر عەلى بەگ و ئىمام و یتىرى بەگ، دەگەل دەستە و بەستەى خۆيان برىارىان دابوو كە لە چاوپىكەوتنى خاندان، بە زەبرى گوللە بىكوژن و، خۆيان بىنە حوكمات. ميرزا لوتفوللا كورپى ميرزا عەبدووللاى وەزىر، كە ئەويش يەك لەو ئاژاوەچىيانە بوو؛ دەشتىوانى خان بىيىنى و بەحورمەت بوو. لەو كارە پەشيمان بوو، خەبەرى دا بەوالى و راستىيى هەموو شتى پىگوت. والى هەمووى گرتن. لەبەر ئەو كە خان ئەحمەد خان و حەمەقولى خان كەسى خۆى بوون بەكەمىك تەمى كردن وازى لى هيتان. بەلام حەمەرەحيم بەگ و حەمەعەلى بەگ و، نەزەر عەلى بەگ و ئىمام و یتىرى بەگى، بەسزای خۆيان گەياند و لە سەرى دان.

ئاورپەحمان پاشای بەبە، پاش دووسى سال وىستى بەتەواوى سەرىخۆ بى. لە هەردوو ك دەولەتى رۆم و ئىيران رووى وەرگىرا و لە مانگی شابانى سالى ۱۲۲۵ دەگەل رەئىس ئەفەندى، بە لەشكرەو بەرەو بەغدا بزووت كە وەزىرى بەغدا سەركوت بكە.

قەرەتەپەى كرده بنكەى خۆى و لە مانگی رەمەزانى ۱۲۲۵دا، لەشكرى بەغدا و بابان تىك گىران. ئاورپەحمان پاشا و رەئىس ئەفەندى، سەركەوتن و لەشكرى عوسمانى زۆر پىس شكا. سولەيمان پاشای وەزىرى بەغدايە، بەهەلاتن خۆى گەياندە ناو عەرەبان. دەربارى عوسمانى فەرمانى كوشتنى بۆ دەرکرد.

پاش ئەوشەرە بەفەرمانى فەتحالشا، والى سەنە كە بە لەشكرەو لە مەرىوان بوو گەرايەو بۆ سەنە. ئاورپەحمان پاشا هاتەو سولەيمانى و لەتولەى ئەو دا كە ئەردەلانىيەكان كاتى لەمەرىوان بوون شارەزورىان تالان كردهو كرده دژابەتى.

ئامانوللا خان و حەمە عەلى ميرزا، لە رىگەى كرماشان و زەهاورا بۆى چوون. ئاورپەحمان پاشا، لە سولەيمانىيەو دەرگەوت و خۆى گەياندە قەلاى كۆبە. ماووى دوو سى رۆژ بەتۆپ و خومپارە و تەفەنگ، قەلا دابىترا. ئاورپەحمان پاشا زانىي دەروست نايە، ناچار خۆى دا بەدەستەو و دەرەست بوو كە پەنجا هەزار تەن پىشكىش بدات.

دواى گەرانەو والى و شازادە حەمە عەلى ميرزا، عەبدووللا پاشای وەزىرى بەغدا بە لەشكرىيى يەكجار زۆر و تەيار بەتۆپ و ئاگر بارەو، هاتە سەر ئاورپەحمان پاشا. ئەردەلانىش چوونە يارمەتىيى ئاورپەحمان پاشا. بەلام لەو شەرەدا لەشكرى بابان شكا و ئاورپەحمان پاشا، پەناى بەشازادە حەمەعەلى ميرزا هيتا و هاتە كرماشان.

شازادە حەمە عەلى ميرزا خەبەر و باسەكەى ناردە چەمەنى سولتانىيە كە شا لەوى خىوتەى لى دابوو. فەرمانى بەچەند خانىكى قاجار دا، كە رەگەل شازادە كەون و ئامانوللا خانىش بچى و بەغدا بگرن و وىرانى كەن و وەزىرى بەغدا تەنەى كەن. يارمەتيدەرانى ئاورپەحمان پاشا تا دەورو بەرى بەغدا چوون. وەزىرى بەغدا كە زانىي پىي ناوەستى كەوتە بىرى ئاشتبوونەو. شىخ جافرى مەوولى نەجەف، دەگەل زۆر لە سەيد و شىخەكانى ئەو ناوەى ناردە تكايە كە دەستى لى بەردەن و ملىشى راکىشا كە ئاورپەحمان پاشا حاكىمى شارەزورىي. لە سەرەتاي شەشەكانى ۱۲۲۷دا شازادە و والى سەنە بەرەو شوپىن خۆيان گەرانەو. ئىتر ماووى سى سال سەنە بى قەرە و ئاژاوە لە ژىر سىبەرى ئامانوللا خاندان حاوايەو.

لە سالى ۱۲۳۰ حەمەزەمان بەگى يوسف بەگ و خزم و نزيكانى سەيد مەحمود شىخەلئىسلام و سەيد زەكىي كورپى و سمايل بەگ و ميرزا رەحيم كورپى ميرزا يوسف، كۆمەلئىكى دژى والىيان پىك هيتا و، بۆ

شکات و بن کۆل کردنی والی، خۆیان گه یانده تاران. به یانی ئەو شهوهی که ئەم خه بهره بیسرا، والی حه مه داغای نازری که ده بیته با پیره ی من (مه ستوره)؛ نارده تاران که نه هیلتی ئەوانه سه رکه ون.

کۆمای دژان له تاران چیبان بۆ نه کرا و گه رانه وه ولات. به لام حه مه زمان به گ و کورانی و دوو نامۆزای نه یانویرا بیته وه سنه؛ چونه کرماشان و بوونه نۆکه ری شازاده حه مه عه لی میرزا و، شهش حه و مانگیک له وئ مانه وه.

شازاده بۆ دل راگرتنی والی و له سه ر سپارده ی ئەو، چاوی چوار که سیانی کۆلی و به کویری ناردنیه وه به رده ستی والی. هه وانه کانی تریشیان له سنه گیران و له پاش تالان کردن و تاوان پێ بژاردن، له سوچی زیندانی توند کردن. دیسان چهند سالتیک والی بێ ده ردی سه ر رای بوارد و به ئاسوده یی حوکمی خۆی ده کرد.

له سالی ۱۲۳۴د حه مه حه سه ن خانی کورپه گه وره ی، له شه و پیکدا به ده سه ته یه که وه له سنه هه لات و له دژی باوکی په نای به حه مه عه لی میرزا برد؛ که له نزیک ولاتی ئەرده لان بوو. حه مه عه لی میرزا رووی خۆشی پێ نه دا، له ویشه وه په وی و، روی کرده لوپستان و عه ره بستان و بۆ هه ر کوی چوو، تالانی کرد. شیخیکی عاره ب به گژی داها؛ شیخی کوش و زۆربه ی خه لکی ئەو مه لبه نده ی به دیل گرت و زنجیر کرد.

ئهمجاره بای دایه وه سه ر ولاتی ئەرده لان و ملی نا له قه تل و بری هۆز و تیره کانی کوردستان. ئامانوللا خان له شکرکی لی سازدا و به ره و سنوور بۆی چوو. خان ئەحمه د خانی زاوا و نامۆزای خۆشی ده گه ل میرزا عه بدلولای وه زبیر، کورپی حاجی میرزا ئەحمه د که ناردرابوونه سه ر فه تحالی سولتانی بانه* بانگ کرده وه سنه و محه مده ئاغای باپیری نووسه ر (مه ستوره) ی به چهند چه کدارپکی ئازاوه نارده بانه.

* ئەم فه تحالی سولتانه هیرشی کردبووه بانه و ئەحمه د سولتانی هاویتی ئەمانوللاخانی کوشتبوو و له سه ر بانه دانیشتبوو- ئازاد پوور.

حهمه حه سه ن خان پیلانیک ریک ده خا، که له کویره پیتی بانه وه خۆ ده شاری سنه باوین و ئەو چه کداره ی تیا ماوه بیانکۆژن و سنه تالان که ن و، هه لینه وه. له ئیواره دا به و پیلانه زاندر. باوکم (مه ستوره) ئەبوو حه سه ن به گ که کرابوو که یخودا و ریش سپی و یاریده ری حوسین قوئی کوری والی، وای کرد قه لا و بوورجی شار دابه ستن و له سه ر هه ست بن.

حهمه حه سه ن خان له و پیلانه په ژبیوان بیوو، نه هات؛ بریاری دا کاری باوکی یه کجاری بیپیتته وه. له (گۆم وش) که له مه لبه ندی روانسه ره و له سه ر سنووری ماهیده شت و کوردستانه، خۆی گه یانده له شکرکی باوکی و دوو دژ به رانه ر یه ک بوون. والی نه یده ویست کورپی خۆی بکوژی. دوو سی جارن مه لا عه باسی شیخه لئیسلامی که نازناوی قوتبول ئەقتاب بوو، به قورعانه وه نارده تکایه که ده ست له و لاسارییه به ردا. به لام هه تیه که خوا رۆژی بریبوو، شیخه لئیسلامی کونه مامۆستای خۆی و قورعانی به هیچ نه گرت و پیتی چه قاند که ده گه ل باوکی ده بی لیکه ده رکهن. باب و کورپیک هه لپه ژان، ماوه ی دوو سی سه عات شه ریک بوو سه گ ساحیتی خۆی نه ده ناسی. به شیکی زۆر له پیاوماقوولانی کوردستان کۆژران. که میرزاعه بدلولای وه زبیر* و حه مه عه لی سولتان به نی ئەرده لان، ئاغا حوسین برای حه مه مراد به گی دارۆغه. میرزا باقر کورپی میرزا لوتفوللا و هیتربش به گولله و نوکه یم، گیانیان دۆران.

* بنه ماله ی وه زبیری - که له هه موو خه لکی سنه دارا تر و به ده سه لاتترن- له زه مانی خان ئەحمه د خانی سیه مه وه، و له دووسه د سال به ره وه، هه ر وه زبیر بوون و ناویانگیان هه بووه. هه وه لپن باپیریان ناوی خواجه حه یوسفی سووره دزه بی بووه و هه ول که سیکیان که بۆته وه زبیر میرزا عه بدلولای یه که مه. به شوتن ئەودا میرزا ئەحمه د، میرزا عه بدلولای دووهه م، میرزا فه رجوللا، میرزا جافر، میرزا په زای وه زبیر ناسراون. مشیر دیوان و ئاسه ف ئەعه میش - که کورپی حه مه ره زای وه زبیر بوون - پیاوی زۆر خاوه ن ده سه لات بوون - ئازاد پوور.

چهند پیاویکی ماقولئی وهک: میرزا عهبدولکه ریم موعته مه د و سمایل بهگی برای، میرزا وره حمان و میرزا فه ره جوللای کورانی میرزا نه حمه د، میرزا لوتفوللا کوری میرزا عهبدوللا، میرزا فه زلوللا کوری میرزا عهلی وهزیر، بریندار کران و دهخویندا گه وزان.

له گهرمه ی شهردا همه حه سه ن خان، گولله به کی بهرکه وت و که وته زهوین. کورپکی تری والیش به ناوی همه سادق خان برینی نیتزه ی بهرکه وت. زۆریه ی له شکری همه حه سه ن خان یان کوزران یان به دیل گیران و هیندیکیان به په له پرووی دایانه چیا و که وئی خویند پزگار کرد.

سه رکرده کانی به دیل گیراوی له شکری دوزمنی والی که عه باس میرزا بهگی کوری مه نوچه ر بهگی سه قزی و سویمان ویردی بهگ کوری همه حه حسین به گیشیان له ناودابوو، گشتیان له سه ریان درا.

هه ر له برانه وه ی نه م شه رده دا، خه بهر هات که بانه گیرا و فه تحالی سولتان هه لات و تالان و مالیکئی زۆری بانه، خرایه بهرچاوی والی. محمه د ناغا به جبهه کی تورمه و شیریکئی ده بان خه لات کرا و پئی سپیرا که له و سنوره بمینیتته وه. نه وسا والی به بریندارانه وه هاته وه سنه. حه کیم و برینگه ریان برده سه ر همه حه سه ن خان. ته نانه ت حه کیم فه یله قولی ئینگلسیشیان که لای عه باس میرزا بوو له ته ورته وه بو هینا؛ به لام چاک نه کرایه وه و له ته مه نی ۲۲ سالیدا مرد. والی له تاوی نه و زگ سوتانه تووشی ناوال شیتیبیه ک ببوو، تامردیش هه ر بهری نه دا.

شای قاجاریش له مردنی همه حه سه ن خان زۆر خه می خوارد، چونکه زۆری به نازا و زیره ک ده زانی. دوا ی مه رگی همه حه سه ن خان به دوو سی مانگ که باوکم (مه ستوره) به کاری والیه وه چوبوه تاران، شا گوتبووی حه یف بو نه و جوانه و، تامانوللا خان نه ده بوايه نه و بی فه ریه ی بکر دایه .

فه تحالی سولتانی بانه که هه لات بوو، گه ییبوه سنوری نازه ربایجان. له لایه ن چه کداری شازاده عه باس میرزای نایبوسه لته نه وه گیرا و

ناردرایه وه کوردستان. دوو سی مانگ له ماله سمایل ناغای مامی باوکی نووسه ر (مه ستوره) درایه ده ست به کیک له کورانی نه حمه د سولتانی کوزرا و له مه دیدانی بهر ده روزه له توله ی باوکی خو ی به خه نجه ر کوشتی.

خزمایه تی ده گهل شا

دوو سال دوا ی نه م رووداوه که تامانوللا خان له تاران بوو. شای قاجار کیرپکی خو ی به ناوی حوسن جیهان، دا به خوسره و خانی کوری تامانوللا خان که به جینشین ناودیر کرابوو.

گه رانه وه و ماوه ی سالیکی ره به ق، هه ر خه ریکی سازدانی بووک گوتیرانه وه بوون. نه وسا گه لیک پیساوی به ناوی سنه به خاتونانی حه ره مسه راوه به خاتونجانی خوشکی والیه وه و سی ژنه نه میره وه، چونه تاران. تا مانگیک زه ماوه ند به رده وام بوو. سه دهه زار تمه له جیازی بووک خه رج کرا. چل هه زار تمه هه ر به جه واهیرات درا. باوکی خوالی خو شبووم (مه ستوره) که به سه ر شت کرین راده گه یشت، ده یفه رموو: ده خه لوار هه ر نوقل به جگه له قه ند و نه باتی سپی و هه ییت و هوتی تر ده کارکرا. جا بزانه ده بی شتی تر چه ند کر درابی؟

به زم نه وه نده خو ش بوو، که نه و بیست و هه وساله ئیستاش به چیرۆکی ده گیرنه وه. بووکیان هینایه وه سنه و له ویش به زم و هه را دامه زرایه وه و، چه ند رۆژان نه برایه وه، ره زاقولئی خان و غولام شا خان و خان نه حمه د خان کوری نه و شازاده خانم. سی کچیشی هه به که بریه تین له: خانی خانمان، ئیستا ژنی نه رده شیر میرزای باوک برای ناغامحه مده ی قاجاره، عادل ه سولتان خانم، ژنی حوسین خانی فه رمانه وه ی شیرازه. ناغا خانم، که خوشکی گچکه یه هیشتا هه ر کچه و لای برایه تی. خوا بیانیه تی.

دوو سال دوا ی نه م زه ماوه نده. کورده کانی سوله یمانی و شاره زوور و عیلی جاف که ده هاتنه هه واران، دانه ده سه کنین، والی رقی لی هه ستان، هیرشی بو کردن و عیلی جافی ساف له ساف تالان کرد و زۆریه ی پیاهه

گهوره‌کانی کوشتن. پتر له په‌نجا هه‌زار تمه تالانی هینایه‌وه سنه. والی له مهربوان و شاره‌زوروهه خۆی گه‌یاند سوله‌یانی؛ که پیگه‌ی پاشای به‌به بوو. مه‌حموود پاشای به‌به، به‌ر له هاتنی والی، ده‌ست و پیوه‌ندی خۆی و پیاماقوولانی شاری و بازگانه‌کانی له شار کۆچاندبوو. نه‌رده‌لانییه‌کان ویکه‌وتن؛ زۆرشتی وه‌شیراویان دۆزییه‌وه و به‌تالانیان برد. دوا‌ی دوو رۆژ له‌به‌ر گه‌رمای زۆر و ئاوی ناخۆش، تاعون ده‌ناو نه‌رده‌لانییان که‌وت. دوو سێ هه‌زار که‌سیکیان لێ مرد و مابا‌قی گه‌رانه‌وه. وه‌له‌ده‌بگی جافیان به‌ رۆسته‌م به‌گ و حه‌یبب به‌گی گۆرییه‌وه و به‌دیلی ده‌گه‌ل خۆیان هینایه‌وه و له‌قه‌لای قسلا‌نیان حه‌بس کردن.

له‌ده‌رفه‌تیکدا کورانی وه‌له‌ده‌بگ توانییان راکهن. وه‌له‌ده‌بگیش دوا‌ی سالتیک عافو‌کرا. ئه‌ویش کچیتکی خۆی که به‌راستی جوانی وا که‌م هه‌لده‌که‌وی له حوسین قولی خان کورنی خان ماره‌کرد و خۆیشی به‌حورمه‌ته‌وه ناردرایه‌وه ناو عیله‌که‌ی.

سالی ۱۲۳۷ ئامانوللا خان تووشی نه‌خۆشی ببوو، پاش سێ چوار سال له سه‌ره‌تای زستانی سالی ۱۲۴۰دا به‌نه‌خۆشی جه‌رگه‌ ره‌شه‌مرد. چونکه‌ زستان بوو، لاشه‌که‌یان له تالاری خه‌لوه‌ت دانا و قورعان خۆنیان لێ کۆکرده‌وه تا چهند رۆژتیک دوا‌ی نه‌ورۆز له گۆرخانه‌ی والییاندا به‌خاک سپی‌را.

ئامانوللا خانی گه‌وره له زه‌مانی ژبانیدا حه‌مه‌ سادق خانی کوره‌گه‌وره‌ی کردبووه حاکمی جاف و جوانرۆ، ئیسفه‌نداباد و (چاردۆلی) *دابوو ده‌ست حوسین قولی خانی کورنی. ئه‌و بنیاته‌به‌ناویانگانه‌ی که له ئامانوللا خان

* چرداور (چاردوله‌) له رۆژه‌لاتی سنه‌یه و تا سنووری هه‌مه‌دان ده‌چێ. خه‌لکه‌که‌ی هه‌موو کوردی گۆرانن. له شه‌ری جبهانی یه‌که‌مدا باقی خانیکیان هه‌بووه که به‌ نازیه‌تی ناویانگی ده‌رچوو و زۆر رووسی کوشتون، باقی خان له سالی ۱۳۳۰دا ده‌گه‌ل یه‌پریم خان به‌شه‌ر هاتون؛ پاش کوشتنی یه‌پریم خان، به‌ر تۆپ دراوه و ناعیلاج‌قه‌لا و عیماره‌ته‌که‌ی ئاور تی به‌رداوه و خۆیشی کۆژاوه - نازاد پوور.

به‌جێ ماون. بریه‌تین له:

خانوی نه‌نده‌رون، که به‌شیککی ناوی گولستانه، مالی بیرونی که زۆر تالار و کلاوقوچ و کۆشکی زۆر نایان، تالاری دل‌گوشا* که به‌ناویانگه. خانویه‌ری خوسره‌وییه، مزگه‌وتی (دارولئیحسان)** خانویه‌ری ته‌نیشت ئه‌و مزگه‌وته. بنیاتی سه‌ره‌نگ خانی، مه‌یدانی ده‌م ده‌روازه، بازاری ده‌ره‌وی قه‌لا، خانوو به‌ره‌و باغی خوسره‌واوا***، چیمه‌نی کانی شه‌فا که له کیتوی ئاویه‌ره، باغ و کۆشکی حوسین ئاباد، که له گردی ته‌نیشت ئاوی هه‌لکه‌وتوو، قه‌لا و خانویه‌ره و بازاری قسلا‌ن. راسته‌که‌ی ناتوانم هه‌موویان بلێم به‌وه‌نده به‌س ده‌که‌م.

ئایه‌توللا مه‌ردۆخ ده‌لی: پاش لا‌بردی حه‌سه‌ن عه‌لی خان له‌سه‌فه‌ره‌مانگی ۱۲۱۴ی کۆچیدا، فه‌تح‌الیشا فه‌رمانی والیه‌تی کوردستانی بۆ ئامانوللا خان ده‌رکرد. له‌مانگی ره‌جه‌بی ئه‌وساله‌دا هاته‌وه سنه. ئه‌م والیه‌یه که به‌ ئامانوللا خانی گه‌وره ناوده‌برێ. پیاو‌یکێ به‌زبیک و زا‌کون و مه‌رد و رهند بووه، زۆر خه‌ریکی سوپا و ئاواکرده‌وه‌ی ولات بووه.

* شه‌ریفودده‌وله‌ی بی فه‌ر- که زه‌مانی قاجار له ۱۳۲۷-۱۳۴۰ی کۆچی له سنه حاکم بووه و به شه‌ریف قه‌ساب ناسراوه. ئه‌م تالاری تیک داوه. هیندیک وه‌تاغ و شوپنه‌واری کۆشکی گولستان و دیواخانی گه‌وره که به هۆی پیوانی زۆر به هونه‌ر و ده‌س رهنگین له شکلی والی و پیساوه به‌ناویانگه‌کانی نه‌رده‌لانی رازینرا‌بوو، له زه‌مانی ره‌زاشادا سه‌ر له‌شکر مو‌قه‌ده‌م خرای کردن. هه‌رچی نه‌خشی سه‌ر به‌رد و دیوار که مابووشن سه‌رتیب هۆشمه‌ند له ناوی بردن- نازاد پوور.

** ئه‌م مزگه‌وته، که مزگه‌وتی جومعه‌ بووه، له کاشیکاری و هونه‌ری بینادا، که‌م وینه‌یه و زۆریشی مه‌وقوفات هه‌یه- نازاد پوور.

** ئه‌م کۆشکه که سه‌رده‌مایه‌ک کۆشکی هاوینه‌ی خان بووه، له رۆژا‌وای سنه‌یه و له ناو باخیکا هه‌ر ماوه. ئه‌گه‌رچی له برانه‌وه‌ی چه‌رخێ ۱۸ی زایینیدا دروس کراوه، وه‌ک جوانترین کاری چه‌رخێ بیسته‌م دیته‌وه. به‌لام به‌داخه‌وه له‌به‌ر خا‌ونی زۆر و سه‌ره‌رشتیی که‌م، وا خه‌ریکه‌ ئیسته‌ تیک ئه‌ته‌پێ- نازاد پوور.

کۆشکی ئەندەرروونی قەلای حوکمات، حەوشی گۆلستان، تالاری دڵگوشا، مزگەوتی دارولئەحسان و میترگی کانی شەفا و باغ و کۆشکی حەسەن ئاوا و قەلا و خانووبەرە و حەمام و بازاری قسڵان و کۆشک و باغی خوسەرەئاوا و خانووی پشت مزگەوتی دارولئەحسان و خانووی سەرھەنگ خان و مەیدانی بەردەرەزە حوکمات و زوربەیی خانووی ھەرە باشی شار و مزگەوت و حەمام و بازار و باغاتی سنە، کاری ئەو. خوسەرەئاوا بەناوی خوسەرەوی کوربەرە ناوناو. بەراستی کوردستان لە زەمانی ئەودا نمودیکی تازە پەیدا کردووە.

دوو سال بوو حوکمی دەکرد. لە ۱۲۱۶ دەسەن عەلی خانی کوری، لە تارانەوہ رای کرد و، پەنای بەبەلساسان برد و بە لەشکرەوہ، بەرەو سنە هات. ئامانوللا بۆی دەچۆ و لە دەشتی مەربوان دەبیتتە شەر و لە ئاکاما حەسەن عەلی خان بریندار دەبێ و بەدیل دەگیرێ و لەشکرەکی بلاو دەبێ. ئامانوللا خان ئەو خەبەرە بۆ شا دەنیری، شا دەلێ بۆمی بنیترن. حەسەن عەلی برینداری زنجیر لە مل بۆ دەربار دەنیرن و لە تاران دەمرێ.

وہک لە پیتشا گوترا، ئامانوللا خان فەتھالی بەگی کردە وەکیل. وەکیل لە پیتشودا ھەمەکارە بوو، خەلکیش ئەو بنەمالە ھەمیشە وەکیلانەیان خۆش گەرەک بوو. ئامانوللاخان پیتچەوانەیی حەسەن عەلی خان کاروباری خۆی نەدەدا دەس کەس - وەکیل مەکیل ھیچ کارە نەبوو - فەتھالی و خزماتی کۆمەلێک پیتک دینن؛ سویند بۆ یەکتەر دەخۆن تا ئامانوللا ئاوا وەکیل بەھیچ بگری، کەس نەچیتتە لای و، کەسیش ھیچ بەپیاوہەکانی نەفرۆشی. ئەم راپەرینە گشتییە والی وەھا دەخاتە تەنگانەوہ کە، گولەندام خانمی دایکی کە بەناوی گولێ ھەورامی ناسراوہ، دەنیریتتە مالی سەید مەحمودی شێخەلئیسلا، کە مەکۆی دژان بووہ و، بەلێن ئەدا بەبێ پرسە مالە وەکیل ھیچ کاریک نەکا. شۆرگیپران کە زۆر لە خۆیان پشت قايم بوون، تکای خانم ناگرن و دەلێن کارەکە لەتام دەرچوو؛ یان والی دەبێ بروا، یان ئیمە لەسنە بار دەکەین.

ئەمجار سیاییبەکی بالا بەرز لە ئاکار و کرداری نالەباری ئامانوللا خان دەنووسن و گشتیان مۆری دەکەن و بۆ شکات دەنیرنە لای شا. فەتھالیشا نویتەرەکان بانگ دەکا و ھەرەشەیان لێ دەکا. نویتەر گۆی نادنە گەفی شا و دەلێن: ئەگەر تۆ بە دادمان نەگەئ ئیمە لیرەوہ ئەچینە ولاتیککی لاوہکی و، مۆرکەرەکانی ئەم سیاییبەش بێ گومان وەک ئیمە ئەکەن. شا کە دەزانێ کارەکە گەندە، ناچار دەلێ با ھەردووک لا بێنە تاران، بزاتم تاوان لە کیتوہی؟ ھەر فەرمان دەگاتە سنە. دژانی والی دەچنە دەری شار و دەس و پیتوہندی والی لە حەوشی حوکمەت کۆ دەبنەوہ، بەلام ناگەنە پەنجای کەس. کەچی دەروانی وا کیتو و سارای چوارباخ و پیر محەممەد پریە لە نەیارانی. لە خەم و خەفەتان داوای قلیان دەکا و بێر لە حالی خۆی دەکاتەوہ. لەو دەمەدا دوو شیعی بۆ دێ: (کە مەستورە خانم نووسیوہ). لەو دەمەدا فرمیتسکیکی دەوہریتتە سەر وشە «سویایە»، دەلێ وادیارە بەختم ھەر بەکارە و، بێ خۆ گرتن، سوار دەبێ. دواي ھاتنە تاران، شا حورمەتی ئامانوللا خان دەگری و، دژەکانی چییان بۆ ناکرێ. میرزا ئەحمەدی موستەوفی دەبیتتە ناوێرکەر و، بەروالەت ئاشت دەبنەوہ. فەرمانی وەکیلی بۆ فەتھالی بەگ نوێ دەکرتتەوہ. حەمەزەمان بەگ و حەمەرەحیم بەگ و نەزەر عەلی بەگ کە وەختی خۆی دەگەل حەسەن عەلی خان گیرابوون، بەر دەدرین و بەتیکرایی دینەوہ سنە. ئامانوللا خان بەتەنیا شا دەبینی و چیرۆکی مانگرتنەکیان نوک و بەد بۆ شا باس دەکا. شا دەلێ ئەگەر ئەمجار وایان کرد، چییان لێ دەکەئ من رازیم.

شۆرگیپران کە بە ناھومیدی گەرانەوہ، لە پیتشو پتر رکیان لە والی گرتوتە دل، رۆژبەرۆژ، نیوان ھەر دێ و ناخۆشتر دەبێ. والی دەزانێ و بەرووی خۆی ناھیتنێ. شەوی کلکەیی شابان ئەنیریتتە شوین فەتھالی و سێ برای کە ئەمشەو بەیەکەوہ قومار بکەین. لەپر چەکدار دەرژینە سەریان و ھەر چواریان دەگرن و دەوہتاغی بەردەرەزە ئەندەرروندا حەبسیان دەکەن. ھەر دەمو دەس پیاو دەنیری، ھەموو دژەکان دەگرن و دەیانھیتتە سەرای

حوکومات. هەر ئه‌وشه‌وه فه‌تخالی به‌گ و ئه‌حمه‌د و نه‌سروللای برای ده‌کوژئی. حه‌مه‌زه‌مان به‌گی برا گچکه که لاویکی جوان چاک بووه، ده‌خاته حه‌بسه‌وه. پاش دووسال ئه‌ویش ده‌کوژئی و به‌نه‌یینی ده‌نیه‌ری و ئیستاش گۆری نه‌زانراوه.

حهمه‌ره‌حیم به‌گی کوپی میهرالی خان که زاوی حهمه‌ره‌شید به‌گ بووه ده‌کاته وه‌کیلی. ئیتر زۆر زوو ههموو نه‌یارانی به‌ده‌ردیک ده‌با کهس نه‌ویژی له به‌رامبه‌ریا بکوژی.

والی ده‌بیته‌هه‌له‌هوری بی له‌مه‌هر و مل له‌زه‌وی و زار په‌یدا کردن ده‌نی. له‌ماوه‌یه‌کی که‌مدا زۆریه‌ی مولکه‌باشه‌کانی کوردستانی ده‌ست به‌سه‌را گرت و له‌زۆریه‌یاندا باغ و کۆشک و قه‌لا و مزگه‌وت و حه‌مام و نه‌مامستانی دروست کرد، داراییی له‌چهند کلوریش تی په‌ریبوو.

له‌سالی ۱۲۱۹د، ئاوهره‌حمان پاشای بابان که له‌سه‌ر شاره‌زور لادرابوو، په‌نای به‌ئیران هینا و، به‌حه‌وسه‌د سواره‌وه و به‌کوچ و باره‌وه، هاته‌ کوردستان. والی مال و منالی له‌سنور دامه‌زراندن و، پاشای هینایه‌سنه و ده‌نگویاسی بو‌شا نووسی. به‌فه‌رمانی شا، والی و پاشا چوونه‌تاران و سه‌قزیبش بو‌ژیانی په‌نابه‌ران ته‌رخان کرا. وه‌زیری به‌غدا، سوله‌یمان پاشای فه‌خری زاده‌ی ناره‌له‌لای شای ئیران که ئاوهره‌حمان پاشای بده‌نه‌ده‌ست. شا ده‌له‌ی مه‌رج ئه‌وه‌یه‌ ئاوهره‌حمان پاشای له‌شوین خۆی دامه‌زینته‌وه و، به‌خاترجه‌می بگه‌رپه‌ته‌وه.

ئاوهره‌حمان پاشا ده‌گه‌ل والی ده‌په‌وه‌ کوردستان و پاشا له‌مه‌ریوان چاوه‌نۆری وه‌رامی وه‌زیری به‌غدا ده‌بی. عوسمانی، مه‌رجی شا قبوول ناکه‌ن و شه‌ر قول ده‌ده‌رگا ده‌نی.

بیست هه‌زار سواری عه‌ره‌ب و نیکخوی و له‌وندات و مووسل و که‌رکووک، ویرای له‌شکری نیزامیی ده‌وله‌تی و قوورخانه و جبه‌خانه، له‌به‌غداوه‌هاتن گه‌یینه‌قه‌سری شیرین و سنووری زه‌هاو.

شا که ئه‌م باسه‌ده‌بیسی، له‌چه‌مه‌نی سولتانییه‌ده‌بی. حهمه‌عه‌لی میرزای کوپی که به‌سه‌ر کرماشان و خۆزستان و لورستان راده‌گا، راده‌سپیری به‌تۆپخانه‌وه په‌نشیان بگری و ئه‌ویش ده‌په‌وه‌کرماشان. له‌ولاشه‌وه به‌فه‌ره‌جوللا خانی نه‌سه‌قباشی فه‌رمان ئه‌دا به‌سی هه‌زار سواره‌وه بچیتته‌ کوردستان و ده‌گه‌ل له‌شکری والیدا، له‌مه‌ریوانه‌وه په‌لاماری ولاتی عوسمانی بده‌ن.

له‌کلکه‌ی په‌جه‌به‌مانگی سالی ۱۲۲۱د، والیی ئه‌رده‌لان به‌نزیکه‌ی ده‌هه‌زار سواره‌وه، په‌گه‌ل فه‌ره‌جوللا خانی سه‌ردار له‌شار ده‌رده‌که‌وی و، هه‌وه‌ل قوناغ ده‌به‌نه‌شیخ‌عه‌تار. وه‌زیری به‌غدا خالید پاشای بابان و سوله‌یمان پاشای که‌هیا و پاشایانی حه‌ریر و کو، به‌سی هه‌زار چه‌کداره‌وه، ده‌نیه‌ریته‌شه‌ری ئاوهره‌حمان پاشا و، ده‌گه‌نه‌سوله‌یانی. ئاوهره‌حمان پاشا پیاو ده‌نیه‌ری و له‌شیخ‌عه‌تار خه‌به‌ری دوزمن به‌والی و سه‌ردار ده‌دا. هه‌ردووک له‌شکر له‌رۆخ زریوار ده‌گه‌نه‌یه‌ک؛ شه‌ریکی زۆر به‌سام و خویناوی رووته‌دا. ئیرانی سه‌رده‌که‌ون و، رۆمی مال و ئه‌سپاب جی دیلن و راده‌که‌ن. سه‌لیم به‌گی برای ئاوهره‌حمان پاشا (سه‌لیم سی ته‌نگه) له‌و شه‌رده‌ا زۆر ئازا ده‌بی و له‌هیرش بو‌تۆپ گرتن بریندار ده‌بی و، دوا‌ی دوو رۆژ ده‌مری.

ئاوهره‌حمان پاشا ده‌چیتته‌وه جیگه‌ی خۆی و والی و سه‌ردار دینه‌وه. که‌هیا و گه‌لیک دیلی تر، به‌مه‌مه‌د ئاغای (باوکی مه‌ستوره) دا ده‌نیه‌رنه‌تاران. شازاده‌حهمه‌عه‌لی میرزاش له‌لای زه‌هاو له‌شکری رۆمی پاونا و، تا نزیک به‌غدا شوینیان که‌وت و بو‌هه‌ر کوئی چوو، تالانی کرد.

له‌سه‌ره‌تاکانی مانگی قوربانی ۱۲۲۲د، ئامانوللا خان به‌دیاریی زۆره‌وه ده‌چیتته‌لای شا و، فه‌رمان و خه‌لاتی نایب و والیه‌تی بو‌حهمه‌حه‌سه‌ن خانی کوپه‌گه‌وره‌ی، له‌شا وه‌رده‌گری و، له‌کلکه‌ی محه‌ره‌می ۱۲۲۴د ده‌گه‌رپه‌ته‌وه.

هەر لهو دهمه‌دا خان ئەحمەد کۆری رەزا قولى خان، حەمە قولى کۆری خان ئەحمەدی بۆر ئامانوللا خان، حەمە رەحیم بەگی وەکیل، نەزەر عەلی بەگ و ئیمام و پێردی بەگ دەگەڵ دەستەبەرا و دۆستانی خۆیان بربار دەدەن. لە کاتی دیداری گشتی، والی بکوژن و خۆیان ببنە حوکمات. میرزا لوتفوللا کۆری میرزا عەبدووللا وەزیر کە هاوپەیمانی دژەکان و زۆریش لە خان نزیك بوو، راستی لە لای والی دەلی.

والی دەنیڕیتە شوپن هەمووان و تیکرا لە زیندانیان شەتەک دەدا و خەبەر بۆشا دەنیڕی. شا دەلی سزایان بدەن. حەمە رەحیم بەگ و حەمە عەلی بەگی بۆر و نەزەر عەلی بەگ و ئیمام و پێردی بەگ، دەس بەجێ دەکوژن و تالانیشت دەکری. خان ئەحمەد و حەمە قولى چونکە کەسی خۆی بوون و، چەند کەسیکی تریش لە باتی کوشتن جەرمە دەکا و پولیکی زۆریان لە دەستینی و بۆشای دەنیڕی.

ئاوڕەحمان پاشا، پاش دوو سێ سال، هەوای ئیستقلالی کوردستان هەلی دەگری. وەک گوتمان سەری بۆ ئێران و رۆم نەدەچەماند. لەمانگی شابانی ۱۲۲۵ دەگەڵ (رەئیس ئەفەندی) لە رێی قەرەتەپەوه بۆ نەهیشتنی وەزیری بەغدا چوون. هەردووک دەوڵەتی ئێران و رۆم لە دژی پاشا بوونە یار و بربار درا بە هەردووکیان لەناوی بەرن.

والیی ئەردەلان بە لەشکرەوه لە مەریوانەوه، سوله‌یمان پاشای وەزیری بەغدا لە بەغداوه بۆی هاتن. لە رەمەزانی سالی ۱۲۲۵، لە دەوری بەغدا شەر قەوما و لەشکری رۆم شکا و، وەزیر هەلات بۆ ناو عارەبان و بە فرمانی دەوڵەت کوزرا. دواي ئەم رۆوداوه، شا فەرمان بە والیی ئەردەلان ئەدات بگەریتەوه. ئەویش شارەزور تالان دەکا و دیتەوه.

ئاوڕەحمان پاشا، پاش شکانی سوله‌یمان پاشا، بۆ گرتنی کوردستان داژوی. فەرمان بۆ شازادە حەمە عەلی میرزا دیت کە دەگژ پاشا راجییت. والیی ئەردەلانیش بەرانبەر بە فرمانیک لە رەجەبەمانگی سالی ۱۲۲۵

بە لەشکرەوه دەگاتە شازادە و بەرەو زەهاو دەروژن. ئاوڕەحمان پاشا سوله‌یمانییە بەجێ دەهێلی و قەلای کۆیە دادەبەستی و دەیکاتە بنکە ی شەر. لەشکری ئێران دەوری قەلا دەدا، دواي دوو سێ رۆژ شەر و لیکدان ئاوڕەحمان پاشا تەسلیم دەبی و دوو کۆری خۆی بە بارمتە رەگەڵ شازادە دەخات. شازادە بۆ کرماشان و والی بۆ سنە دیتەوه. عەبدووللا پاشای وەزیری بەغدا، کە دەبیسێ ئاوڕەحمان پاشا بۆتە پیاوی ئێران، بە لەشکریکی زۆر و تەیار بەهەموو چەکیکەوه، بەرەو بابان دیت. ئاوڕەحمان پاشا بەرەنگاری دەبی و، لەشکری بابان دەشکی و ئاوڕەحمان پاشا هەلیدی بۆ کرماشان.

شازادە حەمە عەلی میرزا، خەبەر بە شا دەدات. شا بە چەند خانیکی قەجەر دەسپێری کە دەگەڵ والیی ئەردەلان و لەشکریان بچنە لای شازادە و، بچن بەغدا بگرن و، عەبدووللا پاشای تەنبی کەن. ئەو لەشکرە تا نزیك بەغدا تالان دەکا و هیترش دەبەنە سەر بەغدا. عەبدووللا پاشا لە بەغدا ماتە هەلدهگری. شیخ جافری متوئەللی نەجەف، دەگەڵ چەند سەید و شیخی ئەو ناوه، بە تکاکاری ئەنیڕیتە لای شازادە. شازادە خەبەر بۆ شا دەنیڕی، شا دەلی: ئەو تکایە قبوولە. ئاوڕەحمان پاشا، سەرلەنوێ فرمانی حوکماتی بابان وەردهگری و دادەمەزیتەوه. لەشکری شازادە لە شەشەکانی ۱۲۲۷ دیتەوه، والیش دەگەریتەوه سنە و دەست دەکاتەوه بە ناوه‌دانکردنەوهی ولات. مزگەوتی دارولئیحسان لەو سالەدا دەست پێ کراره و لە سالی ۱۲۲۸ تەواو بووه. شیخ جەمالەدینی باپیره گەورە ی نووسەر (نایەتوللا) دەکریتە ئیمام جومعه‌ی و حاجی شیخ حەمەسە عەیدی نەوه‌ی حاجی شیخ مستەفای تەختە، دەکریتە دەرسبێژی مزگەوتەکە.

لە سالی ۱۲۳۰، حەمە زەمان بەگ و یوسف بەگی کۆری، سەید مەحمودی شیخەلئیسلام و سەید زەکی کۆری، سمایل بەگ و میرزا رەحیم کورانی میرزا یوسف، دەگەڵ دۆست و نزیکانی خۆیان لە دژی والی دەچنە تاران کە شکاتی لە بکەن.

ئامانوللا خان حەماغای نازر بەپولیتیکی زۆرەووە و نامەپەکەووە پۆ شا بەرپی دەکا. شا لە فەپرووزکۆه، دەبی. حەماغا دەپەووی زووتر لە دژان بگاتە شا. روو دەکاتە فەپرووزکۆه. دژە والیش بەرەو ئەووی دەچن. هەم ئەوان و هەم حەماغا ویکرا دەگەنی، و دەچنە مەنزلی میرزا شەفیع، کە سەدری ئەعزەم و هەمەکارە بوو. میرزا شەفیع نامە و پوول و شکاتی سنەبیبەکان بەشا دەگەپەنی. زۆر ئاشکرایە شکاتی بی پوول بەکاری هیچ نایە. شا لە دوو شکاتکاران دەنیری و زۆریان بەسەردادیت و دەلی دەبی ئاشت بنەووە، بە حەماغادا دەیاننیریتەووە و پراشەسپیری کە والی بیانەخشی.

حەمەزەمان بەگ و سەیدەکان دینەووە سنە. رەزا قولی و یوسف، کورانی حەمەزەمان و دوو ئامۆزیان دەچنە لای شازادە حەمەعەلی میرزا، و دەبنە نوکەری.

والی بەنەینی پوولتیک پۆ شازادە دەنیری کە ئەوانە ی پۆ بکوژی. شازادە نایانکوژی، بەلام هەر چواریان کویر دەکا، و پۆ سنەیان دەنیری. ئەمجا والی بەردەبیتە گیانی گش نەبارەکانی تر. هەرچیان هەپە زەوتی دەکا، و نەینی دەیان خنکینی. سەید مەحمودی شیخەلئیسلام دەنیریتە قسڵان و سەید زەکی کوری دەنیریتە کەرەفتو، هەردووکیان دەکوژن. بەهەزار زەحمەت خزم و کەسیان رێگە دران لاشەکانیان بپنەووە. سەید مەحمود لە گوندی دوورە قەلا و سەید زەکی لە سەقز نیشراون، و ئیستا هەردووک زیارەتگان.

هەر لە سالی ۱۲۳۰، ئامانوللا خان بەدیاری و پیتشکەشی زۆرەووە، دەچیتە تاران. لە دەرفەتیکا حوسن جیهان خانمی کچی شا پۆ خوسرەوخانی کوری دەخوای. شا دەلی بەومەرجهی سەروناز خانمی کەنیزم پۆخۆت مەرکەبی، ئەم داوایەت قبوولە. سەودا سەر دەگری. شا سەروناز خانمی بەدەهەزار تمەن جەواهیتر و جیازەووە دەدا بەئامانوللا خان. ئەویش ناوی دەنی قەبازەرخانم و دەپخاتە پیزی ژنانیەووە.

دوای دوو مانگ حوسن جیھانی کیژی شا لە خوسرەوخانی کورە چکوژی ئامانوللا خان مەرکەبی، و نازناوی (والیبە) ی پی دەدری.

ئامانوللا خان دیتەووە سنە، و ماوەی سالییک خۆی پۆ بووک گوازتنەووە ئامادە دەکا.

لە سالی ۱۲۳۲، والی دەگەل کۆمەلێک مەلا و پیاوماقوولان. خاتونجان خانمی خوشکی والیش، بە کۆمەلێک لە خاتوون و ژنی پیاووە گەورەکان، دینە تاران. یەک دانە مانگ بەزم دەگین. هەرچی مەلا و موجتەهید و شازادە و کاربەدەست و بالتویزی دەولتەکانی هاوسان، بانگ دەکرتن. پتر لە دوو سەت هەزار تمەن، لەو بەزمە دەروا کە درێژەپیدانی لێرەدا ناگۆنچی. باسەکە ی بەسەر هەموو دەم و زارانەووە گەراوە. مانگەودوا لە سەعاتی بەو دەمدا بووکیان بەرەو کوردستان هیناوە و هاتوونەووە.

حەمەحەسەن خانمی کورە گەورە ی والی لەو بووک هینانە کە برای گچکە لە برای گەورە بەزۆرتر زانراوە، رقی هەستاو. کۆمەلێک لە لاوان و بەچکە ئەعیانی سنە ی خستۆتە دووی خۆی و رووی کردۆتە لای زەهاو و گەرمیان. زۆر لە عاشیرەتی گەرمیانی کردۆتە لاگیری خۆی، و لەشکریتی باشی پیکەووە ناو، و ملی لە تالان و برۆی سنوورەکان و عەرەبستان و لوپستان ناو. دەگەل شیخیکی عارەب دەگژ یەک راپوون، عارەبە ی کوشتوووە و سەرکردەکانی بە دیل گرتوووە، و هەرچی بوویانە بە تالانی بردوووە. ئەمجار ملی لە تالانی ولاتی باوکی ناو. والی زۆرجار حەولی داووە دامرکی، بۆی دانەمرکاوە. تەنانت عەباس میرزای نایوسسەلتنە بە خەت و ئینشای قایمقام نامەپەکی ئامۆزگاریی پۆ حەمەحەسەن ناردوووە، بەهرە ی نەداوە. (ئەو نامەپەکی دیوانی قایمقامدا چاپ کراوە).

فەتحالی شاش بابا عەلی خانمی شاتری ناردوووە کە دایسەکنی. قسە ی شاشی لە زەوی داو. ناچار لە سالی ۱۲۳۵ والی بە لەشکرەووە بۆی دەچێ و شاتریاشی شا و مەلا عەباسی شیخەلئیسلام کە کۆنە مامۆستای

به چکه والی بووه، دهگه لّ خوئی دهبا. لهشکری باب و کور، له مهلبه ندی روانسه ره له گوندی ناراوئ دهگه نه یهک. چهند جارن شاترباشی و مهلا عه باس به قورعانه وه ده چنه لای به چکه والی؛ به هره ی نابی و شه پر دهقه ومی. زور شه پرتیکی سه بر بووه؛ سه رکرده باب و کورن. لهشکری ههردوکان خزم و کهس و ناموزا و برا و نزیکی یه کن. جا وهره برا برا بکوژی؛ نه وه چیهه؟ باب و کور پتیک نه هاتوون. شه پرتیکی زور به سام رووی داوه و خه لکتیکی زور کوژراوه، به چکه والی له کهس نه ترساوه و، هه ر هپرشه هیناوه و، پیاوی خوئی هانداوه که دوژمن شکین بن. میرزا عه بدوللا وه زیر، همه عه لی سولتانی نه رده لان، ناغا حوسین برای همه مراد به گی داروغه. (همه مراد به گ له سالی ۱۲۳۷ دا مزگه وتی داروغه ی دروس کردوه). میرزا باقر کوری میرزا لوتفوللا که لهشکرچی والی بوون، دهگه لّ زور کهسی تر کوژران. میرزا عه بدولکه ریم موخته مه د و سمایل به گی برای و میرزا ئاوره حمانی کوری، میرزا فه ره جوللای وه زیر کوری میرزا نه حمه د، میرزا لوتفوللا کوری میرزا عه بدوللای وه زیر و میرزا فه زوللا کوری میرزا عه لی له و شه رده دا بریندار ده بن. لهشکری به چکه والبش بریندار و کوژراویان ده بی. میرزا عه بدولکه ریم که ملی به شیری همه به گی کوری حاجی حوسین قولی سه قزی بریندار ببوو، پاشی چابونه وهش ملی هه ر خوار بوو، هه ر به ملکه چیشمرد.

میرزا لوتفوللای ناموزای میرزا فه ره جوللا، خوئی له شوینتیک هه شاردا بوو؛ تفه نگیکی هاویشته به چکه والی، گلاندی و رای کردی و به دیلی گرت. همه سادق خانی باوکی عه لی نه کبه رخان شه ره فولولک که نه ویش کوری ئامانوللا خان بووه، له و شه رده دا زور پیس زامار بووه.

پاش به دیل گیرانی همه حه سه ن خان، لهشکره که ی بلاوه ی کرد. سه ت و ده که سیان به دیل گیران، والی هه مووی کوشتن، عه باس میرزا به گ کوری مه نوچه ر به گی سه قزی و سویحان و یردی کوری همه حه سه ن به گ دوو له و کوژراوه دیلانه بوون.

جگه له و سه ت و ده که سه چوار سه ت کهس له پیاوماقوللانی کوردستان گیانیان له رتگی شه ره دندوو که ی باب و کوردا له ده ست دا.

دوای شه پرانه وه، هه ر دووک به چکه والی زاماریان به ته ختی ره وان، هینا یه وه سه ن. دوای مانگیک همه حه سه ن له ته مه نی ۲۲ سالی دا ده مرئ و له نه جف ده نیژری. همه سادق خان خویش نه بیته وه. ئامانوللا خان دوای نه م روداوه وهک شیتی لی هاتبوو. له سه ره تای زستانی ۱۲۴۰ ی کوچیدا مرد. تیگرا ۲۷ سال حوکی کردوه. له سالی ۱۲۲۰ را تا ۱۲۳۰ هه ر پرژه ی ئاوه دانییه کی هه بووه، ته وای کردوه.

خوسره و خانسی سه م: هه ر له زه مانئ ئامانوللا خانی باوکی دا کرابوه نایب والی، پاش مه رگی ئامانوللا خان له جیی باوکی دانیشته. مورته زا قولی خان که هه میشه له گه لّ خوسره و خاندا هه و آل بووه و به و هژیوه مه میرزای ره فیقیان پی گوتوه و نازناویشی له شیعردا موخلیس بووه، له پارچه شیعرتکی سی به یتیدا باسی نه و روداوه ده کا و میژووی به نه بجه د بو دژیووه ته وه: (امان الله شد و بنشست خسرو). که ده بوایه ۱۲۴۰ بوایه. که چی ده بیته ۲۱۱۶؟! هه ژار -

سه ره تای هاوینی نه و ساله خان به حوسن جیهان خانمی خیزانیه وه که زگی پر بوو، چوونه دیداری شا له چه مه نی سولتانییه. له وی کورتیکی هاته دنیا، ناویان نا ئامانوللا و نازناوی غولام شاشیان دایه.

دوای گه رانه وه له و سه فه ره، خان خه زینه و گه نجینه ی باوکی به سه ر کرده وه. له بیست کلور (ده ملیون) هه ر پولی نه غدی لی به جی ما بوو، که وته بهش کردنی به سه ر خه لک. هه ر که سه ی به رانه ر به پله و پایه له و پوله به شدار کرد. هه مو خه لکی کوردستان سه ریان وه به ر فه رمانی هینا؛ دووان نه بی که سانی هه ورامان بوون و ناویان (حه یدره سولتان) و (حه مه سولتان) بوو. نه و دووانه به چه کداری خویان بایی ببوون و جوابی خانیان نه ده داوه. خان چهند جار بوئی نووسین که دهس له سه ر پیچی هه لگرن.

به‌هره‌ی نه‌دا. له تاكاما حه‌مه‌سه‌ره‌نگ خانی برای به سواره‌ی نه‌رده‌لانه‌وه ناردده سهریان.

سانه‌کانیش سه‌نگه‌ریان گرت و چه‌کداریان ناماده‌ی شه‌ر کرد. له‌شکری سه‌ره‌نگ گه‌یشته نیو فرسه‌خی سه‌نگه‌ره‌کانیان، دوو سی پوژ وچانیان دا و سانه‌وه. له به‌ره‌به‌یانیکدا پیکیان‌وه نا. تفه‌نگ ته‌قینران و توپ هاویژران. له‌شکری سانه‌کان لای سه‌روویان به‌ده‌سته‌وه بوو. له‌شکری نه‌رده‌لان که‌وتبوونه به‌ر نه‌وانه‌وه. چه‌ند که‌سیک له هه‌ردوولا کوژران؛ ناغا جافری نه‌رده‌لان یه‌ک له‌و کوژراوانه‌وه بوو.

نه‌رده‌لان‌بیه‌کان هه‌رشیان برده سه‌ر سه‌نگه‌ری دوژمن. حه‌یده‌ر سوئلتان که سه‌رکرده‌ی گه‌وره‌ی دژه‌کان بوو، به سی ته‌پل و زورناوه هه‌رشه‌ی هینا و خۆی گه‌یاندده سه‌ر ناوتیک له خوار چیاوه. سه‌ره‌نگی سه‌رکرده‌ش فه‌رمانی هه‌رشه‌ی دا نه‌رده‌لانی ده‌وریان دان؛ زوریان لی به‌دیل گرتن و زوری‌شیان کوشتن. حه‌یده‌رسان رای کرد و له ترسان خۆی به‌ئو دادا. چه‌کداریان سنه له ئاودا ده‌سپه‌ژیان لی کرد و کوشتیان.

به‌فه‌رمانی سه‌ره‌نگ، جافر سوئلتانی ئاجودان باشی به‌چه‌ند چه‌کداریک‌وه هه‌رشه‌ی برده سه‌ر حه‌مه‌سان که هه‌ر له سه‌نگه‌ردا مابوو، له هه‌ردووک لاوه گولله وه‌ک ته‌رزه داده‌باری. زوریه‌ی هه‌ورامییه یاغییه‌کان کوژران. ناچار حه‌مه‌سان به‌ره‌و شاره‌زوور قاچاندی. هه‌یندیک له‌خه‌لکی بابان ویستیان یاریده‌ی بده‌ن؛ به‌لام که دیتیان زور بقیه‌یه، نه‌وانیش ره‌وین.

جافر سوئلتانی ئاجودان، ده‌ره‌ندی له هه‌لاتیانی بابان گرت و خستنیه ته‌نگانه‌وه. به‌لام له‌سه‌ر راویژی هه‌یندیک له پیاموفاقولانی سنه، وه‌ک میرزا عه‌بدولکه‌ریم موخته‌مه‌د، میرزا هیدایه‌توللا ئه‌مین، ئه‌مانوللا به‌گی وه‌کیل که ئه‌وسا پله‌ی (یوزباشی) بوو، حه‌مه‌داغای نازر، حه‌مه‌سوئلتانی حاکمی سه‌قز، به‌ری ده‌ره‌ند به‌ردرا و ریگای بابانییه‌کان بو هه‌لاتن چۆل

کرا. خانی سه‌ره‌نگ به‌تالان و دیلی زوره‌وه هاته‌وه سنه و زوری ئافه‌رین لی کرا. چه‌کداره‌کانیشی خه‌لات کران. جافر سوئلتان نیشانی جه‌واهی‌ره‌ندی به‌خه‌لات وه‌رگرت.

خان زور دلته‌ر و خۆش رابویر بوو. زوری‌ش جوانچاک بوو. خه‌تی زورخۆش بوو. نووسه‌ریکی له زه‌بر بوو. زور به‌خشنده بوو. ده‌ستدزی و زورداری له زه‌مانی ئه‌وا هه‌ر نه‌مابوو؛ ته‌نیا جاریک نه‌بی که به‌بی سوچ و تاوان بایر و باب و مامه‌کانی منی (مه‌ستوره) خسته‌ زیندان و کوته‌وه و زوری خراپه ده‌گه‌ل کردن. سی هه‌زار تمه‌نی به‌ زور لی ساندن. تا له دوایی بۆی ده‌رکه‌وت که به‌خۆرایی ئه‌و که‌تنه‌ی پی کردوون. هه‌مووی بانگ کردنه لای خۆی و پله‌ی دانی و خه‌لاتی کردن.

ده‌گه‌ل براکانی خۆیشی زور باش نه‌بوو، ئازاری زوری ده‌دان. پاش مردنی باوکی پله‌ی نایی دابوو به‌عه‌باس قولی خانی برای. پاش ماوه‌به‌ک ده‌ری کرد و به‌کوژ و زنجیر خستیه به‌نده‌وه و ده‌گه‌ل دایکیشیا زور ناره‌وا بزوتنه‌وه، سووکایه‌تی به‌سه‌ر هینا هه‌رچی بووی لیتی ساند؛ که ئه‌م کاره له والی نه‌ده‌وه‌شاوه. حوسین قولی خانی برای که له زه‌مانی باوکیه‌وه به سه‌ر ئیسفه‌نداباد راده‌گه‌یشت و زوری‌ش به‌ر فه‌رمانی خوسره‌وخان بوو. پاش سالییک ده‌ری کرد و باباخانی مه‌راغه‌ییی له‌جین دانا.

حوسین قولی به‌سته‌زمان که ده‌یزانی گیانی له مه‌ترسیدایه، هه‌رچی نه‌غدینه‌ی هه‌بوو به قورعانیکه‌وه ده‌نیوه شه‌ویکدا هینا لای کاک و سویندی بو خوارد که له‌وه زیاتر شک ناهم. نه بکوژه نه بگره. به‌و کاره له مردن خه‌لست. تا دوایی (پاش به‌سه‌ره‌اتی بایر و بایم که باسی ده‌که‌م). هه‌م کرایه وه‌کیل و هه‌م ئیسفه‌ندابادی پی درایه‌وه.

حه‌مه‌سادی خانی برای، پاش مه‌رگی ئامانوللا خان هاته‌ شار و بوو به‌خزمه‌تکاری. به‌لام دوای سالییک رای کرد و یاغی بوو. خوسره‌وخان به

فیل و تهلکه هینایهوه، دواى رووتکردنى، دوو سى سالان له باله خانى ته نیشته تالارى خوسره وانیدا چه پسى کرد. تا له پاشان ژنان تکایان بو کرد، بهرى دا و دیسان جوانپووى پى سپاردهوه.

نو سالى زور به خووشى رابوارد و جگه له خووى كهس دهستى نه ده پووشته. هيچ به لاشى به سهر نه هات، ته نيا ته وه نه پى كه له سهره تاي به هارى سالى ۱۲۴۶ دا نه خووشى تاعون داکهوت؛ پتر له ههشت نو ههزار كهسى پى مرد. نه لاپووردى خان كورى نه زهره لى خان و عه لى مراد سولتانى كورى و چه نديك له خزمانيان و جافر سولتانى تاجودان باشى كه ناموزاى باوكى من (مهستوره) بوو بهو تاعونه چوون. هه موو خه لك رايانكرده دهشت و بيابانان. پاش سى مانگ، و اتا له سهره تاكانى محهره مى سالى ۱۲۴۷ دا تاعون بارى كرد و خه لك هاتنه وه شار.

دهوله تى رووس له شكركى به سهر كردا به تيبى (بگيوچ) نارده سهر نازره راياجان و چند شارى كى له سهر سنوور گرت. نه كبه به گى كورى حه مه زه مان به گى وه كىل، ده گه ل هيندى له خزمانى لى راپوون بچنه ناو له شكركى رووس و حوسين قولى خانى به چكه والبش كه له سهر ئيسفه ندا باد دهركرابو ده گه ل خويان بهرن. شو فاران نه و خه به ريه ان به والى دا. حوسين قولى خان خوارزاى باوكم بوو؛ باوكيشم به پوولدار ناسرابوو. خوسره و خان ويستى باوكميشى تيوه دهن تا پوول و نه غدینه كه لى بستينى. به حوسين قولى خانى گوت ته گهر وا بكه لى خاليشته له و پيلانه دا به شدار بيت، ده تكه مه حاكمى ئيسفه ندا باد. نه و يش به هه و اى نه و پله يه، خال و مالى له بير خو برده وه و به بيانوى نه خووشى به كيتك له ناموزايانى، ناردى به شوين باوكما. پياوى واليشى له پشت ده رگا دانان گوئ بگرن. پيلان گيپان دوو سه عاتيك قسه يان كرد و ههرچى نه ده شيا بگوتري گوترا، ههر نه و شه وه خه بهر به والى درا. بو به يانى حه مه به گ و مسته فا به گى كورانى فه تحالى به گى وه كىل، نه كبه به گ كه سه رده سته ي پيلان گيپان بوو، سولتان كورى نه زهره لى به گ، نه بوول

حه سه نى باوكم و مام و هه موو ناموزاكانم گيران و شه ته ك دران.

دواى ماويه كى كه م، سولتان و كورانى فه تحالى به گ له قه لاي قسلاندا كوژران. نه كبه به هه زار جيپه بابيه له مردن رزگار بوو، باب و مامه كانى منيش كه پى تاوان بوون، نازاد كران و زوريش دلخوشى درانه وه، والى داواى منى له باوكم كرد و به م جوړه زور به حورمه ته وه چوومه حه ره مسه را و، و بوومه خيزانى خان. خزم و كهسى كوژراوه كان زورترسا بوون. نه مانوللا به گى كورى گچكه ترى فه تحالى به گ، عه لى محه مه د به گ كورى نه حه مه د به گ. ده گه ل چند خزميكيانا كه تيكرا ده كه سيك ده بوون، به ره و تاران رايان كرد و په نايان به ده ربار برد. خان، ميرزا فه ره جوئلاى وه زيرى كه خالى خووى بوو، به شوپندا ناردن كه به رله وه لى كه تنيك بكه ن بيانگه رينيتته وه. به لام دژه واليهه كان تاجودده وله خانميان - كه له ژنانى حه ره مسه راى شابوو - كرد بووه، تكاكار و ده گه ل شازاده سه يفودده وله لى خستبوون. ئيتر وه زير نه يتوانى شاي قايل كا. شكات كاره كانيان به شازاده سه يفودده وله لى سپارد و ناردنيه نه سفه هان.

سالى ۱۲۴۵ كه شا له هه مه دان بوو. نه وانه به زنجيركراوى هينران و درانه ده ست خوسره و خان. به لام نه كبه به گ به به رگى ده رويشانه خووى ده ريار كرد. مابه قى له سوچى دلته نگيدا گوشه گير بوون. نه و كاته كه تاعونه كه هات و ولات چوئل كرا. له سهر داواى ميرزا فه ره جوئلاى وه زير و ميرزا هيدايه توللا نه مين، عه لى محه مه د به گيش نازاد كرا و خووى گه يانده گوندى بولواناوا و له ويوه ويستى به هوى خزمانيه وه را بكا. به لام ميرزا جافر كورى ميرزا هيدايه توللا نه و پيلانه لى پووجه ل كرد.

له برانه وه لى مانگى قوربانى سالى ۱۲۴۹ دا والى تووشى نه خووشى جهرگ هات و پوژ به پوژ له باريك و بنيسيى ددا. من كه خيزانى بووم دوو مانگ ههر خووم خزمه تم كرد و نه به شه و نه به روژ نه ده خه وتم. ههر له و كاته شدا نه خووشى تاعون هاته وه. خه لكى شار باريان كرد. به لام چابوو شوكر نه مجار سوک بوو، پتر له سى چوار كهسى نه كوشت.

نه‌خۆشی خان هەر چاک نه‌بوو تا له رۆژی پینج شه‌مه دوای مانگی مه‌لودی سالی ۱۲۵۰دا مه‌لی گیانی به هه‌زار عه‌زه‌ت و تاوا‌ته‌وه هیلانی له به‌هه‌شت سازدا. ئیتر له هه‌موو لایه‌که‌وه بوو به شیوه‌ن و گریان و قورپیتوان و سه‌روپۆر پینه‌وه‌ی ژنان و له خۆدان. کۆته‌لی بۆ رازابه‌وه و شین گێران له پێداهه‌لدانی هۆیان دایه‌وه. دوای ناژنتی چهند رۆژتیک پرسه دانرا و ئه‌وسا خه‌لکی ولات ره‌زا قو‌لی خانی کوپیان که ته‌مه‌نی یازده سالان بوو کرده والی.

به‌لام هه‌رکه زانرا خوسره‌وخان نه‌ماوه، ئه‌رده‌شیر میرزا برای محه‌مه‌د میرزای کوپی عه‌باس میرزا، له گه‌روسه‌وه به له‌شکره‌وه هات که سنه بگری. شازاده حوسن جیهان خانم که هیشتا نازیه‌ت باریش بوو. پیاوانه ده‌نگی له‌شکری دا و هه‌وت هه‌شت هه‌زار چه‌کداری به‌هه‌موو چه‌ک ته‌یاری برده به‌راییی دوژمن. له‌لای زاغه و ئاغبوولاغ، خیه‌ته‌ی لی دا و خۆی له ئه‌رده‌شیر خان گیث کرد. ئه‌رده‌شیر زانیی ده‌گه‌ل ئه‌وشیره‌ژنه چی بۆ نا‌کرێ و له‌وانه‌یه خراپی به‌سه‌ر بیینی، تکاکاری ناردن و، ئاشته‌وه بوون و خانمی خانمانی کچه گه‌وره‌ی خوسره‌وخانی خواست و زۆر به که‌یف سازی هه‌ردولا گه‌رانه‌وه شوین خۆیان. لیره‌دا باسه‌که‌ی مه‌ستوره‌خانم کۆتایی دیت، با‌زانین نایه‌توللا مه‌ردۆخ چی ئه‌فه‌رمویت:

خوسره‌و خانی ناکام: له‌و کاته‌وه که ئامانوللا خان نه‌خۆشی تووش ببوو، خوسره‌وخان کرابوو نایب. له به‌هاری سالی ۱۲۴۰ی کۆچیدا که باوکی مرد، بوو به والی. میژووی ئه‌و رووداوه له‌م پارچه شیعری خواره‌وده‌ایه:

شبی در وادی فکرت فتاده
ز بهر مصرعی اندر تک و دو
پی تاریخ سال فوت والی
هم از بهر جلوس والی نو
خرد گفتم که در ملک ولایت:
«امان الله شد و بنشست خسرو»

خوسره‌وخان قسه‌خۆش و ده‌مپاراو بووه، شیعریشی گوتوو. خه‌تی نه‌سته‌علیقی جوان نوسیوه، له ده‌هندیی و به ده‌ماریدا ناوبانگی کردوو. له دامپن ته‌ریشدا بی وینه بووه. ده‌لالیکی هه‌بووه به‌ناوی: ره‌زا سه‌قزی، غالبه‌ی شه‌وانی له مالی ئه‌و ده‌لاله به‌سه‌ر برده‌وه. له سالی ۱۲۴۱دا حه‌یده‌رسان و حه‌مه‌سانی هه‌ورامیی لی یاغی بوون. خوسره‌وخان سه‌ره‌نگ خانی برای به‌سواره و سه‌ربازی ئه‌رده‌لانه‌وه ناره‌ سه‌ریان. له هیرش برنیتکا ئاغا جافری ئه‌رده‌لان ده‌کوژری. حه‌یده‌رسان ئابلۆقه ده‌ده‌ن، خۆی ده‌چۆم ده‌هاوی که به مه‌له خۆی رزگار کا! هه‌ر له ئاودا به گولله ئه‌کوژری، پیاوه‌کانیشی هیندیک ده‌کوژرین و هیندیک ده‌گیرین. جافر سولتانی ئاجودان باشیش هیرش ده‌باته سه‌ر سه‌نگه‌ری حه‌مه‌سان و هه‌لی ده‌قه‌نی و به‌چه‌کداره‌کانیه‌وه روو به شاره‌زور ده‌یقاچینی. حه‌مه‌خانی سه‌ره‌نگ به تالانی زۆره‌وه دیته‌وه سنه.

له سالی ۱۲۴۳دا، ده‌بیته قاتی و گرانییه‌ک که هه‌ژاران به هه‌زاران له برسان ده‌مرن. خوسره‌وخان په‌نجا هه‌زار ته‌غار به‌کیشی (کوژ) گه‌نم و ده‌غلی تری که له عه‌نبار دابوو له به‌رانبه‌ر پسوله‌دا به قه‌رزی ئه‌دا به برسییان که له فه‌رحانیدا بیده‌نه‌وه. له سایه‌ی ئه‌م مه‌ردایه‌تی و پیاوه‌تییه‌ی، خه‌لک ده‌که‌ونه فه‌رحانیه‌وه و ده‌بووژینه‌وه. کاتی نوخسه پین ده‌گا و ده‌غل هه‌رزان ده‌بیته، میرزا فه‌ره‌جوللای وه‌زیر پسوله‌ی قه‌رزه‌کان دینیته لای خان و بییری ده‌خاته‌وه که قه‌رزه‌کان بستینه‌وه. خان هه‌موو پسوله‌کانی لی وه‌رده‌گری و ده‌سۆپه‌یان داوی و هه‌مووان ده‌سوتینی. خه‌لکه‌که له‌و ده‌هنده‌یییه که بایی پتر له دوو سه‌د هه‌زار تمه‌ن بووه، زۆر دلشاد ده‌بن و سوپاسی ده‌که‌ن.

خوسره‌وخان ئه‌وپه‌ری خراپه‌ی ده‌رباره‌ی براکانی خۆی کردوو و هه‌ر له په‌روپۆی کردونه‌وه. له سالی ۱۲۴۴دا، ناردی حه‌مه‌به‌گ و مسته‌فا به‌گی کوپانی فه‌تحالی به‌گی وه‌کیلی پاش ۲۷ سال ده‌ربه‌ده‌ری که ئامانوللا خان هه‌لی داشتبوونه سمنال و دامغان، هینانه‌وه سنه. خان زۆری قه‌در له

عهلی محهمده بهگی کوری ئەحمده بهگ ناوه که پورزای خۆی بووه. له سهردهمهده که لهشکری رووس هیرشی بو ئیتران هیناوه و چهند شاریکی له سنووری نازهریایجان وه بهرخۆداوه و ئەو ناوه تهواو شیواوه. ئەکبهه بهگ کوری حهمزه مان بهگ دهگهه چهند خزمیکیا دهیانوهی بچنه پال هۆردووی رووس؛ ههول دهگهه حوسین قولی خانی بهچکه والیش دهدهن که تازه ئەسفه ندادیان لی زهوت کردوه، پهگه لیان کهوی؛ ئەویش خه بهه به خان دهده و دهشلی ماکێ ناژاوه ئەبوول حهسهن بهگی خالمه پینشی دهلی بو راست و درۆی قسه کهم، تو سبهی شهو که له مالی ئەکبهه بهگ کۆده بیهوه، بهرگی خۆت بگۆره و خۆمان لی دابگره و، چی گوتیان وهگوتچکهی خۆت بیسنهوه. خوسره و خان بهو دهستوره دهکا و له ههموو شت تی دهگا. بهیانی دهنیری، کورانی فهتالی بهگ، سولتان کوری نه زهر عهلی بهگ. ئەبوول حهسهن بهگی باوکی مهستوره و ههموو خزم و کهسیان دهگرن و له فهراشخانه بهکۆت و زنجیر حه بسیان دهکهن، ئەکبهه بهگیش له مالی حهمه بهگی سوله یمانی زیندانی دهکهن.

دوای چهند رۆژیک کورانی فهتالی و سولتانی کوری عهلی نه زهر بهگ دهکوژی. ئەکبهه بهگ و ئەبوول حهسهن بهگ و سمایل بهگی برای و خزمهکانیان جه ریمه و به رهه لدا دهکا. پاش ماوهیهک بو دلدا نه وهی ئەبوول حهسهن بهگ مهستورهی و یژهوانی لی دهخوای و مارهی دهکا.

پاش کوژرانی کورانی فهتالی بهگ، بنه ماله ی وه کیل زۆر له خۆیان دهترسن. ئامانوللا بهگ کوره گچکهی فهتالی بهگ و عهلی محهمده کوری ئەحمده بهگ به ده کهس له خزمانه وه به شهو راده کهن و روو دهکهنه تاران.

خوسره و خان میرزا فه ره جو لالی وه زیر که خالیشی بووه، دهنیری به لکه بهر له شکاتیان بگری. بنه ماله ی وه کیل پهنا به شازاده سه یفودده وه له ده بهن. به هۆی دایکیه وه که ناوی تاجوده وه خانم و زۆر خۆشهویستی شا بووه، شا له دهردی خۆیان ناگادار دهکهن. میرزا فه ره ج هیحی بو ناگری.

شا ئەوانه به سه یفودده وه ده سپیری؛ ئەویش ده یان نیریته ئەسفه هان. له سالی ۱۲۴۵د، شا ده چیتته ههمه دان؛ خوسره و خان ده چیتته خزمه تی. عهلی محهمده بهگ و ئەکبهه بهگ و سمایل بهگیش دهگهه چهند ئامۆزایه کیان دینه ههمه دان و شکات له دهست خوسره و خان دهکهن.

خوسره و خان به نهیتهی پینج ههزار تمه ن به ناوی کۆمهگ به قاوه جاگی شا بهرتیل دهده که ئەوانه ی بداته دهست. شا واز له شه ره ف و ئابروو دینی و زنجیر له مل ههمووانی ته سلیم دهکا. خوسره و خان ده یان نهیته وه سنه و چهند ئەوه نده ی بهرتیله که تاوانیان پی ده بیتریتته وه و تیکرا ده که ونه سه ر ساجی عهلی و ده بنه سلقی رووت. ئەکبهه بهگ تا مرد نانی شهوی نه بوو. ئەوانی تریش به نه داری و گۆشه گیری ده ژیان.

پاش ماوهیهک له سه ر داوای میرزا فه ره جو لالی وه زیر و میرزا هیدایه توللا ئەمین، عهلی محهمده بهگ مه ره خهس ده کری و ده چیتته گوندی بوولواناوا. له ویتوه وه لامی ناردووه بو خزمانی له ئەسفه هانه وه هاتوون و به شهو باریان کردووه که بیبه نه ئەسفه هان. میرزا جافر کوری میرزا هیدایه توللا پی زانیوه و به چهند سواریکه وه ریگه ی لی بریون و به شه ر هاتوون و عهلی محهمده بهگ شیریکی بهرکه و تووه بریندار بووه. کۆچ و بار به ره و دوا کراوه ته وه و چهند که سیکی نه ناسیا ویش که له ئەسفه هانه وه هاتوون گیراون و به یه خسیری بو والی ناردراون. والی چاوی دوانی کۆلیوه که یه کیان لوتفالی کوری حهمه ره حیم بهگی وه کیل و ئەو بتریان پیاو یکی حوسین قولی خانی بهچکه والی بووه. حوسین قولی خان له وه ده مه ده له به زیزی له ئەسفه هان ناشنای مالی وه کیل بووه.

«له سالی ۱۲۴۶د شا مراد بهگی کورد، که به (میری ره واندز) به ناو بانگ بووه له لای حهریر و کۆبه یاگی بووه و دهستی به تالان و برۆ کردوه. سه ر دهشت و موکریان و سابلاغ و لاجانیشی گرتووه. به فه رمانی فهتالیشا. خوسره و خان به له شکری ئەرده لانه وه بو چووه و تا حهریر و

کۆراوه‌دووی ناوه. له ناکاما سی هه‌زار تمه‌ن تاوانی شه‌ر له می‌ری په‌واندز ده‌ستیی و نه‌مان نامه‌ی نه‌داتی و ده‌گه‌ریتته‌وه و شا ناهه‌ربینی لی ده‌کا»*. له ساڵی ۱۲۴۷دا مه‌حموود پاشای به‌به له سوله‌یمان پاشای برای هه‌لگه‌راوه و په‌نای به ئی‌ران هه‌نا. به فه‌رمانی فه‌تح‌الی‌شا خوسه‌ره‌وخان به له‌شکری سه‌وه برده‌یه‌وه و له شاری سوله‌یمانی دامه‌زرانده‌وه و سوله‌یمان پاشاش رای کرده به‌غدایه. خان به سه‌ر به‌رزی گه‌راپه‌وه. له ساڵی ۱۲۴۸دا حاجی شیخ جه‌ماله‌دینی ئی‌مام جومعه که باپیرم بوو (نایه‌تول‌لا) له خودبه‌دا ده‌لتی: نه‌و سو‌فیان‌ه‌ی گوتوویانه: (من خوام، من حه‌قم، خوا و له جبه‌که‌ما) له دین وه‌رگه‌راون. هه‌تندیک شیخ و مه‌لای سه‌نه به‌ناو خه‌ل‌کا بلاو نه‌که‌نه‌وه که ئی‌مام جومعه کافره و هه‌ر که‌س بیکوژئی وه‌ک حه‌جی گه‌وه‌ی کردبێ وایه.

والی که نه‌مه ده‌بیسی، پیاو نه‌نیریتته لای باپیرم که نه‌گه‌ر جارن که‌وشه‌وانت له‌گه‌ل ده‌هات، سه‌به‌ی به‌ته‌نیا بچۆ مزگه‌وت. فه‌رمانیش نه‌دا

* نه‌و می‌ره کورده‌ی به ناوی می‌ری په‌واندز به‌ناوبانگه، ناوی می‌ره محمه‌د کوری می‌ره مسته‌فا به‌گ بووه؛ نه شاه‌مراه‌گ؛ دایکیشی ناوی بووک شاه‌زمان بووه، وا دیاره نایه‌تول‌لا بووک شاه‌زمانی به شاه‌مراه‌گه‌ی گۆریاوه. نه‌مجار می‌ژوونووسانی نه‌رده‌لانی: سمایل مه‌لا محمه‌د، قازی شه‌ریف، خوسه‌ره‌یه‌گی نه‌رده‌لانی خاوه‌نی لوب التواریخ و مه‌ستوره‌خانم - که ژنی خوسه‌ره‌وخان بووه - هه‌چیان له‌م باره‌وه نه‌نووسیوه، حوزنی موکریان له می‌ژووی سو‌راند و نه‌مین زه‌کی به‌گ له می‌ژووی کورد و کوردستاندا، که زۆر به‌دریژی ده‌ریاره‌ی می‌ری په‌واندزیان نووسیوه، نه‌بسی گرتنی موکریان و سه‌رده‌شت و سابلاخ و لاجان ده‌که‌ن، نه‌ ناوی شه‌ریک ده‌به‌ن که می‌ری په‌واندز ده‌گه‌ل ئی‌رانی فه‌تح‌الی‌شای کردبێ. نه‌مین زه‌کی به‌گ ده‌لتی: می‌ره محمه‌دی په‌واندز له ساڵی ۱۲۴۶دا ولاتی سو‌رچی و خو‌شناوه‌تی و هه‌ولتیر و ئالتوون کۆریی گرت؛ رانیه و کۆیه‌ی له چنگ بابانییه‌کان ده‌هه‌نا و قه‌له‌مه‌وه‌ی حوکمی هه‌تا سه‌ر زینی بچووک هات؛ ساڵی ۱۲۴۷ هه‌رشه‌ی برده سه‌ر بی‌زیدیان و قه‌تلوعامی کردن. بۆ درێژیه‌ی نه‌م باسه‌ پروانه شه‌ره‌فنامه کوردیه‌یه‌که‌ی هه‌ژار.

به‌راستی سه‌رم سو‌رماوه؛ نازانم نایه‌تول‌لا نه‌و چیرۆکه‌ی چۆن پیکه‌وه ناوه؟! - هه‌ژار -

چوار تۆیان روو به مزگه‌وت له‌سه‌ر قه‌لا دابه‌ستن و چوار دانه پولی وردیان تیداخنی. هه‌تندیکیش چه‌کدار له ده‌وری مزگه‌وت دانه‌نی، که هه‌رچی نه‌قی هات بی‌زاری که‌ن. خه‌ل‌کی سه‌نه له ترسان بێ قه‌ره و هه‌را ده‌چنه مزگه‌وت و پاش نوێژی باپیرم نه‌که‌ن. ته‌نیا چه‌ند که‌سیک ناچنه مزگه‌وت. والی ده‌نیرێ ده‌یانگرن. هه‌تندیکیان ته‌می ده‌کا و هه‌تندیکان شاربه‌ده‌ر ده‌کا و مابه‌قیه‌ ئاژاوه‌کانیش به زۆر ده‌نیریتته‌ مالی شیخ جه‌مال که داوای بووردنی لی بکه‌ن.

له ساڵی ۱۲۵۰دا دووباره‌ تاعون دیتته‌وه سه‌نه و خه‌ل‌ک را‌ده‌که‌ن. والیش هه‌زار هه‌نگاوێک دوور له شار خه‌وته لی ده‌دا. تاعون سه‌ری لی ده‌دا و دووه‌می مانگی مه‌ولوودی نه‌و سا‌له له ته‌مه‌نی ۲۹ سا‌لیدا ده‌م‌ری. پتر له هه‌شت هه‌زار که‌سه‌ی تریش هه‌ر به‌و تاعونه‌ ده‌چن. نه‌ل‌لاو‌پێدی خان کوری نه‌زه‌ر عه‌لی خان و عه‌لی مراد سو‌لتانی کوری و چه‌ند پیاوی زلی سه‌نیه‌ی تریش به‌و تاعونه‌ چوونه ته‌ختی گۆرستانه‌وه و یه‌کجاره‌کی حه‌سانه‌وه.

ره‌زا تو‌لی خان: کازم به‌گی هه‌وشار په‌وانه کرا که خه‌به‌ری مه‌رگی خوسه‌ره‌وخان بو‌شا به‌ری. شا و کاربه‌ده‌ستان زۆر خه‌مباربوون. شازاده فه‌تح‌ول‌لا می‌رزای شو‌عاعوسه‌سه‌لته‌نه و (تاج به‌یگم خانم) که برا و خوشکی دایک و باوکی حوسن جیهان خانم بوون. هاتنه‌ پرسه‌ و، دووسه‌ مانگ له سه‌نه مانه‌وه و، یارمه‌تی والی تازیه‌یان کرد. می‌رزا فه‌ره‌جول‌لاشیان بو‌کرده وه‌زیر که هه‌موو کاران را‌په‌ریتنی.

محمه‌د شا بارام می‌رزای برای، له‌باتی حوسین می‌رزای کوری حه‌مه‌ه‌لی می‌رزا دیاری کرد که به‌سه‌ر کرماشان و لورستان و خو‌زستان و به‌ختیاری را‌بگا. به می‌رزا هه‌دايه‌تول‌لا نه‌میندا که له تازریا‌یجانه‌وه په‌گه‌ل محمه‌د شادا، که نه‌وسا وه‌لیعه‌هد بوو، چو‌بووه تاران و زۆری خزمه‌ت کردبوو، رای سپارد که والی بچیتته یارمه‌تی بارام می‌رزا. به زستانیکی پر به‌فر و باران، والی به هه‌شت هه‌زار سو‌اره‌وه به‌ره‌و کرماشان چوو، له

کاروانسرای ماهیدهشت گه‌یشته بارام میرزا.

حهمه‌حوسین میرزا بهر له چوونی ئه‌وان، ده‌گه‌ل چه‌ند پیاویکیان رای کرده تاران و گرتیان و ناردیانه گرتووخانه‌ی ئه‌رده‌وئیل تا ئیستاش که سال ۱۲۶۲ هه‌ر له‌وئیه. بارام میرزا ده‌گه‌ل والی چوونه کرماشانه‌وه. پاشان والی گه‌رایه‌وه سنه.

هه‌ژده مانگ بوو ره‌زا قولی خان ببووه والی. چونکه کاربه‌دهسته‌کانی تازاری خه‌لکیان ده‌دا، خه‌لک که‌وتبوونه بۆله و پرته.

حهمه‌سادی خان‌ی کوری ئامانوللا خان و عه‌باس قولی خان‌ی برای که ماوه‌یه‌ک له سنه دوور خرابوونه‌وه ده‌گه‌ل زۆر له سه‌رناسانی سنه له سالی ۱۲۵۱د چوونه تاران و دژی والی بزوتنه‌وه. به‌لام والی‌یه‌ی دایکی، توانیی کاریک بکا سه‌ریان وه‌به‌رد که‌وی و هیچیان ده‌سگیر نه‌که‌وئ؛ ئه‌وسا گه‌رایه‌وه سنه. حهمه‌سادی خان دوو سال له تاران مایه‌وه، ئه‌وسا هات له‌لای مه‌نوجه‌رخانی موعته‌مه‌د که حاکمی کرماشان بوو دامه‌زرا، تا ئه‌وسا که والییه خانم توبا خانمی خوشکی شای بۆ والی خواست و چووبووه تاران بووک بگویی‌تته‌وه، حهمه‌سادی خان ده‌رفه‌تی هینا و به‌دووسه‌د که‌سیکه‌وه له کرماشانه‌وه هیرشی بۆ کوردستان هینا. والی که‌ته‌مه‌نی ببووه پازده سال، ده‌گه‌ل میرزافه‌ره‌جوللای وه‌زیر و چه‌کداران، لای نیوه‌رۆیه‌ک له شار ده‌رکه‌وتن که ریگه له دوژمن بپرن.

هه‌ر ئه‌وشه‌وه حهمه‌سادی خان له ریگه‌ی یه‌مینان و گزره‌چاره‌وه گه‌بینه شار. والی که له ریگه‌ی (نه‌ران) را چووبو، توشی نه‌ببوو. پیاوی سادی خان هه‌رچی به‌رده‌ستیان هات دایانمالی و یه‌کدوو که‌سیان به‌گولله کوشته. مالی مه‌لاعه‌باس شیخه‌لئیسلام و میرزا فه‌ره‌جوللا وه‌زیر و، میرزا هیدایه‌توللا ئه‌مین، هه‌رئو شه‌وه له ترسان باریان کرد و، بۆ سبه‌ی گه‌بینه ناو جافان. هیندی‌ک چه‌کداری والی له شارا بوونه جاشی سادی خان و به‌وه توژی‌ک وه‌هیت‌تر که‌وت. به‌لام که‌خه‌به‌ر داکه‌وت والی به‌ره‌وه سنه

دیتسه‌وه، زۆریان له ترسان بلا‌وه‌یان کرد. حوسین قولی خان‌ی کوری ئامانوللا خانیش زۆری دلی له‌شکرچییان دایه‌وه و، غیره‌تی پی‌په‌یدا کردن. به‌یانپی ئه‌و شه‌وه له چیشته‌نگاودا، والی و له‌شکری هاتنه‌وه شار، حهمه‌سادی خان خۆی کوتا سه‌رای حوکماته‌وه و، پاسه‌وانیشی له‌به‌ر ده‌روازه‌کانی شار دانا. نزیکه‌ی سه‌عاتیک شه‌ره‌گولله کرا، چه‌ند بۆره پیاویکی پی‌ناویش کوژرا. دواپی پیاوانی والی، چه‌ند کونیکیان ده‌بوورجان کرد و، چه‌کداران له‌سه‌ر بانان و گوژی‌پی مه‌یدانی به‌رده‌روازه‌ی سه‌را تیک به‌ریبون.

تا نیمه‌رۆ ئه‌م شه‌ره‌ کرا؛ هیچ کام سه‌رنه‌که‌وتن. تا ئامانوللا به‌گی وه‌کیل و قوباد به‌گی فه‌راشباشی ده‌گه‌ل چه‌ند به‌گزاوه و چه‌کداری بانه‌یی و هه‌ورامی، خۆیان گه‌یانه‌ پشت مالی ئه‌نده‌روونی. ئه‌وانه‌ی له ئه‌نده‌روون بوون، به‌گوریس هه‌لیان کیشانه سه‌ریانی روو به‌حه‌وشی ده‌فته‌رخانه و دوژمنیان خسته ته‌نگانه.

له‌ولایشه‌وه لاگرانی والی به‌حام هیرشبان بۆ ده‌روازه کرد. به‌ بیور و تیخ شکاندیان و رژانه ژووره‌وه. ده‌سته‌ویه‌خه تیک هالقان. حهمه‌سادی و هه‌والانی زۆر پیس شکان؛ زۆریان کوشته و بریندار دا. له هه‌ردووک لا بیست و چوار بریندار و کوژراو هه‌بوو. سادی خان و ماوه‌کانی هه‌والی به‌دیل گیران و زنجیر له مل‌خانه به‌ند.

له‌سه‌فه‌ره مانگی سالی ۱۲۵۷د مه‌حمود پاشای به‌به، دلی ده‌وله‌تی عوسمانیی لی‌ره‌نجا، به‌هۆی ئه‌حمه‌د پاشای بابان کوری سوله‌یمان پاشا که برازای بوو له ولاتیان راونا و په‌نای به ئییران هینا و هاته لای والی سنه، ئه‌ویش زۆری به‌خیر هینا و له کوردستان جیگه‌ی دایه.

کژی زستان والییه و والی و توبا خانم و مه‌حمود پاشا و پیاوه ناسراوه‌کانی بابان و سنه پی‌کرا چوونه تاران که وا بکه‌ن یاری‌ده‌ی مه‌حمود پاشا بدریت.

کاتی ئەوان لە تاران بوون، هیندیك له نه‌یاران که به‌هه‌ریان له لاوه‌تی والیی ده‌برد و کاری کوردستانیان له باتی ئەو ده‌کرد، کاریکیان کرد که والی و دایکی بکه‌نه دژی به‌کتر. توپا خانم باسی لاساری په‌زاقولی خانی به‌کاربه‌دهستانی ده‌وله‌ت راگه‌یانند.

والیبه زۆر زیره‌ک بوو. ده‌یزانی په‌زاقولی خان منداڵه و ئەزمونی که‌مه، له‌وانه‌یه نه‌توانی وه‌ک پیتوبسته فه‌رمانه‌وایی بکات. زۆری نامۆژگاری ده‌کرد، به‌لام به‌هه‌ری نه‌بوو. ئیتر له‌ ئاکامدا شو‌فاران چوبونه بن کلێشه‌ی دایه‌خانم و نیوانی ده‌گه‌ل کوری تیک چوو.

مه‌حموود پاشا و په‌زاقولی خان و هاو‌پیکانیان هاتنه‌وه کوردستان. والیبه‌ش پاش چهند رۆژیک هاته‌وه. که‌ ده‌شیزانی کورکه‌ی به‌هیچی ناگرێ خۆی ده‌هیچ نه‌ده‌گه‌یانند. سه‌رۆکانی ولاتی بابان، له‌ په‌ستا نامه‌یان بو‌مه‌حموود پاشا ده‌نارد که‌ ئەگه‌ر ده‌گه‌ل والی به‌ره‌و شاره‌زور ته‌شرفتان بی، گشتمان له‌گه‌لتاین و، دو‌ژمنانتان ته‌رت و تونا ده‌که‌ین. والی له‌سه‌ر داوای مه‌حموود پاشا هه‌ر له‌و ساڵه‌دا که‌ ۱۲۵۷ بوو، به‌ له‌شکرکی زۆر له‌چه‌کدارانی سه‌ر سنوره‌وه و سوپای خۆی په‌گه‌ل مه‌حموود پاشا که‌وتن و، له‌ مه‌ریوان دایه‌زین. چهند رۆژیک خه‌ریکی راووشکار بوون. تا خه‌به‌ر هات که‌ عه‌بدوڵلا به‌گی برای ئەحمه‌د پاشا به‌ فه‌وجیک سه‌رباز و حه‌و توپ و هیندیك چه‌کداری تره‌وه، چوار فرسه‌خ له‌ هۆردووی والی دووره و نیازی وایه‌ هه‌لی. والی مه‌حموود پاشای، ده‌گه‌ل دوو هه‌زار چه‌کدار به‌سه‌رکردایه‌ تیبی ئامان به‌گی وه‌کیل په‌وانه‌ی شاری سوله‌یمانیه‌ کرد. به‌ قوباد به‌گیشی سپارد که‌ به‌ سانه‌کانی هه‌ورامی و ده‌سته‌یانوه و هه‌زار سواره‌وه ده‌ره‌ندیك بگرن که‌ نیو فرسه‌خ دوور بوو. خۆیشی که‌میک له‌ پشت ئەو دامه‌زرا.

ده‌لێن راسته‌که‌ ئەمه‌به‌: میرزا هیدایه‌توڵلای وه‌زیر که‌ بنه‌ماله‌یان هه‌میشه له‌پیش بوون و، له‌و کاته‌دا، له‌ والی دل‌خۆش نه‌بوو. خه‌به‌ری په‌رژوبلاوی له‌شکری سنه‌ی داوه به‌عه‌بدوڵلا به‌گ و رای سپاردووه، بی،

سه‌رده‌که‌وی.

عه‌بدوڵلا به‌گ به‌و هومیده‌ که‌ دژی والی زۆرن، سه‌به‌ی ئەو رۆژه له‌ جه‌نگه‌ی نیوه‌رۆدا که‌ سه‌رکرده‌کانی له‌شکر زۆربه‌یان نوستوون یان پال که‌وتوون، چه‌کدارانیش له‌ ده‌شت ئەسپ ده‌له‌وه‌رپین، به‌سه‌ری دادان. کاتی پاسداران خه‌به‌ریان دا و دو‌ژمن هات و گه‌یشه‌ نیو فرسه‌خی، که‌میک له‌و شه‌رکه‌رانه‌ی ئەرده‌لان که‌ له‌و ده‌مه‌دا حازر بوون. نیوه‌یان بی چه‌ک راپه‌ریون و هیندیکیان دو‌گمه‌ی که‌وا و پشتیتیدیان بو‌ نه‌به‌سراوه، سوار بوون و نزیکه‌ی هه‌زار که‌سیک به‌و حاله‌ چوونه به‌ر دو‌ژمن بو‌ شه‌ر. بابانی ده‌گه‌نی و پاسه‌وانان تیک ده‌گیرین و ئەرده‌لانییه‌کان سی جار پاشه‌کشه به‌ بابانییه‌کان ده‌کن. به‌لام چونکه‌ وه‌ک گوتمان، له‌شکر به‌و شپه‌رتوبیه‌ بووه و زۆربه‌شیان وه‌ختی خۆی سویتیدیان خواردووه که‌ ده‌گه‌ل بابان به‌شه‌ر نه‌ین، وایان به‌باش زانیوه راکه‌ن و تا سنه‌ خو‌ نه‌گرنه‌وه. هه‌ر ئەوه‌نده‌ش که‌ هیندیکیان هه‌لاتوون، شیرازه‌ هه‌لوه‌شاوه و ئەویتیش شوین که‌وتوون. هیندیك که‌س که‌ هه‌لنه‌هاتوون و شه‌ریان کردووه، وه‌ک شیخاله‌ به‌گ، نه‌زه‌ر عه‌لی به‌گ، حه‌مه‌ره‌زا کوری حه‌مه‌ عه‌لی به‌گی وه‌کیل، میرزا فه‌زلوڵا میه‌رداد و میرزا ئەبوولفه‌تح که‌ نامۆزا و دایکبرای به‌کتر بوون، میرزا په‌حیم کوری میرزا یوسف هه‌ر له‌ مه‌یدان کوژراون. مسته‌فا خانی ئەمیر ئەسلان به‌گ و نه‌جه‌ف قولی خانی کوری و حه‌مه‌قولی خانی نه‌زه‌ر عه‌لی خان و میرزا محه‌مه‌د په‌فیکی نازر توانیبوویان له‌ مه‌یدان دوور که‌ونه‌وه؛ به‌لام به‌ گولله‌ی کوردی خه‌لکی سوله‌یمانی کوژرابوون؛ ماباکی تا ناو سنه‌ ئاوپان نه‌دایه‌وه. ئەمانوڵلا به‌گ و مه‌حموود پاشا مه‌نزلیکیان ده‌میتێ بو‌ شاری سوله‌یمانیه‌، خه‌به‌ری ئەو شکانه‌ ده‌بیسن؛ ئەوانیش تفه‌ ده‌ستی لێ ده‌کن و سنه‌ بگره‌ و هاتم.

پاش چهند رۆژیک نه‌یارانی والی خه‌به‌ره‌که‌یان گه‌یانده‌ شای قه‌جه‌ر. والیبه‌ حوسن جیهان خانمیش خۆی گه‌یانده‌ تاران و تاوانی شکانی خسته‌ سه‌ر هیندیك له‌ دوستانی والی. شا، موسا خانی وه‌سسافی نارد که‌ به‌و

کاره رابگا. ئەویش بابا خاناغای برازای ئەحمەد خان بیگلەریگی مەرغەیی که میراخوری تەویلهی والی بوو، عەلی خان عەموو که لەو ئەردەلانییانەیه زۆر لەمێژسالە لە توبسەرکان دەژین و لەو دەمەدا ببوووە وەزیر و کاربەدەست، سمایل بەگی دارۆغە و قوباد بەگی فەراشباشیی گرت و هەشت هەزار تەمەنی کەرانه بەسەردا سەپاندن و ئەللا قولی خانێ لێلخانی قاجاری بەسەرەو دانان که ئەم پوولەیان لێ بستیتنی. ئەمانەیان زنجیر لە مل برده تاران و پوولەکیان لە خزمەکانیان ساند. والی، میرزا عەبدولمەجید کورپی میرزا شوکرووللا و ئاموزای میرزا هیدایەتوللای وەزیری که حاکمی جوانرۆ و عیقلی جاف بوو، نارده تاران که لەو شکانەیی مەریوان داوای لێ بووردن بکا؛ بەلام دژان وایان بوو تیجانەبوو، هەر گەیشته تاران لە داریان دا. حوسین قولی خان لە شینی ئەوا پارچەبەک شیعیری هۆندۆتەو، مێژووی بە ئەبجەد بوو دۆزیو تەو: (شەهید دوست شد عبدالمجید)، که دەبیتە ۱۲۵۷.

پاش ئەو رووداوە رەزا قولی خان که زۆر کاری گەند ببوو چوو تاران؛ داوای دوو سێ مانگ توپا خانمی خیزانیشی خووی گەیانندی. شا لەبەر خاتری خوشکی، چاوپۆشیی لە تاوانی والی کرد. بەلام لە والیەتی لاگرت و هەژدە مانگ لە تاراندا مایەو. پتر لە هەزار سەید و شیخ و مەلاو خان و ئەعیانی کوردستان که دەگەلیا بوون لەوئێ قەتیس مان.

لەم بەینەدا حەمەسەدق خان سەرەبەخۆ خووی ناونا بریکار و میرزا هیدایەتوللای کردە وەزیر و هەرچی خراپیش بوو دەربارەیی دۆستانی والی کردیان؛ که سیان لە ترسان شەو نەدەخەوت. دیسان والی بەسەر کرایەو و خراپەیی میرزا هیدایەتوللای ببوو هۆبەک که فەرمانی والیەتی درایەو بە رەزا قولی خان.

والیەیی دایکیشی مەلەبەندی ئیسفەندابادی بوو نامانوللا خانێ کورپی خووی داوا کرد. ئیسفەنداباد لە کوردستان جیاکرایەو و درا بە نامانوللا خانێ برای رەزا قولی خان. دۆستانی والیەش وەک: حەمە سەدق خان،

حوسین عەلی خان و ئەبوولفەتح خانێ کورانی نامانوللا خانێ گەورە، مەلا مەهدی قازی، میرزا هیدایەتوللای وەزیر، عەلی محەممەد بەگ کورپی ئەحمەد بەگ و چەند مامێکی، مالی خوێان برده ئیسفەنداباد.

والیەیی که لە تاران مابوو، دەگەل سەدری ئەعزەم حاجی میرزا ئاگاسیشدا باش رێک کەوتبوون؛ کاریکیان کرد که والی پاش هاتنەوێ بوو کوردستان نەتوانی ئاسوودە بژی. پینج مانگ لە هاتنەوێ رابردبوو. دایکی داوای مولکەکانی خووی و لاگیرانی سنەیی کرد. لە دەرباری شاو قەنەبەر عەلی خانێ سەرئێپ راسپێرا که بەو کاره رابگات. قەنەبەر داوای دوو مانگ دەردەسەر، نەیتوانی هیچ بکا و ناچار گەرایەو توبسەرکان که لەوئێ دادەنیشت و خەبەری تیشکانی خووی بە پیاوانی دەولت گەیانند. دیسان بەدوو سەد سێ سوارەو ناردیانەو بوو هەمان کار. ئەمجاریش داوای دوو مانگ بیتە و بەردە و تەفرە، دەم لە پوش گەرایەو.

نزیک بە سالی ۱۲۶۱ ئەحمەد پاشای بابان، نەسەری وەبەر باری ئێران دەهینا، نە جوابی رۆمیانێ دەداو. بە فەرمانی سولتانی رۆمی، نەجیب پاشای بەغدا بە سێ هەزار جەندەرمە و سوار و بیست تۆپەو بەرەو شارەزور هات که ئەحمەد پاشا لەناو بیات. گەیشته حەریر و کۆبە، چەند رۆژتیک وەلام و نامەیان دەگەل ئەحمەد پاشادا پێک گۆرپەو و پێک نەهاتن.

لە ئاکام ئەحمەد پاشا بە چوار فەوج سەرباز و دوو سێ هەزار سوار و چارده تۆپەو بەرەو شەری نەجیب پاشا بزووت و لە دوو سێ فرسەخی ئەو لەشکر بەزی کرد. ئەو شەو که دەبوا بە سبەیی ببیتە شەری، چەکدارانی ئەحمەد پاشا لە دەمەقالەو کردیانە شەری خو بەخوویی و پاشا بنیشتی لێ پووچەل بوو. هەر ئەوئێ دەو بوو کرا بە هەزار سوارێکی بابانەو و دوو سەد سەربازێکەو، خێوت و تۆپخانە جێ بیتنی و راکات. بەیانێ گەیشتهو سولەیمانیه و بە پەلە مالیان لێنا و بەرەو کوردستان رەوین. وەزیری بەغدا بێ شەری شارەزوری گرت و، عەبدووللا بەگی برای ئەحمەد پاشای ناونا

پاشای شاره زوور و گه پرایه وه به غدایه. ئەحمەد پاشا و هه والانی هاتنه سنه. والی به خیری هینان و له روانسەر دایه زراندن. والی، عه بدولکه ریم به گی پیاوی خۆی ره گه ل ئاوره حمان به گی راسپاردهی پاشا ناردە لای شای قاجار و داوای کۆمه گی لی کرد. شا گوتی چونکه نیوانمان ده گه ل رۆمیبیان خۆشه وا باشه له روانسەر نه مینی که سنوره و پتر بچن به ولاوه و با ههر له خاکی ئەرده لانیس بن. پاشا چاری ههر له وه دادیت بچیتته وه ولاتی رۆم، به ره وه به غدا رۆیشته و له وه زیری به غدای خواست یاریده ی بدات.

والی ره زا قولی خان له رۆژی ۲۳ی سه فهره مانگی سالی ۱۲۶۲دا بو کاروباری خۆی به ره و تاران ری کهوت. رۆژی پازده ی مانگی مه ولود گه یشته تاران و گورجیک برایه لای شا. دایکی ئەوه نده ی خراپه گوتیوه، که شا له والیه تیبی لاگرت و، ئامانوللا خانیه له جی دانا. ره زا قولی خان که وای زانی مه نوچه ر به گی میراخوری نارده وه که خه به ر به دۆستانی بدا. میراخوری شه وی چوارشه مه ی هه شته می مانگی جیمادی دووه م گه یشته وه سنه و، سبه ی شه و هه رچی هه والی ره زا قولی خان بوون خۆیان بو بارکردن تیک نا.

شازاده توپاخانم ده گه ل چند پیاوماقولییکا بریارباند به شه ری و نه هیلن ئامانوللا خان ببیتته والی. ئامانوللا به گی وه کیل ههر ده سبه جی به چند که سه تیکه وه خۆی گه یانده ئیلاق. ئامانوللا خان نامه ی بو سانه کانی سنوره و خه لکی شاره کان و به گزاده کورده کان نارد گشتیان گوتیان له گه لتاین.

توپاخانم رۆژی پینج شه مه ی نۆی مانگی ناوبراو (جیمادی دووه م) له سه ر ته گبیری مه لا عه باس و حه مه سولتان، وازی له شه ری هینا و گوتی کی بارده کا، بارکا. هیندیک له باجران ههر ئەوی رۆژی ده گه ل بیست سی مالیک له پیاوانی ره زا قولی خان چوونه گه رووس و له دپهاتی حه مه ره حیم خانیه گه رووس دامه زران. پاشان هاتنه ئیلاق و ره گه ل ئامانوللا به گی وه کیل کهوتن و ماوه ی شه ش رۆژ زۆربه ی گونده کانیان تالان و ویران کرد.

دوایی که ده رکهوت کاری ئەمانوللا خان سه رکه وتوه، ئامانوللا به گ چه کداره کانی خۆی به عه باس قولی خانیه کوری ئامانوللا خانیه گه وره سپارد و هاتنه وه سنه و ماله خۆی برده (حه وش بارانی) له هه ورامان و هاتنه وه ئیلاق؛ به لام دوا ی رۆژتیک کاریان لی ئالۆزا و هاتنه وه سنه.

له پازده هه می مانگی ناوبراودا چند مالیکی تر ده گه ل حه مه سولتانی حاکی سه قز چوونه سه قز؛ به لام هیندیک له خزمانی حه مه سولتان. وه ک: سمایل به گی وه کیل و ئاخه به گ و حه مه سالح به گی برای و حه مه به گی به حیا به گ و هی تریش که حه مه سولتانیان خۆش نه ده ویست و لاگری والیه تازه بوون و به ره و موکوریان چووبوون، هاتن که له سه قز حه مه سولتان و یارانیان تالان کهن. له وه ده مه دا سوله یمان خانیه هه وشار ده گاته سه قز؛ بنه و باریان به ره و هه وشار بارده کا و لای خۆی دایان ده مه زرتینی.

تائیره میژووی مه ستوره خانم ده رباره ی ره زا قولی خان ده برپه تته وه. ئابه توللا مه ردۆخیش ده لی:

ره زا قولی خانیه نه ره لان: کوره گه وره ی خان که له والیه خانیه کچی فه تحالیشا بو له ۱۲۵۰دا به ته مه نی ده سالی کرا به جینشینی باوکی. فه تحالیشا به حاتمه خانیه شه ها بودده وله و شازاده فتحوللا میرزا و تاج به یگم خانیه خوشک و برای والیه دا فه رمانی والیه تیبی بو نارد. به چکه شاکان چند رۆژتیک دوا ی فه رمان گه یانندن و پرسه کردن، گه رانه وه. والیه و میرزا فه ره جولای وه زیر به کاروباری ولات راده گه یشتن.

شازاده ئەرده شییر میرزا (روکنوده وله) ی حاکی گه رووس به له شکر تیکه وه بو گرتنی کوردستان دیت. والیه ی تازه بار به رووبه ند و په چه وه سوار ده بی و به له شکره وه بۆی ده چی.

له زاغه و ئاغ بلاغ هۆردووبه ز ده کا. ئەرده شییر میرزا تی ده گا که له شه ره ژندا سه رکه وی یان بن که وی ههر زیانیه تی. له شه ری از دینی و ده نیریتته خوازیبینی و خانیه خانمان که کیژی والیه بووه ماره ده کا و له

باتی شیر شتیکی تر دهووشینی و شهر به بهزم دوابی دینی و بووک دها و دهگه‌ریتته‌وه. له سالی ۱۲۵۱د فته‌تخالی شا ده‌مری. محمه‌مد شای نه‌وهی که جینشینه و له نازهربايجان ده‌بی، میرزا هیدایه‌توللا ئەمین له لایهن والیبه‌وه ده‌یگاتی و ده‌گه‌لیا ده‌چته‌وه تاران. دواى له‌سه‌ر ته‌خت رۆنیشتن، میرزا خه‌لات ده‌کا و فه‌رمانیکی بو‌ده‌دا. له‌شکری ئه‌رده‌لان به‌خاته ته‌ک بارام میرزای برای شاوه و بچنه سه‌ر حه‌مه‌حوسین میرزای کوری حه‌مه‌ه‌لی میرزا و کرماشان و لورستان و خوزستانی لی بستین و بارام میرزای له‌جی دانین.

ره‌زا قولی خان له‌ جه‌نگه‌ی زستان به‌ هه‌شت هه‌زار سوار و فه‌وجیک سه‌ربازوه له‌ کاروانسه‌رای ماهی ده‌شت ده‌گاته له‌شکری بارام میرزا. حه‌مه‌ حوسین میرزا شهر ناکا و به‌چند پیاویکه‌وه دیتته‌وه تاران. دواى چنده‌ رۆژ ده‌گه‌ل چنده‌ شازاده‌ی ترا ده‌یانسه‌نه‌ زیندانی ئه‌رده‌ویل. بارام میرزا و له‌شکری ئه‌رده‌لان ده‌گه‌نه‌ کرماشان و دوايه والی ئه‌گه‌ریتته‌وه سنه. هه‌ر له‌و ساله‌دا نه‌جف قولی خان کوری حه‌مه‌ حه‌سه‌ن خان و نه‌وه‌ی ئامانوللا خان به‌سی سه‌د سواره‌وه ده‌چنه‌ گورگان و خوراسان و نازاوه‌ی دژی شا داده‌مرکین و به‌ خه‌لاتی شاوه ده‌گه‌ریتته‌وه.

هه‌ر له‌ ۱۲۵۱د دایکی والی، توپا خانمی خوشکی شا بو‌ره‌زا قولی کوری ده‌خوای و له‌ سالی ۱۲۵۲د ده‌گه‌ل سه‌رناسانی کوردستان خو‌ی ده‌چیتته‌ تاران و پاش به‌زم و زه‌ماوه‌ندیکی شایانه‌ بووک دینیتته‌وه کوردستان.

له‌ سالی ۱۲۵۴د، شا که بو‌گرتنی هیرات و تورکستان ده‌چوو، ویستی هیندیک سوپای ئه‌رده‌لانیس به‌ری. دیسان نه‌جف قولی خانى ناوبراو به‌ پان سه‌د سواره‌وه که‌وته ته‌کی و تا ده‌وری قه‌لای هیرات چوون. حه‌مه‌ سادق خانى ئه‌رده‌لان که له‌ داخی ره‌زا قولی خان چوووه کرماشان و ببوو په‌نابه‌ری موعته‌مه‌دوده‌وله‌ مه‌نوچه‌ر خانى حاکمی کرماشان، ده‌رفه‌تی له‌م هه‌له‌ هیتنا به‌دوو سه‌د سواری خو‌یه‌وه به‌ره‌و کوردستان دیت. والی و میرزا

فه‌ره‌جوللا له‌ نیوه‌رۆدا ده‌گه‌ل چنده‌ چه‌کداریک له‌ شار ده‌رده‌که‌ون تا ریتگی لی بگرن، شه‌و ده‌گه‌نه‌ گوندی (نه‌ران). حه‌مه‌سادی خان که ئەمه‌ ده‌زانی، له‌ ریتگی به‌میتان و گرزه‌چاره‌وه دیت و له‌ نیوه‌شه‌ودا ده‌ریتته‌ ناو شار.

مالی میرزا فه‌ره‌جوللا وه‌زیر و میرزا هیدایه‌ت ئەمین و مه‌لا عه‌باس شیخه‌لئیسلاام و کومه‌لیکی تر هه‌ر ئه‌و شه‌وه‌ بارده‌که‌ن و به‌یانی نیوه‌رۆ ده‌چنه‌ ناو عیلى جاف له‌سه‌ر سنوور.

والی و میرزا فه‌ره‌جوللا که‌وا ئەزانن به‌ په‌له‌ ده‌گه‌ریتته‌وه و ده‌گه‌ل گزینگی هه‌تاوا خو‌ ده‌ناو شار داوینه‌وه. حه‌مه‌سادی خان له‌ خانوی حوکماتدا ماته‌ی داوه له‌ سه‌ربانانه‌وه و له‌ سه‌ر مه‌یدانی ده‌روازه‌وه تا نیوه‌رۆ شهر ده‌که‌ن زه‌فه‌ر به‌یه‌کتر نابهن. ئەمجار ئامانوللا به‌گی وه‌کیل و قویاد به‌گی فه‌راشباشی و چنده‌ به‌گزاده و تفه‌نگچی هه‌ورامی و بانه‌یی، به‌ ته‌ناف هه‌لده‌گه‌رینه‌ پشت بانان و ته‌نگه‌یان پی هه‌لده‌چن. له‌م لایشه‌وه به‌ ته‌ور و بیور ده‌رگای قه‌لا ده‌شکی و ده‌ریتته‌ ژوووه‌وه و، ده‌بیتته‌ شه‌ری ده‌سته‌ویه‌خه. حه‌مه‌سادی خان به‌دیل ده‌گیرى و زۆر له‌ پیاوانی ده‌کوژتین.

له‌ سالی ۱۲۵۵د میرزا فه‌ره‌جوللا‌ی وه‌زیر و میرزا هیدایه‌توللا ئەمین نیوانیان ناخۆش ده‌بی. خه‌لکی شاریش ده‌بنه‌ دوو ده‌سته‌ی دژی یه‌ک و هه‌رکه‌ به‌یاری خو‌ی هه‌لده‌لی.

دایکی والی لاگیری ئەمین بووه. والی لای وه‌زیری گرتوه و یارمه‌تیی له‌ میرزا ئاغاسی وه‌زیره‌ زله‌ی شا خواستوه. کیتشه‌که‌ گه‌بیه‌ته‌ لای شا. شا که چۆته‌ کویتستانی ئەلوه‌ند، والی و دایکی و میرزا فه‌ره‌ج و چنده‌ مه‌لا و پیاوماقولیکی سنه‌ی بانگ کردۆته‌ هه‌مه‌دان. دایکی والی و میرزا فه‌ره‌ج ریک ده‌خاته‌وه و، دینه‌وه. به‌لام دیسان والیبه‌ زۆر دان به‌ فه‌ره‌جدا ناهینى. کاره‌کانی به‌ ئەمین ده‌سپیرى. فه‌ره‌جی وه‌زیر له‌ کار ده‌که‌وی و پاش دوو سی مانگ بیکاری له‌ سالی ۱۲۵۶د پشت له‌ دنیا ده‌کا و

ئەمىن دەكرى بە ۋەزىر.

لە سالى ۱۲۵۷دا ديسان مەحمود پاشاى بابان بە ھەزار مائە ۋە دېتە كوردستان و پەناى بە والى دەبا. دواى دوو مانگ بە خىتوكر دىكى باش، مەحمود پاشا و چەند پىياوماقولىكى دەگەل والى دەچنە تاران و شا زۆريان بە خىر دىنى. دواى پىنج مانگ لە تاران ۋە مەرەخەس دەكرىن، كە بگەرىنە ۋە. بە فرمانى شا والى بە لەشكرى سنە ۋە رەگەل مەحمود پاشا ئەكەوى كە دايمە زىتتە ۋە لەشكر دەگاتە سەر لىتوارى زىتوار.

لە پىشا گوتمان والى و داىكى نىوانيان تىك چووبو. زۆر لە پىاۋە زەلكانى كوردستان بە سەركرەبىيى مىرزا ھىدايە توللا ھەزىان لە داىكى والى دەكرد و دژى والى بوون و ھەر دەخەفتان چەت بەخەنە كارى ۋە.

لە رەفى زىتوار ۋە مىرزا ھىدايە توللا چەند چەكدار تىك بە سەركرەدایە تىيى ئامانوللا بەگ دەگەل مەحمود پاشا بەرە ۋە شارى سولەيمانى دەنيرى كە پاشا دامە زىتتە ۋە. ۋە لامىش بۆ عەبدووللا پاشاى براى ئەحمەد پاشا بەرى دەكا، كە من لەشكرى والىم لە پىاۋى ئازا ھەلە ۋە ژاردوۋە. ۋە رە بگەيە سپاردوۋمە ھەر دەنگى شەببورت بگاتە ئىمە، بەرابى لەشكر بەكشىتە ۋە ۋ، لەشكر بلاۋەى بكا. عەبدووللا پاشا گورجىك بە فەوجىك سەرباز و دوو ھەزار سوارە ۋ، چوار تۆپە ۋە سەعات دووى رۆژى چوارشەمە، دەى مەلودى ۱۲۵۷دا دەگاتە نىك رىزى پاسەوانان. نۆكەس كە برىەتى بوون لە: مىرزا فەزوللا مېھرداد، مىرزا ئەبولفەتخ، مەمەد رەزا بەگى رەمشتى كورى ھەمەعەلى بەگ، شىخالى بەگ كورى نەزەر بەگ، مىرزا رەھىم كورى مىرزا يوسف، مستەفا خان كورى ئەمىر ئەسلان خان و نەجەف قولى خان كورى ھەمە قولى خان كورى نەزەر عەلى خان و مىرزا ھەمە رەفىعى نازر. بى ئەۋەى ئاگانان لە كەين و بەينى مىرزا ھىدايەت بى، لە ۋە دەمەدا دەچنە ناۋ پاسەوانان. شەببورتى لەشكرى عەولا پاشا لى دەدرى. پاسەوانان رادەكەن. ئەو نۆكەسە كە نازانن خەبەر چىبە! ھەلنايەن ۋ، لە مەيدان دەچەقن، دەبىتە تەقە. والى كە بەھاتنى دوژمن دەزانى،

دەس بەجى عەبدوولمەمىد سولتەنى بانەبى بە ھەزار تەفەنگچى بانە و سەقزە ۋە بۆ ھىمدادى ئەو نۆكەسە دەنيرى، خۆشى بەدوواندا دەچى. ۋەزىر پەنامەكى عەبدوولمەمىد سولتەن قاۋ دەكا، كە شەر نەكا و خۆ بداتە كەنار.

لەشكرى عەبدووللا پاشا نۆكەسەكە دەكوژن و، پەلامارى والى دەدەن. مىرزا ھىدايت بەوالى دەلى پاسەوان و عەبدوولمەمىد سولتەن جوقە ۋە اربان نەماۋە، ھەموو كوژران؛ تا ئىمەش بەرنەكەوتوبن با راکەين. والى راکە و دوژمن بگەۋە شوتىنى! ھەرچى گرتوويانە كوشتوويانە.

لەولائىشە ۋە ئامانوللا ۋەكىل و مەحمود پاشا گەيشتەتە يەك فرسەخى شارى سولەيمانى. ھەرئە ۋە خەبەرە دەبىسن، بەرە ۋە سنە دەبقاچىن و دىنەۋە شار. داىكى والى كەيفى سازە ۋ ھەر گىقەى دىت، گورجى باسى شكانى والى كە لاۋىكى نەزانە ۋ گوى لەمستى مىرزا عەبدوولمەجىدى كورى مىرزا شوكروللا (ئاموزاى مىرزا ھىدايە توللا) يە، بۆيە شكاوە و ئاپروومان تكاۋە، دەنامە بەكدا دەنووسى و بەمىرزا فەرەجەكەدا دەنيرىتە تاران.

ۋالىش مىرزا عەبدوولمەجىد دەنيرى كە باسى شكانى بۆ شا بكا و، يارمەتى لى داۋاكا تا تۆلەى خۆى ۋەستىنى. عەبدوولمەجىد ھەر دەگاتە تاران لە سەرى ئەدەن. شا ھەمەتەقى پىشخزمەتى خۆى دەنيرى، والى بۆ دەباتە تاران. موسا خانى ۋە سسافىش دەنيرى كە ماكى شكست سزا بدا، ھەتا دەگاتە ۋە كوردستان. بابە خاناغاي مىراخوڤ و عەلى خانى عەموو كە ئەردەلانى ۋ ھەمەكارەى والى و دانىشتوۋى توبسەركان بوۋە، دەگەل سمایل بەگى داروغە و قوباد بەگى فەراشباشى كە گشتيان سەر بە والىن، بە زنجىر كراۋى دەنيرىتە تاران. ھەشت ھەزار تەنپىش تاوان لە كەس و كاريان دەستىنى.

والى ھەر دەگاتە تاران لە كار دەدەكرى و فرمان دەردەچى كە مىرزا ھىدايە توللا خۆى ھەمە كارەبى و باجى ھوكمات ئەو بىستىنى.

میرزا که دیتته‌وه، عه‌باس قولی خانى مامى والى ده‌کاته بریکار (نایب) و فرمانان به مؤزى والى ده‌رده‌کا. دواى سى مانگ عه‌باس قولی لاده‌دا و همه‌سادیق خانى برا گه‌وره‌ی عه‌باس قولی ده‌کاته بریکارى والى. والى هه‌ژده مانگ له تاران ده‌گه‌ل سه‌ید و مه‌لا و هه‌واله به‌ریزه‌کانى تر، سه‌رگه‌ردان و بیتکار ده‌خولینه‌وه. شازاده توپا خانى ژنى که خوشکى شا بووه، خو‌ی ده‌گه‌یه‌نینه تاران و تکا بۆ مېردى ده‌کا و دووباره ده‌کریتته‌وه به والى. ره‌زا قولی خان توپا خانى ده‌گه‌ل نامانوللا به‌گ و کوردستانیه‌کانى تر که نزیکه‌ی هه‌زار که‌سیک بوون به‌پری ده‌کاته‌وه سنه و خو‌شى دواى چوار مانگ به خه‌لات و فه‌رمانه‌وه، ده‌گه‌ریتته‌وه. هه‌ر ده‌گاته گوندی جامه‌شۆران دایکى له داخان سنه به‌جی ده‌هیلئى و له پری گه‌رووسه‌وه پروو ده‌کاته تاران. ره‌زا قولی خان نامانوللا خانى براى به‌شویندا ده‌نیرئى که هه‌ر چۆنیک بئ بیگیریتته‌وه. نامانوللا له ریگه ده‌گاته دایکى. دایک ئه‌ویش هه‌لده‌خریتنى و ده‌بیا بۆ تاران و ده‌ست ده‌که‌ن به پیلانگیران. له ئاکاما وا ده‌کا مه‌لئه‌ندی ئیسفه‌نداباد له کوردستان جیابیتته‌وه و بدریتته ده‌ست نامانوللا. شا به قه‌نیه‌ر عه‌لى خانى سعدودده‌وله‌ی مامى ده‌سپیرئى که هه‌رچی سه‌ر به دایکى والیه وه‌ک: همه‌سادیق خان و حوسین قولی خان و ئه‌بوولفه‌تخ خان و مه‌لا مه‌هدى قازى و عه‌لى محمه‌د به‌گى کورپى ئه‌حمه‌د به‌گ و هی تریش له سنه‌وه بارکا بۆ ئیسفه‌نداباد.

ره‌زا قولی خان دوو سال بئ هه‌راوکیشه والیه‌تیبی کرد. به‌لام دایکى ده‌ستی لئ هه‌ر هه‌لئه‌گرت تاواى کرد که له سالى ۱۲۶۱د ره‌زا قولی خان له والیه‌تى خرا و برايه تاران و نامانوللا خانى براى واتا غولام شا خان کرا به والى و گه‌رايه‌وه کوردستان. به‌لام له ریگه‌دا میرزا هیدایه‌توللا به‌ر چنگى عیبرزایل که‌وت و هه‌موو ناواتى برده ژئیر خاک.

نامانوللا خانى دووه‌م: کاتئ نامانوللا خانى دووه‌م له قسلا‌نه‌وه به‌ره‌و سنه هات، ده‌سته‌ی عه‌باس قولی خان و نامانوللا به‌گ هه‌ر یه‌که به‌لایه‌کدا هه‌لات. خه‌لکى شار تیکرا پیشوازیی کرد و رۆژى یه‌کشه‌مه دوازده‌ی

مانگى جیمادى دووه‌مى سالى ۱۲۶۲ له سه‌ر کورسیی والیه‌تى پالى دایه‌وه.

ره‌زا قولی خان که‌وته‌خۆ؛ نامه‌ی بۆ را‌کردووه‌کان نووسى که له‌سه‌ر سنوور ئازاوه بنینه‌وه و ئه‌گه‌ر ده‌توانن بگه‌نه توپاخانم و شه‌ر بکه‌ن. هه‌لاتووه‌کان به قسه‌یان کرد و هاتنه شه‌ری والى. ئه‌ویش به سه‌رکردایه‌تیبی نه‌جه‌ف قولی خانى کورپى همه‌سه‌نه‌ن خان و سمایل به‌گى دارۆغه فه‌وجیتکى نارده سه‌ر یاغییه‌کان و له به‌یانیبی رۆژى پینج شه‌مه‌ی مانگى ناوبراو گه‌یینه سه‌ریان یاغییه‌کان هیتدیکیان هه‌لاتن. هیتدیک مان و شه‌ریان کرد. کۆمه‌لئیکیان لئ به‌دیل گیرا و به زنجیرکراوی هینایانه‌وه لای والى. والى ویستی بیانکۆژئى، به‌لام به تکای حوسین قولی خان و مه‌حموود خان به‌خشینی.

له‌ولاشه‌وه، نامانوللا به‌گى وه‌کیل به هه‌زار تفه‌نگچیبی هه‌ورامى و سواره‌ی له‌ک و سورسوره‌وه به‌ره‌و سنه هات و رۆژى سئ شه‌مه‌ی ۲۸ى مانگى ناوبراو گه‌بشته همه‌نه‌ن ئاوا. نامانوللا خان بۆی چوو. له‌شکری خو‌ی کرده سئ به‌ش، به‌شیکى به‌سه‌رکردایه‌تیبی خو‌ی له ناوه‌راست را‌گرت و مه‌حموود خان و نه‌جه‌ف قولی خانیشی کرده سه‌رکرده‌ی دوو به‌شه‌که‌ی تر. هه‌ر له به‌یانه‌وه تا نیسه‌رۆیه‌کى دره‌نگ شه‌ریان کرد. چه‌کداره‌کانى وه‌کیل له جه‌نگه‌ی شه‌را وازیان له وه‌کیل هینا و هاتنه لای والى. وه‌کیل و ئه‌سه‌دوللا به‌گى کورپى و فه‌تخالی به‌گى برازای، له‌گه‌ل چه‌ند که‌سیکا له قه‌لادا قه‌تیبس مان. عه‌لى محمه‌د به‌گ که ئامۆزای وه‌کیل و نۆکه‌ری والى بوو، چوو له قه‌لای ده‌رتیان و هینانیه‌ لای والى هینایانه‌وه سنه؛ وه‌کیلیان له مالئیکى چۆلدا چه‌پس کرد و پاشان کوشتیان.

له باسى پرووداوه‌کانى پاردا که‌میک له‌مه‌ر ئه‌حمه‌د پاشای بابان دوام وا ئیستا ده‌مه‌وی چیرۆکه‌که‌ی ته‌واو که‌م:

دواى ئه‌وه له ده‌وله‌تى ئییران هومیدی برا، به ده‌سته‌ویه‌سته‌وه پرووه

به‌غدا رۆښشت و ماو‌یه‌ک له‌و گهرمینه‌وه مایه‌وه. نه‌گهرچی نه‌حمه‌د به‌گی کوری نه‌جیب پاشا خاتره‌میشی کرد که هیچی لی‌ناکه‌ن؛ دیسان نه‌بوترا بچته به‌غدا. له‌به‌هاری سالی ۱۲۶۲دا پرووی کرده سوله‌یمانی و ده‌گه‌ل عه‌بدو‌للا پاشا برا گچکه‌ی خۆی به‌شهر هات و شکا و نه‌حمه‌د پاشا ده‌گه‌ل چه‌ند که‌سیکا هه‌لات و تا گوندی تیله‌کو که له‌ئیسفه‌نداباده و مولکی حوسین قولی خانی نه‌رده‌لانه تاوری نه‌دایه‌وه.

ژنی حوسین قولی خان میمکزی نه‌حمه‌د پاشا بو دوا دوو سی شه‌و که به‌میوانی مایه‌وه، حوسین قولی خان بای هه‌زار تمه‌نیک نه‌سپ و ئیستر و لوین و پاره و ماره‌ی دایه و له‌ریگه‌ی قزل‌توزون و هه‌وشاره‌وه گه‌یشته نه‌رزهرۆم و له‌ویشه‌وه چووه نه‌سته‌مبول و ئیستا و له‌وییه. دوا هه‌لاتنه‌که‌ی له‌شهری عه‌بدو‌للا پاشادا، کوچ و مال و هه‌والانی چوونه‌وه سوله‌یمانی. هه‌رچه‌ند نه‌مانوللا خان خۆی گرتبوو رۆژ به‌رۆژیش به‌ر پیتی توندتر ده‌بوو، به‌لام توپاخانم هه‌ر ده‌سته‌بردار نه‌بوو. هینده‌ی شکایه‌ت لای شای برای لی‌کرد تا شا ئیسفه‌ندابادی پی‌به‌خشی. رۆژی یه‌کشه‌مه‌ پازده‌ی رهمه‌زانی ۱۲۶۲ ده‌گه‌ل دۆستانی خۆیدا چووه قسلان و ناردی هه‌رچی له‌داخی والی گه‌ییونه گه‌رووس و هه‌وشار و کولیایی، هینانیه‌وه لای خۆی و دیهاتی ئیسفه‌ندابادی (هه‌ر که‌سه به‌گویره‌ی خۆی) پی‌سپاردن. له‌نۆزده‌ی مانگی ناوبراودا تا‌عون گه‌یشته قسلان و بیست و هه‌شت که‌سی له‌دوو شه‌ودا کوشت. رۆژی بیسته‌م خانم له‌به‌ر تا‌عون هه‌لات و هاته‌گوندی (ویج) و کردیه بنکه‌ی خۆی.

خانم به‌ر له‌هاتنی تا‌عون و ده‌رچوونی له‌قسلان، ناغا حه‌سه‌نی برای شیریی خۆی به‌شکات نامه‌یه‌که‌وه نارد تاران و بو‌شای نوسیبوو که له‌چنگ زولمی ئامانوللا خان قه‌ت جوقه‌واریک له‌سنه‌دا نه‌ماوه و، گشتیان هه‌لاتوون. هیندی‌ک له‌کاربه‌ده‌ستانی ده‌رباریش بو‌خاتری دل‌ی توپاخانم و خاتری دایکی شا ئۆبالیان بو‌کیشابوو که راست نه‌کا. رها قولی خان له‌تاران بوو. حاجی میرزا ناغاسی برديه لای شا و فه‌رمانی والیه‌تیی بو

ده‌رکرا و هه‌ر به‌ناغا حه‌سه‌نه‌که‌دا مزگینیی بو‌توبا خانم درا.

تا ئیره قسه‌ی مه‌ستووهره خانم بوو، ئایه‌توللا مه‌ردوخ له‌ژنیر ناوی (غولام شا خان)دا که نازناوی نه‌مانوللا خانی بوو، ئاواي باس ده‌کات:

هوکمی غولام شا خانی نه‌رده‌لان: له‌سالی ۱۲۶۲دا دپته‌وه سنه و مل ده‌نی له‌نازاردانی لاگرانی رها قولی خان. ئامانوللا به‌گی وه‌کیل له‌ترسانن راده‌کا و ده‌چپته (حه‌وش بارانی) هه‌ورامان. مه‌لا عه‌باس شیخه‌لئیسلام و کو‌مه‌لئیک به‌ره‌وه‌وشار تهره‌ده‌بن.

توبا خانمی ژنی رها قولی خان که له‌شار ماوه‌ته‌وه له‌چنگ ژنی ئامانوللا خان دنیای لی‌ده‌بیته چه‌رمی چوپله‌که. هه‌رچی داواش له‌ده‌ولت ده‌کا چاریکی لی‌بکه‌ن بی‌به‌هره ده‌میئنی. ناچار بو‌نه‌مانوللا به‌گ ده‌نوسنی که نه‌گه‌ر له‌وه‌جه‌نده‌مه‌ر زگارم نه‌که‌ی به‌تریاک خۆم ده‌کوژم. نه‌ویش نامه‌که نیشانی حه‌سه‌ن سان و نه‌حمه‌د سانی هه‌ورامی ده‌دات. سویندی بو‌ده‌خۆن که تا دوا دل‌ویی خوتنیان له‌قسه‌ی وه‌کیل ده‌رناچن. به‌وه‌مه‌رجه که خانم له‌شار ده‌رکه‌وی و بگاته حه‌سه‌ناباد.

وه‌کیل له‌۲۱ی مانگی جیمادی دووه‌می ۱۲۶۲دا به‌هه‌ورامییه‌وه ده‌گاته حه‌سه‌ناباد. والی به‌وکاره‌ده‌زانی و ناهیلتی خانم له‌شار ده‌رکه‌وی و خۆی به‌له‌شکره‌وه ده‌چپته حه‌سه‌ناباد. هه‌ورامی که ده‌زانن له‌جیاتی خانم، والی به‌له‌شکره‌وه هاتوو و از له‌وه‌کیل ده‌هین و ده‌ده‌نه‌چیا. دوو سه‌ت سواریکی له‌کیش که هه‌ر بو‌خانم نه‌جاندان هاتبوون. و از له‌وه‌کیل ده‌هین و ده‌چنه‌ناو له‌شکری والی. وه‌کیل که نه‌ده‌توانی راکا نه‌ده‌کری بیته‌پیش، به‌نزیکانی خۆیه‌وه خۆی نه‌خاته‌قه‌لاوه و شه‌ر ده‌قه‌ومنی. هه‌ر له‌هه‌وه‌لی ته‌قه‌دامه‌زراندا، شا که‌ره‌م سانی سورسوری که هه‌والی وه‌کیل بووه نه‌کوژری. هه‌ورامییه‌کان له‌چیاوه داده‌به‌زن و دینه‌ناو له‌شکری والیه‌وه؛ وه‌کیل و نه‌سه‌دوللای کوری و فه‌تحالی به‌گی برازای و چه‌ند خزمیکی، تا دره‌نگانی نیوه‌رۆ شه‌ر ده‌که‌ن.

والی چهند سەید و شیخان دەگەڵ حوسین قولی خان و عەلی محەممەد بەگی ئاموزای وەکیل دەنیری که دلخۆشیی وەکیل بدەنەو و سوپندی دەخوا که هیچی لی ناکا و چاکەشی لەگەڵ دەکات. وەکیل باوەر دەکا و دیتە خزمەت والی و ئەویش ماچی دەکا و دوای نیوسەعات ویکرا بەرەو شار دیتەو.

لە پێگەدا میرزا فەتاح کورپی میرزا فەرەجوللا وەزیر تەگبیر بو و والی دەکا که وەکیل بە حورمەتەو نەباتە شار. والی لە ئانقەست خۆی وە درەنگی دەخا و سەعات دووی شو و دیتەو شار. وەکیل لە مالتیکی چۆلدا حەبس دەکا و، پاش هەشت رۆژ دەیکوژێ. کورپ و برازا و خوارزاکانیشی ئەداتە دەست حەمە عەلی بەگ.

ژنی میرزا فەرەجوللا بەزە پبانا دیتەو و تکایان بو له والی دەکا و ئازاد دەکرتین. رۆژی بیست و شەشی شابانی ۱۲۶۲ میرزا پەحیم خانی پێشخزمەتی شا، دیت که تويا خانم بەریتە ئیسفەنداباد. لە هەشتی پەمەزاندان توياخانم دەگاتە قسلاان و نامە بو دوستانی ئاوارەبووی دەنووسی و دەیانەیتیتە قسلاان و لە گوندەکانی ئەو ناو دەابانمەزینێ و، نامە بەکیش بو حاجی میرزا ئاغاسی سەدری ئەعزەم دەنووسی و تیا ئەلی: ئاخر هەر تو نەبووی دەتگوت من منالەکانی نایوسسەلتەنەم خۆش گەرەکه. ئیستا چۆنە وای بەم دەردە چوون و دەنگ ناکە؟!

حاجی میرزاغا که نامە پێ دەگا، لە یارمەتیی والی و والیبە پەشیمان دەبیتەو و بۆی ئەنووسیتەو: «هەرچی فەرمووتە هەقە؛ پیاو زۆرجار شتی لەبیر دەچێ؛ تو ئەبێ بمبەخشی. خوا حەزکا قەرەبووی ئەکەمەو. قسەکه لەناو خۆمان دەرنەچێ، لە ژێر سایە ی داربیدا پالندەو و بێ خەم تریاکی خۆتی لی بکیشە! بە هومیدم ریشە ی کیشەت بو هەلکەنم.»

زۆری پێ ناچێ میرزا ئاغاسی کارێک دەکا (ئامانوللا غولام شا) خان دەرکری و رەزا قولی دوای پینج مانگ بەرەهەلدایی بکرتیتەو بە والی و،

لە پازدە ی شەشەکانی سالی ۱۲۶۲ دا فەرمانەکە ی دەدریتە دەست. نوخسەکەشی لە هەشتی ناو جیژناندا دەگاتە سنه. والی پادەسپیری که هەرچی دەنکه جۆبەکی ئامانوللای خواردوو ئەمانی مەدەن. میرزا جافری وەزیر، سمایل بەگی دارۆغە، میرزا حەمە رەزای موعتەمەد کورپی میرزا عبدالکریم و چەند کەسیکی تر بەردەس دین و دەخرینە گرتوو خانەو. زۆر کەس وەک حوسین قولی و نەجەف قولی کورانی حەمە حەسەن خان. میرزا فەتاح کورپی میرزا فەرەجی وەزیر و هی تریش هەلدین و شارەزوور بگرە و هاتم!

والی بو خۆی لە یازدە ی ناوجیژنانی ۱۲۶۲ دا بو سیتەم جار دیتەو و کوردستان و هەر لە جیتی ئەوانە ی که لە کوشتنی وەکیل دەستیان بوو بەردەست ئەکا و سزایان ئەدا. ئەمانەش بریەتی بوون لە: جافر قولی ئەردەلان خوشکەزای ئامانوللا خانی گەورە، میرزا سمایلی دارۆغە، میرزا برایمی مونشی کورپی حاجی مستەفا، دوو فەریش بەناوی ئەلقاس و حەمە ی کورپی (سەبزی لەک). هەر کەسە بەگوتیە ی خۆی تەمێ دەکری. پرسە بو وەکیل دادەنریتەو. بە فەرمانی والی هەموو کەس جلی رەشی تازبەباری دەپۆشێ و، والی خۆیشی بەپیتی ریتوشوینی عاشیرەتی رەش پۆش دەبێ و قور دەسەری خۆی هەلدەسوێ. پاش تازبەمانی ئەسە دوللای کورپی لە جینگە ی باوکه کوزراو هەکە ی ئەکاتە وەکیل.

رەزا قولی خان بو جاری دووهەم: سیتەم مانگی ناوجیژنانی سالی ۱۲۶۲ رەزا قولی خان فەرمانی والیبەتیی وەرگرت و نۆی مانگ پرونووسی فەرمانی بو سنه نارد. شیخالی خانی ماکوویی سەرەهەنگ و هاشم سولتان و مەحموود پاشای بابان و مەحموود خانی کورپی ئامانوللا خانی گەورە، کەوتنە گیانی یارانێ ئامانوللا خان. وەزیرەکە ی و سمایل بەگی دارۆغە و میرزا حەمە رەزا و میرزا عەولکەریم و و چەند کەسیکی تریان گرت.

رۆژی شەمۆی دە ی مانگ، توياخانم، عەباس قولی خان و هیندیکی تری ناردنەو سنه و بو خۆشی لە کەنگرەو هاتە باشماغ. سەعات چواری

شهو عه‌باس قولی خان گه‌یشته‌وه شار. میرزا جافر که له ماله هاشم سولتانداهه‌بس کرابوو، ترسا بیکوژن؛ خزمه‌کانی به‌رتیلیکی باشیان دا به ره‌حیم خان و هاشم سولتان، نه‌جاتیان دا.

ئامانوللا خان رۆژی یازدهی ئه‌و مانگه لای ئیسواره ده‌گه‌ل چند پیاویکیدا خۆی گه‌یاند هه‌یکه که له کولیاپی بوو. له‌ویشه‌وه له ریگه‌ی هه‌مه‌دانه‌وه چونه تاران. شاو میرزا ئاغاسی زۆریان به‌خیر هیتان. توپا خانم رۆژی یه‌کشه‌مۆ له چه‌خماخ ده‌ره‌وه به‌ره‌و سه‌لواتاوا ده‌هات که پیاویکی ره‌زا قولی خان گه‌یشتی و خه‌به‌ری گه‌یشتنی والیی دایه. خانم و میتردی پیتکه‌وه گه‌ینه سه‌لواتاوا. رۆژی چوارشه‌مه به‌جووته هاتنه‌وه سنه. سی رۆژان پرسه‌یان بو ئه‌مانوللا به‌گی وه‌کیل دانا و ئه‌سه‌دوللای کورپان کرده جینشینی باوکی.

به‌ندیه‌کانیشیان هیتا و هه‌ریه‌که‌ی که‌رانه‌یه‌کیان به‌سه‌ردا سه‌پاند. پاش چند شه‌ویک، جافر قولی خان ئه‌رده‌لانیان کوشت، که ئه‌م ئه‌رده‌لان کوشتنه کاریکی زۆر ناره‌وا بوو.

حوسین قولی خان که له‌لایه‌ن ئامانوللا خانه‌وه له پروانسه‌ره‌ بوو، خه‌لکی پروانسه‌ره‌که زانییان والی گۆردراوه، هه‌لیان کوتا سه‌ری و تالانیان کرد. حوسین قولی به‌ دوو سی‌که‌سه‌وه له ده‌ستیان رای کرد و گه‌یشته شاری سوله‌یانی و خۆی هاویشه‌ ماله‌ی عه‌ولا پاشای بابانه‌وه. نه‌جه‌ف قولی خان کورپی هه‌مه‌هه‌سه‌ن خانیش که به‌سه‌ره‌ جوانرۆ و عییلی جاف راده‌گه‌یشت به‌ فیتی خۆی زانی و ئه‌ویش خۆی گه‌یاند ماله‌ی پاشای بابان.

میرزا فه‌تاحی کورپی میرزا فه‌ره‌جی وه‌زیریش که به‌ سه‌ره‌ سه‌قز راده‌گه‌یشت، به‌ره‌و سوله‌یانی قاچاند و له مه‌ریوانیشه‌وه میرزا محه‌مه‌دی میرزا یوسف و میرزا محه‌مه‌دی کورپی و میرزا هه‌مه‌ سادق خان کورپی میرزا هیدایه‌توللا که به‌سه‌ره‌ عه‌شره‌تی سورسوره‌وه بوو، گشتیان خۆیان

گه‌یاند سوله‌یانی و په‌نابه‌ری پاشای شاره‌زور بوون.

ئامانوللا و دایکی که له تاران بوون، باس و خواسی په‌ره‌وازه‌بوون و شپریزی یارانیا به‌شا گه‌یاند و داوای چاره‌یان کرد. بریاردا دیسان ئیسفهندا‌باد بدریته‌وه به‌ ئامانوللا. ئه‌ویش هه‌مه‌جافر خانی کورپی هه‌مه‌ سادق خانی کرده بریکاری خۆی و ده‌گه‌ل چند که‌سه‌سیکا هاتنه ئیسفهندا‌باد. ئه‌وسا هه‌لاتوه‌کان خروپر له سوله‌یانیه‌وه هاتنه‌وه و له ئیسفهندا‌باد کۆبوونه‌وه.

ره‌زا قولی خان راوی یارانی والی پیتشووی ده‌کرد. شه‌ویک ناردی به‌شوتن سمایل به‌گی کورپی میرزا یوسفدا که له ئه‌عیانه‌کانی سنه بوو. گرتی و کوشتی.

هه‌مه‌هه‌سه‌ن خانی سالار، له خوراسان ئازاوه‌ی نایه‌وه. شای قه‌جه‌ره له‌شکری ناره‌ده سه‌ره‌ چند جارن داوای له ره‌زا قولی خان کرد که هیچ نه‌بی ده‌ سوار بو ئه‌و شه‌ره‌ بنیتر. خان هه‌ره‌ جوابی نهداوه. شا زۆر رکی بووه و بریاری دا ئه‌م خانه‌دانی ئه‌رده‌لانه له ریشه‌ ده‌ریینی. به‌نه‌یتی سنه‌ی به‌ خوسره‌وخانی گورجی به‌خشی و به‌رواله‌ت گوتی ده‌نیترمه‌ زه‌نگان. بو ئه‌ویش که ره‌زا قولی خان قوشقی و سل نه‌بی، خه‌لاتیکی به‌دیاری بو نارد. ئه‌و خه‌لاته‌ وه‌کو کفنیکی بی و ده‌حومی ئه‌رده‌لانه‌وه پیتچرابی وابوو. لیره‌دا باسه‌که‌ی مه‌ستوره‌ خانم ته‌واو ده‌بی.

به‌لام نایه‌توللا باسی دووه‌م جاری والیه‌تی ره‌زا قولی خان هه‌ره‌ ده‌گه‌ل باسه‌که‌ی ئامانوللا خاندان تیکه‌ل کردوووه و ده‌رباره‌ی وه‌ده‌رنانه‌وه‌ی ره‌زا قولی خان ده‌لی:

ره‌زا قولی خان دوای دوو سال والیه‌تی کردن، خه‌به‌ریان لی دا که ده‌گه‌ل به‌همه‌ن میرزای برای شادا - که حاکی تازه‌ریایجان بووه - دژی شا خه‌بات ده‌کا. شاش خوسره‌وخانی گورجی به‌سواره‌ی شاسه‌یوانه‌وه ده‌نیتر که به‌همه‌ن میرزا و خوسره‌وخانی بو بگرن. به‌همه‌ن میرزا به‌رله‌وه

بیگرن دیتتهوه تاران. خوسرهوخان واز له نازهریایجان دههینتی و دهچیتته کوردستان ولام بۆ والی دهنیری کاریکی زۆر پیویست ههیه حهزه دهکه م بتبینم. والیش زۆر ساویلکانه سوار دهبی و له دهمی نیوه پۆدا، دهچیتته ناو لهشکری خانی گورجی. پیکهوه نههار دهخۆن و، له پیر پیاوانی خوسرهوخان دهکهونه گیانی خان والی و نۆکه رانی و پرووت و قوتیان دهکه نهوه. والی بههزی عهباس قولی خانی گه پرووس، زنجیر لهمل به پری دهکریتته تاران و له توپخانه دا به بند ده کری. خوسرهوخان دیتته سنه و ده بیته حاکم.

خوسرهوخانی نهرمه نی: مهستوره خانم ده لئ:

خوسرهوخانی گورجی (نهرمه نی) له زهنگان و ههوشار لهشکریکی پیکهوه ناو دهگه ل سوله یمان خانی ههوشار و زهینه لعابدین خانی شا سه یوان گه یشته سنووری کوردستان و رایگه یاند که بۆ کاری کرماشان دهچی.

ههوشاری و گه پرووسیه کان که هه میسه دۆستی ئه رده لانی بیان بوون، له بنه وه والی بیان له سهین و بهین تیگه یاند که خوسرهوخان له دژی ئه وه هاتووه. والی له سه ر ئامۆژگاری پیاو ئاقلان بریاری دا به خری بارکه ن بۆ ولاتی بابان. جگه له توپا خانم مائی والیش به ماله وه له شار ده رجوون، گهینه گوندی دویسه که سی فرسه خ له شار دووره. له ویش له پاش و توویش، بریاردرا هه ر که زانیان خوسره و گورجی راسته ده گه لیان ناراسته، بیر له خۆیان بکه نه وه. خوسرهوخان هاته گوندی (پنجه) و بوو به میوانی سهیدا وره حمان. والی شیخه لئیسلام و چهند پیاو ماقولتیکی نارده لای خانی گورجی تا بزانی چی گه ره که؟ کا ورای نهرمه نی سویندی به قورعان خوارد، که من کاریکم له کوردستان نییه و هاتووم بۆ یارمه تیی والی، به کدوو رۆژتیک ده میتمه وه و ده چمه عه ره بستان، شیخه لئیسلام و هه والانی باوهری ته و او یان به سوینده کانی کرد و به خاتره می هاتنه وه. (هه ر نهرمه نی سویند به قورعان بخوا چۆن باوهری پی ناکری؟! هه ژار). ئیتر والی به که میک پیاوی خۆیه وه چوه دیداری خوسرهوخان. حه مه سولتتان که گزیری سنه بوو، ده گه ل هیندیک له

سه رناسانی شار، بنه و باری والی و خه لکی بار کرد و پرووی کرده هه ورامان. والی رهزا قولی خان کاتی گه یشته که له وراوا له پیاوه کانی جیا بۆوه و به چهند که سیک له نزیکانیه وه چوه ناو لهشکری خوسرهوخان. خوسرهوخان زۆری حورمهت گرت و دیسان سویندی بۆ به قورعان خوارد که هیچ نیازی خراپه ی نییه. والی هه ر ئه وه شه وه نارديه شوین سمایل خانی برای ئه وانهی له که له وراوا بوون، بیته لای. به یانی هه ر که سمایل خان گه یشت، به فه رمانی خوسرهوخان له پر که وتنه گیانیان و هه رهینده ی فو له دۆ که ی، وه ک سلقی پرووتیان لی کردن و گرتیانن و رۆژی پاشی به ره و تاران به پری کران.

شا که له والی تووره ببوو، دهیه ویست بیکوژی. به لام توپا خانمی خوشکی شا و ژنی والی زوو خۆی گه یاند بووه تاران و لای برای تکای بۆ کرد. شا لیبی بووری و ده ستیک خانووبه ره ی له تاران دا به خوشکی و رهزا قولی خانیشیان نارده لای. دوا ی سی چوار مانگ والی نامه ی بۆ خه لکی سنه نویسیبوو، تیا گوتبووی: کۆتر پتر له شاهین هاته وه. خانی گورجی ئه و نامه ی دهس که وت و نارديه ده ربار و گوتی: وادیاره والی دیسان گیره شیوتینی دهکا؛ چاری بکه ن. شا له رکان عه قلی له که لله یدا نه ما. فه رمانی دا له مائی میرزا نه بی خانی ئه میر دیواندا کردیانه کونه ره شه وه.

گوقمان حه مه سولتتان و ماله ئه عیانه کان بنه ی والیشیان ده گه ل خۆ برده هه ورامان، نووسه ری ئه م پیتانه ش (مه ستوره) به کتیک له و ئاوارانه بوو. گه یشتینه (حه وش بارانی) حه سه ن سانی هه ورامی هاته پیرمانه وه و زۆر پیاوانه میوانداری کردین.

ئه حمه د خان که برای والی و حاکمی مه ربوان بوو، به چهند چه کداریکه وه مرخی خۆش کردبوو که ئیمه ی ئاواره به ردهس کا و بمانگری. به لام که زانیی به هاسانی خۆ به دهسته وه نادری، گه رایه وه.

ئه و شه وه مان له حه وش و بارانی رابوارد. بوولیلته ی به یانی که وتینه

رئ. به چیا به ک هه لگه راین هه زار به هه زار و هه له مووتیک بو هه هر مه پرسه! دیو به ویدا رۆبیا هه پرون به هه پرون ده بوو، تا گه یشتینه گوندیکی شاره زوور به ناوی سه رکهت و مایه وه. هه مه سولتان و میرزا عه بدوللا مونسشی باشی چوونه سوله یمانییه و نه ولا پاشایان له کاره سات تی گه یاند. پاشا زۆری ریزی لئی گرتن و پیایوی ره گه له هه مه سولتان خست که هه موو تاوهره کانی سنه له دیهات دامه زرتین.

له باسی ده رکرا نی ئامانوللا خاندان گوتمان: دۆستانی هه ره به ک بو لایه ک په ره وازه بوون؛ به ک له وان حوسین قولی خانی کوری که میمکزی من بوو چو بووه سوله یمانییه. هه ره که ده بیسی هاتوین، نه سپ و نیستی زۆری به پیایوی خۆیدا نارد و بنه ماله ی ئیمه که نزیکه سه د نیو و میوتیک بوو، برده سوله یمانی و هه موومانی دامه زرانند. تا نه ومان بوو زۆر خۆشمان لئی ده گوزه را؛ به لام زه مانه نه ییده ویست له خۆشیا بین. له چواره می مانگی قوربانی سالی ۱۲۶۳ حوسین قولی کتوپر نه خۆش کهوت و دوا ی شه ورۆژتیک، له به هشت سه روت و زۆری بو گریان. منی مه ستوره ی له ولاتی خۆم دووره ش له سوپی نه و خۆشه ویسته ی نه و دوو سی رۆژه تام لئی دین؛ بازانین خوا چی بریارداوه؟*.

تایه توللا له م باره وه نه نووسی:

هوکمی خوسره و خانگی گورجی: نه م خانه به ناوی خوسره و خانگی خواجه ده ناسرا. له سالی ۱۲۶۴ دا هاته سنه. دوا ی هاتنی هیندیک له ماقولانی کوردستان به لاگیری ره زا قولی خان چوونه تاران و له مزگه وتی شا مانیان گرت.

حاجی میرزا عاسی که ده بینی خه لکی کوردستان به خانگی گورجی رازی نین. له دلای خۆیا له و کاره په شیمان، به لام بو پارازتنی ئابرووی

* نه مه دوامین وشه ی نووسراوی مه ستوره خانمه له میژووی نه رده لانه که ی و هه ره به و تایه ش مردوه - نازاد پوو.

حوکمات، پی به خه تا نانی و، به سه رکرا یه تیبی عه لی خانگی قه ره گوژیلوو، فه وجیک سه رباز به چوار توپه وه ده نیرتنه هیمدادی خوسره و خان. به ره ده بیته نازاردانی کوردستانییه کانی مانگر له تاران، که ده ست له ره زاقولی خان به رده ن، به هره ی نابیی. ته نانه ت له به رچاوی شا پینج هه زار دار (!) له عه لی محمه د به گ درا، هیشتان ملی نه دا، ده ست له ره زاقولی خان هه لگری و بچیته وه کوردستان.

شه وی شه شی شه شه کانی ۱۲۶۴، شا گیانی ده رده چی. کوردستانییه کان ده رفه ت ده هیتن و ده گه ل فه وجی گه پرووس ریک ده که ون و به سه ر گوندی ته جربش داده دن که ره زاقولی خان له توپخانه ی نه ویدا گیراوه، والی رزگار ده که ن و به ره و کوردستانی ده بنه وه. نه م خه به ره هه ره که ده گاته وه خوسره و خانگی خواجه، بیخ خۆ گرتن به دوو توپ و فه وجیک سه رباز وه، له ریتی گه پرووسه وه به ره و زه نگان هه لدیت. ره زاقولی خان دیته وه سنه و خه لک به خۆشییه وه پیشوازیی لئی ده که ن و گه پرووسه کانی هاوری خه لات ده کرتین و به ری ده کرتنه وه.

ملکی میژووه که ی مه ستوره خانم: دوا ی مه رگی مه ستوره خانم، میرزا عه بدوللا مونسشی باشی که مامی مه ستوره خانم و خالی حوسین قولی خانگی کوری ئامانوللا خانگی گه ووه بووه. هاتوه میژووی نه رده لانه که ی مه ستوره خانگی ته و او کردوه. ده لی: حوسین قولی خان مرد، مه ستوره ش نه خۆش کهوت و، له مانگی محه ره می سالی ۱۲۶۴ دا گوژیته وه بو باغچه ی به هشت و بوو به هاوسای حه زه تی فاقه. من که له تاوی نه و دووانه چا و به گریان و جگه ریریانم، هاتمه سه ر نه و خه یاله که پاش ماوه ی به سه رهاتی والیبه پایه به رزه کان بنوسم. خوا یاری.

میرزا عه ولا ده س پی ده کاته وه و ده لی: خوسره و خانگی نه رمه نی دوا ی نه وه والیبی ناره تاران، دوا ی دوو رۆژ هاته سنه. مه حمود خانگی کوری ئامانوللا خان و عه لی محمه د به گی ناونا کار به ده ست، به لام هیشتا ده ستیان به کار نه کردبوو، به دوو زمانی سوله یمان خانگی هه وشار بیکار

کران. سوله‌یمان بهگ کرا به همه‌کاره، نه‌ویش مه‌لا فه‌تحو‌ل‌لای قازی و مه‌حموود خانی گرت و زۆری نازاردان.

پتر له دوو هه‌زار کهس له سنه‌وه چوونه تاران، تا داد له ده‌ست خوسره‌و هه‌رمه‌نی بکه‌ن. خوسره‌و خان خه‌به‌ری نارد بیانگرن و بیاننیرنه‌وه سنه. پوولتیک‌ی زۆریشی بۆ کاربه‌ده‌ستانی ده‌ربار نارد. حوکم کرا که بیانگرن. نه‌وانیش خۆیان خسته‌ مزگه‌وتی شاهه و مانیان گرت. والی له ماله‌ میرزا نه‌بی خان حه‌بس کرابوو، کهس نه‌یده‌توانی بیگاتێ. به شایان راگه‌یاند که والی نیازی وایه به‌شهو هه‌لتێ و ده‌گه‌ل نه‌و کوردانه بچیتته‌وه سنه. شایه‌ والیی ناره‌ به‌کیک له گونده‌کانی شمیران و زۆر توند گرتیان. فه‌رمانیشی دا مانگه‌ره‌کان به‌زۆر له مزگه‌وت ده‌ریکه‌ن و، هه‌رچی ملی نه‌دا بیکوئن. دوو فه‌وج سه‌رباز و توپچی ده‌وری مزگه‌وتیان گرت. به‌لام مانگران پیاوانه‌ بزوتنه‌وه و، ده‌ستیان له خۆبه‌ردا و بریاریان دا تا نه‌ کوژرێن ده‌ست ناده‌ن.

ده‌وله‌ت که زانیی کاره‌که گه‌ندتر ده‌بێ، که‌وته دل‌دانه‌وه، حه‌سه‌ن عه‌لی خانی ئاجودان باشیی ناره‌ ناویان به‌یارمه‌تیی میرزا نه‌بوول قاسمی ئیمام جومعه. عه‌باس قولی خان و عه‌لی محه‌مه‌د به‌گ و حه‌مه‌ ره‌زا خانیان، رازی کرد که بچن بۆ لای حاجی میرزاغاسی و دادی خۆبانی لا بکه‌ن. حاجی میرزا غاسی که همه‌کاره و سه‌دری نه‌عه‌زمی ئیران بوو، ده‌پیتشدا زۆر به‌خۆشی دوواندنی و گوتی هه‌ر نه‌وه‌نده ئیسه‌ ده‌ست له ره‌زا قولی به‌رده‌ن، ئیحه‌ خوسره‌و گورجی ده‌رده‌که‌ین و کیتان ویست ده‌یکه‌ینه والی. له وه‌راما گوتیان؛ ده‌چین پرس به‌هه‌والانمان ده‌که‌ین. دوای دوو سه‌ رۆژ ده‌رکه‌وت که جگه‌ له والیی خۆیان، که‌سیان ناوی.

شا عه‌لی محه‌مه‌د به‌گ و چه‌ند که‌سیکی بانگ کرده لای خۆی و گورجی له داری به‌ستن و تیریان دارکاری کردن. نه‌وانی تر رایان کرده‌وه مزگه‌وت و مانیان گرتته‌وه. عه‌لی محه‌مه‌د به‌گیان ده‌ست به‌سته ناره‌ده‌وه سنه و دایانه ده‌ست خوسره‌و‌خان. تا شایه‌ خۆش که‌وت و له دووه‌می شه‌شه‌کانی ۱۲۶۴د پشستی له دنیا هه‌ل‌کرد و مرد. سبه‌ی نه‌و شه‌وه والی به‌یارمه‌تیی

چه‌ند کوردیک له زیندان هاته‌ده‌ر و خۆی گه‌یاند نه‌و فه‌وجی گه‌رپووس. نه‌وانیش والی و، مانگه‌ره‌کانیان به‌ره‌و کوردستان هینا و له شه‌ش رۆژدا گه‌یینه‌وه سنه.

خوسره‌و‌خان که خه‌به‌ری مه‌رگی شا و هاته‌نه‌وی والیی بیست، هومیدی له ژین بری و گورجی مه‌حموودخان و عه‌لی محه‌مه‌د به‌گی نازاد کرد و په‌نای پێ بردن که له مردن رزگاری که‌ن. نه‌وانیش مه‌ردانه‌ سۆزیان دایه که بیسپارین. والی هه‌ر هاته‌وه، ناردی بیگرن. نه‌وان تکایان بۆ کرد، له کوشتنی وازی هینا، به‌لام هه‌رچی بووی تالان کرا.

ره‌زا قولی خان والیه‌تیی خۆی ده‌کرد تا ناسه‌دین شا هاته‌ سه‌رته‌خت. والی میرزا نه‌تلا قولی خانی کوری میرزا عینایه‌تول‌لای به‌ دیاربه‌وه ناره‌ تاران که پیرۆزیایی لێ بکا. به‌ر له‌وه شا فه‌رمانی دابوو؛ ره‌زا قولی خان ده‌رکری و خوسره‌و خانی نه‌رمه‌نی بکرتته‌وه والی. به‌ چوونی میرزا نه‌ل‌لا قولی خان فه‌رمانه‌که راگیرا و فه‌رمانی والیه‌تی بۆ ره‌زا قولی خان ناردرا. والی پیتنج سه‌د سواری به‌سه‌رداری فه‌زلول‌لای خانی برای خۆی، ناره‌ تاران و، ئاماده‌ی فه‌رمان ویستا.

ئامانول‌لا خان - دووباره: له پیتشدا گوترا که به‌هۆی فیل و ده‌هۆی میرزاغاسی، له والیه‌تی لادرا و محه‌مه‌د شا ئیسفه‌ندابادی پێ سپارد و، به‌ پیاوانه له‌وی ده‌ژیا.

کاتێ ناسه‌دین شا باش خۆی گرت، زۆری رووی خۆش نیشاندا و دوای شه‌ش مانگ کردی به‌ والیی کوردستان.

کاتێ ره‌زا قولی خان نه‌مه‌ی بیست و گوتیان و ئامانول‌لا خان گه‌یبه‌ته‌ سه‌ فرسه‌خی سنه، هه‌ر له‌جی، ده‌گه‌ل چه‌ند سه‌رناستیگان باریان کرد و به‌دوو رۆژ چوونه کولیاایی و بوونه میوانی سه‌ید نه‌حمه‌د کوری سه‌ید عه‌باس.

خه‌به‌ر به‌هه‌موو سنورداران درابوو که له‌هه‌ر کوی توشی ره‌زا قولی خان بن بیگرن و بینیرنه‌ تاران. فه‌یروز میرزای حاکمی کرماشان، ناردی له

کولتایی گرتنی. نهیده ویست والی بو تاران بنیری. تکانامه یه کی نارد، قبول نه کرا و ناچار نه ویشی به حه بسی نارد تاران. پاش چند رۆژیک برایه زیندانی ته ورئیز و ئیستا که برانه وهی ۱۲۶۷ و ساله که شی سالی سه گه. هه ره له وئ گیراوه.

رۆژی شه مه ششی جیمادی یه که م که دوو رۆژ بوو رهزا قولی هه لاتبوو، تامانوللا خان هاته وه سنه. دهیتوانی رهزا قولی خان بگری، به لام چونکه براگه وره ی بوو حه زی نه کرد. بهروالته ناردی بیگرن، به لام سپاردی که خۆی لی گیل که ن، باپروا.

تامانوللا خان که جاری پیتشو له سه ره که ربه تی میرزا جافر نه وه درده ی به سه هات، خۆی له جافر بووارد و میرزا نه لالا قولی ناموزای جافری کرده وه زیر. میرزا جافر که وته که تن گپران. ده گه ل هیندیک خزمانی نیازیان بوو بچنه تاران. والی ناردی بیانگرن. میرزا جافر هه لات؛ نه گیرا و خزمه کانی ده داوکه وتن. پاش ماوه یه که نازادی کردن. به لام نه وان وازیان هه ره نه هینا پایان کرد و چونه تاران و، ملیان له دوو زمانی نا.

والی دیسان هه ره چاکه ی کرد. نزیک په نجا پارچه مولکیان که له ولات هه بوو، داگیری نه کرد و به خزمه کانیان سپارد که به ره که یان بو بنیرن تا پیتی بژین؛ بهو حاله شهرا نه وان هه ره نارازین. نه مسال ۱۲۶۵ و سالی مریشکه، والی نیازی ژن هینانی کرد. کیژیکی زور جوانی حوسین قولی خانی خواست و له سیهه می مانگی شاباندا بووک گوئیزرایه وه. منی به سته زمانیش نه م به یته م بو میژوو ی نه وه زه ماوه نده نوی:

(رونق پی ضبط سال بنوشت: در حجله گه مه آفتاب است) - ۱۲۶۵ -

له سه ره تای سالی سه گدا، دهوله تی عوسمانی که وته گرتنی بابانه کانی سوله یمانی و خری گرتن و بردنیه نه سته مبول؛ ته نیا عه زیز به گی بابانی نه بی که دهستی کرده وه و ده گز رۆمییان راچوو، کاریکی به سه ره هینان که عوسمانی جاپرز کرد بوو. داویان له ئیران کرد، که نه م عه زیز به گه یان بو

ته می کا، ئیران به والی سنه ی سپارد که نه وه کاره بکا. والی له نۆزده ی مانگی قوربانی نه وه ساله دا به له شکره وه پشتی له عه زیز به گ گرت. عه زیز به گ ناچار رای کرد و به ره وه که رکوک چوو. والی، نامه ی بو ناسخ پاشای کاربه دهستی عوسمانی نویسی که نه گه ره ده تانه وئ عه زیز به گتان له کۆل که ینه وه، بو م بنووسن هه قم هه بی بیمه خاکی ئیوه و شوینی که وم. ناسخ پاشا قبولی نه کرد. والی گه رایه وه سنه.

تا ئیستا که له دوامین رۆژی مانگی جیمادی یه که می سالی ۱۲۶۷ داین، به وپه ری مه ردا یه تی و ده ماره وه والیه تی ده کا. هه موو که سی لاواندۆته وه و هه موو ره عیه تی حاواندۆته وه. ته نانه ت منیشی که له پیتشدا هه ره مونشیی پروت بووم کردۆته مونشی باشی. هه مه کاره ی والی، حه مه رهزای کوره گه وره ی میرزا عه ولکه رمی موعته مه ده که پیای و به مشوور هه ره نه بووه. له خوام داوایه سایه ی نه وه والیه باشه مان له سه ره نه بری و هه ره بالاده ست بیت.

نایه توللا مه ردۆخ له پاش باسی کابرای گورجی ده نووسیت:

رهزا قولی خانی نه ره ده لان - چواره مین جان: وهک باسکرا له سالی ۱۲۶۴ دا والیه تی به سه ره گرته وه. کاتی ناسره دین شا له نازربا یجان هه وه ده چوه تاران بیته شا، غولام شا خان به پیره وه ده چی و له سولتانییه ده یگاتی. رهزا قولی خانیش، حه مه عه لی خانی سه قزی و، میرزا نه لالا قولی داروغه به دیاربییه وه ده نییته تاران بو پیروزیایی.

غولام شا خان، له دیواخانی میرزا ته قی خانی نه میر که بیردا مان ده گری که بیکه نه وه والی. دوا ی شهش مانگ ده کرتته وه والی و، رهزا قولی خان بو یه کجاری له والیه تی بی بهش ده کری.

رهزا قولی خان پیایوکی زور به هیز و گوربووه، له پرتاوی نه سپا لیه دهستی له به هی داوه، نیوه ی په ریوه و نیوه ی به داره وه ماوه. سینیی مسی به ده ست لوول داوه، به دوو قامکی گه وره و شاده ی گولی مافووره ی

دهرهیناوه، زۆربیش دلآوابوو و هه‌رچی دهستی کهوتوو به‌خششیویه. سێ کوری له توپا خانمی خوشکی شا بووه به‌ناوی: خوسره و خان، همه‌مه‌عه‌لی خان سه‌ردار موکه‌رپه‌م و ئه‌بوول حه‌سه‌ن خان که هه‌موو ژبانی له ده‌رباری ناسه‌دین شادا رابووارد.

نۆلام شا خان - دووباره: به‌فه‌رمانی ناسه‌دین شا کرایه‌ والی. رۆژی سێ شه‌مه‌ ۱۴ی ربه‌یع دووه‌می سالی ۱۲۶۵ هاته‌وه‌ سنه. ئه‌للا قولیی کرده‌ پیتشکار و همه‌مه‌عه‌لی خانمی سه‌قزی به‌ بریکار دیاری کرد. دوا‌ی سێ مانگ نافتاب سولتانی کیرتی حوسین قولی خانمی خواست و له‌ سیتهمی شاباندا گوازیته‌وه‌.

له‌ سه‌ره‌تا‌کانی سالی ۱۲۶۶دا له‌سه‌ر داوا‌ی ده‌وله‌تی عوسمانی، ئیران به‌ والیی سنی سپارد، به‌چیتته‌ شه‌ری بابانه‌کان. ئه‌ویش به‌ له‌شکری کوردستانه‌وه‌ روو به‌ سوله‌یانی چوو؛ له‌ولایشه‌وه‌ له‌شکری عوسمانی هاتن و به‌هه‌ردوو‌ک لا به‌ربوونه‌ گیانی بابانییه‌کان و، هه‌رچی پاشا و به‌چکه‌ پاشای بابان بوو، جگه‌ له‌عه‌زیز به‌گ ناوتیک گشتیان ته‌سلیم بوون و گیران و، په‌وانه‌ی ولاتی عوسمانی کران. عه‌زیز به‌گ به‌چه‌کدارانی خۆبه‌وه‌ رای کرد و، خۆی گه‌یانه‌ زه‌هاو، له‌ویوه‌ ده‌گژ عوسمانییان راده‌چوو. والیی ئه‌رده‌لان دوا‌ی ئه‌ویش کهوت، ده‌ستی لێ هه‌لنه‌گرت تا عه‌زیز به‌گ ناچار خۆی گه‌یانه‌ ناو عاره‌بان. ئه‌وسا هاته‌وه‌ سنه.

له‌ سه‌ره‌تای سالی ۱۲۶۷دا به‌فه‌رمانی میرزا ته‌قی خانمی ئه‌میر که‌بیر، فه‌وجی‌کی سه‌ربازی له‌ دپه‌اتی ولات پیکه‌وه‌نا و، خان ئه‌حمه‌د خانمی برای کرده‌ سه‌ره‌نگ. هه‌ر له‌ برانه‌وه‌ی ئه‌و ساله‌دا شا به‌ره‌و ئه‌سه‌فه‌هان ده‌چوو، والی به‌و فه‌وجه‌ و به‌سواره‌ی کورده‌وه‌، به‌ره‌وپیری چوو، له‌ میترگی عه‌لیابادی گه‌یشتی.

له‌ برانه‌وه‌ی سالی ۱۲۶۸دا، حه‌سه‌ن سانی هه‌ورامی له‌ ده‌وله‌ت یاغی بوو. والی به‌ له‌شکره‌وه‌ بۆی چوو؛ له‌شکرکیشی به‌ سه‌رکردایه‌تی نه‌جفه‌

قولی خانمی ئامۆزای نارده‌ له‌هۆن بۆ سه‌ر حه‌مه‌سه‌عه‌ید سان. والی و حه‌سه‌ن سان به‌ شه‌ر دین و هه‌ورامی حه‌فتا و یه‌ک کوشته‌ و بریندار و دیل ده‌ده‌ن. شه‌ش سه‌ربازی والی ده‌کوژری و چاره‌دیان بریندار ده‌بێ. هه‌ورامی هه‌ر شه‌و هه‌لدین بۆ شه‌ره‌زوور. حه‌مه‌سه‌عه‌ید سولتانی‌ش هه‌روه‌تر، به‌ره‌و شه‌ره‌زوور راده‌کا.

خه‌به‌ر دێ که‌ پیاویکی بابی ته‌قه‌ی له‌ شا کردوو؛ له‌ پر یاغییه‌کان هه‌یرش ده‌که‌نه‌وه‌. ۹۶ که‌س له‌ ئه‌رده‌لانیان ده‌کوژن و، نه‌جفه‌ قولی خان به‌ره‌و جوانرۆ، پاشه‌کشه‌ ده‌کا.

له‌ به‌هاری سالی ۱۲۶۸دا، جاف یاغی ده‌بن. خه‌لکی شاری سنه‌ نازار ده‌ده‌ن. والی شه‌ش هه‌زار سوار و سه‌ربازی پیاوه‌ی ده‌گه‌ل فه‌وجی گه‌رووس و سواره‌ی مه‌ندمی و سورسور و گه‌شکی و جوانرۆ، ده‌چیتته‌ سه‌ر جافان و جاف ده‌شکین و جگه‌ له‌ کوژراوان، سی که‌سیتکیان لێ به‌دیله‌ ده‌گری و به‌ سێ هه‌زار سه‌ر مالاتی تالانییه‌وه‌ دپته‌وه‌ سنه. له‌ ۱۲۷۱دا حاجی که‌ریم خانمی کرمانی سه‌ر مه‌زه‌بی شیخی، میرزا سه‌مه‌د ناوتیکی نارده‌ کوردستان، که‌ مه‌زه‌به‌که‌ی به‌ره‌و پێ بدا. والی واز له‌ مه‌زه‌بی خۆی دینێ و ده‌بیتته‌ په‌یره‌وی کاورا و ده‌شلی با حاجی که‌ریم خان خۆی ته‌شرف بپنێ بۆ کوردستان و مزگه‌وتی دارولئهمان بکاته‌ جیگه‌ی ئیرشاد.

مه‌لاگه‌لی کوردستان که‌ سوننی شافعی، ترسیان رێ ده‌نیشی و خه‌به‌ر به‌شیخ عوسمان سه‌راجه‌دینی ته‌وتله‌ ده‌ده‌ن. ئه‌ویش مه‌لا ره‌حیمی مه‌وله‌وی (شاعیر) و شیخ عه‌بدو‌ره‌حمانی کوری ده‌نپیری که‌ والی واز له‌و کاره‌ بپنێ، به‌ره‌ نادا. رۆژی چوارشه‌مه‌ ۱۶ی مانگی مه‌ولودی ۱۲۷۱ ته‌واوی مه‌لا و پیاوی زل و بازرگان و دوکانداری سنه‌ له‌ گۆرستانی شیخان که‌ که‌وتوته‌ رۆژاوا‌ی شار کو‌ده‌بهنه‌وه‌ و، ده‌یکه‌نه‌ هه‌را و وه‌لام بۆ والی ده‌نپرن: ئه‌گه‌ر پیاوی ده‌وله‌ته‌، مافی نییه‌ ده‌سکاری مه‌زه‌ب بکا؛ یان ئیستا ده‌بێ ئه‌م کابرایه‌ ده‌رکا، یان ئیمه‌ گشتمان ئه‌رۆین، والی جوابیان ناداته‌وه‌ و، تووره‌ش ئه‌بیت.

ئىتر پرووتە و پووتە و دەرويشى قادرى گەرم دادىن و، دەرژىنە بازار و كاروانسەرايانەو و، لە ھەركوئ شىعەيەك دەبين دەيكوژن و، دوكانيان تالان دەكەن. ئەمجارە بەردەبنە شكاندن و تالانکردنى دوكانى سونىيەكانىش. خاوەن دوكان رادەكەنە باغى فېردەوسى و دەيكەنە داد و ھاوار.

بە فەرمانى والى بەدوو توپان لە سەربانى قەلاو، تالانكەران بەرگوللە دەدرين. تالانچى لە ترسان رادەكەن و چىيان بۆ دەچى دەگەل خۆى دەبن. چل كەسيكيان بەمالى تالانىيەو دەگيرين؛ بە حوكمى والى گوئ و لوتيان دەبرن و لەبان قەلاو دايان دەهیلنە خوارەو.

شىخ عەبدولقادرى خاوەنى كتيبي (تەذيب الكلام)، كە مەلایەكى بەناوانگ و سەرۆكى شىخەكانى مەردۆخى بوو، بەخۆى و دۆستان و مریدانىيەو بەردەكەن بۆ بەردەستى عوسمانى. والى دواى كوچى ئەمانە، نارازىيەكان دەگریتەبەر. ئاغا مستەفا كورى حاجى شەعبانى بازركان لە دەمى توپ دەبەستى و چاوى شىخ وەسىمى بازارى دەكوئ و بۆ ماوەى سى ساڵ ھەر ساڵە ھەشتا ھەزار قەن تاوانى ئەو كارەى لە خەلكى سنە دەساند. ئەم شەرە بەشەرى كاروانسەرا ناوبراوە.

شىخ عەبدولقادىر دەگاتە سولەيمانى و، سولتان عەبدولخەمىد پى دەزانى و، ئەم نامەيەى بۆ دەنووسى: «دواى سالاو، لە نوسراوەكانتەو ھونەرمەندىت ئاشكرايە؛ پىوقەدەمت خىر بوو، چونكە دەگەل ھاتنى تو ئىمەش «سىواستوپول» مان گرت. ئەوا مانگانەيەكم بۆ ديارى كردى؛ ئەگەر بەش ناكا، دواى شەر بىرم خەرەو، دەمەوى ئاسوودە بيت. دوعاى بەخىرم بۆ بكە». شىخ عەبدولقادىر سالى ۱۲۱۱ لە سنە ھاتە دنيا و سالى ۱۳۰۵ لە شارى سولەيمانى مرد.

لە سالى ۱۲۷۵دا، ناسرەدين شا، لە ھەمەدانەو دەپتە كوردستان. كەس بەو ھاتنەى نازانى. گەبىووە ئيسفەنداباد كە والى زانى و چوو پيشوازي

و دەگەليا ھاتەو شار. مانگى ناوجيژنان بوو كە شا خىوەتى لە خوسرەوئاباد (خەسراوا) ھەلدا، دواى سى رۆژ لە گەرووسەو پووى كرده نازەربايجان ھاوړيكانى شا لە داخى ئەو كە سنەى وەك پىويستە نەچوونە پيشواز، تەواو دلپان رەنجاو.

«ملك الشعرا»، دەستە شىعريكى لەو بارەو داناو كە جوپنى زۆرىشى بە والى داو. ھەر لەو سەردەمەدا كە شا بەرەو تاران دەگریتەو، عومەر پاشا سەردار ئەكەم، لەلایەن عوسمانىيەو دەپتە سنور. بە ئىجازەى دەولەت، والى دەچى دەبينى و دواى وتوويزى پىويست ھەر كەسە دەگریتەو.

لە ناوەندى مانگى شابانى ۱۲۷۶دا دەولەت، ئەبولقاسمى تەفرەشى دەكاتە وەزىرى كوردستان. ميرزا ھەمەرەزا لە كار لادەدرى و دەيەنە تاران. دواى مانگىك واليش دەردەكرى و نەجەف قولبى ئاموزاى دەكریتە برىكارى والى، والى بە مال و منال و دەستويپوئەندى خۆيەو دەچیتە تاران.

پاش دوو مانگ نەجەف قولبى خان دەكریتە والى. ئەو نەجەف قولبىيە گوپى گران بوو، بەلام زۆر زىت و وريا. زۆر لەميژبوو تاسەى والى بوونى دەكرد. سالىك بەئارەزوو گەيشت، ھەرچى لە جوانرۆ كۆى كردبوو، لە سنە داى بەخەلك و تەخشان پەخشانى كرد. سالاودوا لە ۱۵ى رەمەزانى ۱۲۷۷ دەركرا و رووت و نەدار رۆبى بۆ تاران. لەوى ببوو سەرباسەوانى موزەفەر ميرزاى جىگر و پاشان چوو تەوريز و، دواى سالىك مرد.

دواى دەركردنى نەجەف قولبى، غولام شا خان كرايەو بە والى و لە ۲۳ى رەمەزاندان ئەو خەبەرە گەيشتە سنە. لە پىنجەمى شەشەكاندا، فەرمانى برىكارى بۆ حوسين قولبى خانى كورى، كە نازناوى خانى خانان بوو، لە شاو دەرچوو و بەرەو كوردستان ھاتەو.

واليش لە سەردەتاي مانگى ناوجيژنان كەوتەرى و، لە ناوەرپاستى

مانگدا گه یشته وه سنه، میرزا همه رهزای کرده وهزیر و سنی سال والیه تیبی کرد.

سالی ۱۲۸۰ مه لا فتحو لا قازی، مه لا همه ده مین ئه مینولئیسلام. مه لا لوتفوللا شیخه لئیسلام، مه لا محمه د صالح فه خرو لوعوله ما. ده گه ل چند سهر ناسیکی تر ده چنه تاران و شکایه ت له ده ست والی ده کن. ده ولت هیندیک باج له سهر خه لکی دپهات سوک ده کا و به فه رمانی شا، میرزا زهکی مسته وفی دیوان، ده نیرن که پیشکاری والی بی و به و باج گورانه رابگات.

سالی ۱۲۸۱ سانه کانی هه ورامان دیسان یاغی بوونه وه. والی به له شگری خویه وه پرووده کاته له زن. عه لی ئه کبه ر خانی شه ره فولولک ده کاته پیشرو. عه لی ئه کبه ر له هیروئ تووشی پیشایی یاغیه کان دئ و ده بانشکینئ و له سیروان ده په رپته وه. والی به توپخانه و له شکره وه ده یگاتئ.

حهمه سه عید سان له ترسان نه وسود جئ دیلئ و راده کاته شاره زوور و په نا به شیخ عه لی عه بابیه له ده با. شیخ عه بدولره حمانی شیخ سهر اجه دین و حهمه پاشای جاف ده گه ل خویانی ده هین و به تکای ئه وان والی به سنی هزار قه ن تاوان بژاردن، وازی لی دینئ و ده بیته وه حاکمی له زن.

له پرانه وهی سالی ۱۲۸۳ دا غولام شا خان و میرزا زهکی وهزیر، بانگ ده کرینه تاران. دوا مانگیک والی نه خوش ئه که وهی. تولوزان که حه کیمی شا بو، دهرمانی کرد و چا بو. شا ده چوه خوراسان، ئیجازه ی والی و میرزا زهکی ده دا بگه رپته وه. دوا مانگیک دیسان نه خوشیه که سهر له والی ده داته وه و له ده می نیوه رزی مانگی جیمادی دووه می ۱۲۸۶ دا فراقی ره شی لی ده برئ.

غولام شا خان بیست سالی والیه تیبی کرد. مزگه وتی (دارولئهمان) بنیاتی ئه وه. ئیمام زاده پیرعومه ر و ئه مانیه و باغی حه سه نابادی

ده سکاری و نوی کرد ته وه. زوری که یف له کتیب و مولک په یدا کردن بووه. کاتئ مردووه پتر له دوو هزار کتیب و زیاتر له په نجا پارچه ملکی ههره چاکی کوردستانی به جئ هیشته وه. هه شتا هزار قه نیش قهرزدار بووه. بازگانیک ئه سفه هانی به ناوی میر ئه بوو تالب قهرزه کانی وه ستو گرتوه و، له شه ش سالدا داویه ته وه. دوا میهرگی تا هاتنی والی تر میرزا زهکی وهزیر بریکاری والی بووه.

به راویزی ناسرخانی نازاه پوور: ناسرخانی نازاد پوور په راویزیک له سهر میژووی ئه رده لانی مه ستوره خانم و میرزا عه بدوللا موشی باشی هه یه و تیا ده لئ: ئامانوللا خانی دووه م، چهند جارن سانه کانی هه ورامان و عیلی جافی یاغیبووی ته می کردوه. هه تا سالی ۱۲۸۴ که سالی مه رگیه تی، والیه کی زور به هیز و ده سه لات بووه.

له پاش مه رگی ئامانوللا خان، ناسرال دین شای قاجار که ههر به ته ما بوو بنه ماله ی ئه رده لان بنه بر بکا، له کی شه و هه رای ناوخویان ئه و دهرفه ته ی ده س که وت. فه رهاد میرزای مامی خوی که نازنای موعته مه دولده وله بوو کرده والی سنه. فه رهاد میرزا له ناو جیژنانی ۱۲۸۴ ی کوچی مانگیدا هاته سنه، چونکه هیندیک سان و ئاغاوات جوابی حوکماتیان نه ده داوه، له شگری برده سهر مه ربوان. له و ده مه دا حه سه ن سانی هه ورامی به هزار تفه نگچییه وه. هاته دیده نیی. فه رهاد میرزا که مزگه وتیک کرد بووه بنکه ی، گوتی بابئ لیره میوانم بیت، راشی سپارد هه رگا دانیشت و که سی ده گه ل نه ما، بیگرن سهری بپرن. دوا میهرپینی سان له شگری هه ورامان رای کرد و هه موو خه لکی کوردستانی شی به و کاره ی چاوترسین کرد.

له سالی ۱۲۸۷ یان ۱۲۸۸ دا، تاعون و قاتی و گرانی و زولمی فه رهاد میرزا، هه م سنه ی ویران کرد هه م بنه ماله ی ئه رده لانیشی له په روپو کرده وه و قلپ بوونه وه.

ئاخريڻ ئەر دەلانییەکی بۆ گەرانهو هی حوکم دەستی دایە چەک، عەباس خان سەردار پەشید بوو. زۆری سەر لە سیاسەت دەر نە دەچوو، بەلام زۆر ئازا بوو، ماوہیەکی زۆر لە خاکی کوردستاندا ئازایانە مایەوہ. لە یە کەمین شەری جیہانیدا ۱۹۱۴-۱۹۱۸ روسەکان یاریدەیان دا و خۆی کردە حاکی سنە. بەلام زۆری نە برد کە گیرا و تا رۆژگاری سەرەک وەزیری سەید زائەدینی تەباتەبایی لە زینداندا بەسەری برد.

سەردار پەشید لە کاتی دەسەلاتیا جارێک کرماشانیشی گرت. ئەزەمووددەو لەی زەنگەنە لە تۆلە ی شەرەفولولک کوشتەوہ. بەلام هیچ چاکە ی دەگەڵ کورانی شەرەفووددەو لە نە کرد. کاتی لە ۱۳۴۰ ی کۆچیدا هاتەوہ کوردستان ویستی کوردە زەکان هاوکاری دەگەڵ بکەن. سەردار موقتەدیری سنجای و وەکیلی جوانرۆی پەگەڵ کەوتن. جافرسان دەگەڵی پێک نە هات. سەردار پەشید بە چوار ہزار و پینچ سەد چە کداری جوانرۆ و سنجای و پروانسەرہوہ ہیرشی برد و لە چیای شمشیر دەگەڵ ہیزی جافرساندا کە لە چوار ہزار چە کدار پتر بوو بە شەر ہات. بەلام چیی بۆ نە کرا. چەند جاری تریش بە گژیا چوو بەلام جیتی جافرسان زۆر سەخت بوو ہەر دەرۆستی نە هات.

لە سەرەتای حوکمی پەزا شای پەھلەویدا سەرلەشکر ئەمیر ئەحمەدی بە لەشکرہوہ چووہ سەر سەردار پەشید. ئەمیر ئەحمەدی لە پێشدا جافرسان، حوسین خان، پەشیدولولک، مەجیدخان سەردار جەلال و مەحموود خانی دزلی بەدزیہوہ دینق و سویندی دان کە یاریدە ی دەولەت بکەن و دژی سەردار پەشید بن. لە مانگی شەشەکانی سالی ۱۳۴۲ دا لە شکر ی دەولەتی لە سنە و کرماشانہوہ بەرہو پروانسەر چوون. کوردە سویندخۆرەکانی دەولەتیش وەکار کەوتن. لە ئاکاما سەردار پەشید خۆی نەگرت و چووہ کوردستانی عیراق و لە مەلیک مەحموود (شیخ مەحموود) کە ئەوسا زۆر بە ہیز بوو، یارمەتی خواست. شیخ مەحموود جوابی نە داوہ.

ناچار سەرداری سەرگەردان پاش ماوہیەک بەلینی پی درا کە

دەبیەخشن، بەو ہەواپە ہاتە تاران و، ہەردیتیان، گرتیان و دە قەسری قەجەریان پەستاوت. لە روودای خەرمانانی سالی ۱۳۲۰ ی ہەتاویدا لە زیندان ئازادکرا. بەلام ئیستاش کە سەرەتای زستانی سالی ۱۳۲۵ ی ہەتاویہ ہەر لە تاران ماوہتەوہ. پەراویزی، ناسرخان تەوابوو.

پیر است

81 خان ئەحمەدخانی دووهم

83 خوسره و خانی ئەردەلان

85 تەمبورو خان تاجورلوو

85 خان ئەحمەدخانی دووهم، دووباره

86 محەممەدخانی ئەردەلان

91 محەممەدخان گورجی

91 حەسەن عەلی خان

92 حوسین عەلی خان برای حەسەن عەلی

92 بابزانین میژوونووسانی تر دەلین چی؟

96 عەباس قولی خان

98 عەلی قولی خان

104 خانە پاشای بابان

109 عەلی خانی بابان

110 سویحان وێردی خان

113 مستەفاخانی ئەردەلان

115 سویحان وێردی خان، دیسان

118 خان ئەحمەد خانی سێهەم

120 دیسان، سویحان وێردی خان

121 دیسان، سویحان وێردی خان

122 حەسەن عەلی خان، کورپی عەباس قولی خان

123 سویحان وێردی خان، جاری حەوتەم

123 سویحان وێردی خان، بۆ جاری هەشتەم

128 حەسەن عەلی خان

135 کەریم خان کوری عەباس قولی خان

139 فرمانرەوایی سەلیم پاشای بەبە

5 کورد و میژوو

9 ژن ژانە بیان ژیانە؟

14 مەستورەخانم کئی بوو؟

16 بنچینە ی بابە ئەردەلان

24 لور

26 بابە ئەردەلان

26 کتۆل، کورپاوه ئەردەلان

26 خدری کتۆل

26 ئەلیاس کورپی خدر

26 دیسانەوه خدری ئەلیاس

26 دیسانەوه خدری ئەلیاس

26 حەسەن کورپی خدری دووهم

27 بابلۆل کورپی حەسەن

27 مونزیر کورپی بابلۆل

28 مەئموون بەگ

29 بیگە بەگ

29 مەئموون بەگی دووهم

29 سورخاب بەگ مامی مەئموون بەگ

47 تەمبورو خان کورپی سولتان عەلی

52 هەلۆخان

62 خان ئەحمەد خان

79 سولەیمان خانی ئەردەلان

80 کەلبالی خان

139	خوسره و خانى دووهه م
140	ديسان ته شقه لى نازادخا
146	حكومه تى سوله پيمان پاشا
147	خوسره و خانى دووهه م بو جارى دووهه م
160	خان نه حمه دخان
162	حوكماتى خوسره و خانى نه رده لان - دووباره
176	لوتفالى خان كورى سوبحان و پيردى خان
179	حه سه ن عه لى خان
184	ئامانوللا خان
206	خوسره و خانى سيته م
211	خوسره و خانى ناكام
216	رهزا قولتى خان
224	رهزا قولتى خانى نه رده لان
229	ئامانوللا خانى دووهه م
232	حوكمى غولام شا خانى نه رده لان
234	رهزا قولتى خان بو جارى دووهه م
237	خوسره و خانى نه رمه ن
239	حوكمى خوسره و خانى گورجى
240	كلكه ي ميژووه كه ي مه ستوره خانم
242	ئامانوللا خان - دووباره
244	رهزا قولتى خانى نه رده لان - چواره مين جار
245	غولام شا خان - دووباره
250	بهراويزى ناسرخانى نازاد پور